

טעמי המקרא - ירושלים

מרכזיותה בבריאה

פישר זלמן

פרק המבוא נכתב עם ר' אלעזר לב הי"ו, פרק פרשת נגעים נכתב עם ר' אלעזר לב הי"ו, בפרקי פרשות השבוע, כמעט כל שבוע שני הוכן בהתייעצות עם הרב יעקב ויגדור הי"ו, שואל ומשיב בכלל אור משה בתל-אביב. תוכן נידון בשעור דו-שבועי משותף לכוללים אור משה ונתיבות צבי בתל-אביב.

הצעות אנשים שונים הי"ו, רשומות עם שמותיהם במקום ההצעה העיון **טעמי המקרא בהלכה ובאגדה**, נמצא בהתפתחות מתמדת והדבר מתבטא בשנויים מהשערות על התפקידים בעבר המופיעות בפרקים מ-2 והלאה אל ההשערות על תפקידי הטעמים שבפרק 1 שהן ההשערות בעת ההוצאה לאור תשרי התשע"ד.

חלוקת הפסוקים, חלוקת דברי חז"ל וההסברים שחלקן מסומנים טטוד"ל/טט הם בגדר השערות ע"פ ספירת דרכי לימוד הנראים עקביים במקראות שונים. שמות דרכי הלימוד **בהשאלה בלבד** מי"ג ול"ב ועוד מידות.

מלות מפתח: טעם, טעמי המקרא, הלכה, מדרש, תבנית, צופן
Keywords: Cantillation, Biblical Accentuation, Trop, Jewish Law, Exegesis, Pattern, Code

קיבלתי מתנה נפלאה מהקב"ה ואני מחלקה לכל. כל המעתיק הרי זה משובח, ושיקיים הנאמר ב- (**פרקי אבות פ"ו מ"ו**) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר (**אסתר ב,כב**) **וְהָאֵמֶר אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בְּשֵׁם מְרַדְּקֵי:**

טעמי המקרא - ירושלים
מרכזיותה בבריאה

I ISBN 978-965-91868-2-2

9 789659 186822

הוצא לאור ע"י הכותב, תשרי התשע"ז-ט
הדף היומי 5 ד' 13 תל-אביב ת"ו 6944027,
ת"ד 43246 ת"א 6143201

הרב חזקיה א. סענדר יצחק ערלנגער שליט"א

ראש כולל "אור משה"

רח' דבורה הנביאה 81 תל אביב

טל: 03-6487341 פקס: 03-6484291

מיוס לרעו

201

מכתב הזקנה

לכ' צורבא מרבנן דעסיק באורייתא תדירא ומקשטא לאורייתא בטוב טעם ודעת ושמו הטוב הרב ר' זלמן פישר שליט"א שלום רב לאוהבי תורתך וגו'
 חזיתי איש מהיר במלאכתו בעבודת הקודש, לדרוש הטעמים והנגינות של התורה הקדושה, ולפרשם ע"פ מדרשי חז"ל והלכותיהן שנדרשו בספרי תורת
 כהנים ובש"ס, וגם לרבות רמזים ע"פ פנימיות הענינים והכל ע"פ הדעת בחן ושכל טוב, וע"פ ברייתא ד"ג מדות ול"ב מדות שהתורה נדרשת, ועוד כללים
 ופרטים רבים ונפלאים, וזכה לחדש ע"פ חלקו בתורתנו הקדושה שניתן לכל אחד מישראל חלק מיוחד מסיני כידוע. ואשרי חלקו הטוב שזכה לראות
 בעמלו בתורתנו הקדושה לפרש ענין הטעמים ושמותיהם ועניניהם עם תוכן הפסוקים בתנ"כ.
 והנני מברכו שיצליח לאור חידושי הנעימים ולקשת התורה הקדושה ולכבדה על ידי זה, וכידוע ענין כבוד התורה כאשר דורשים כל נקודה ותג
 ואות בתורה כדאיתא ברש"י סוטה (מ"ט.), ויזכה לשבת בבית ה' לאורך ימים ושנים טובים דשנים ורעננים, ויתקבלו חידושי היקרים בעולם התורה בעין
 יפה.

בס"ד תמוז תשע"א

מכתב הוקרה

מברכו באהבה, חזק' א. סענדר יצחק ערלנגער - ב"ב
 ראה תרומת הרב ערלנגער ה"ו ע"פ ההשערות לתפקידי תבניות הטעמים בחלק מגילת איכה בספר טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"א

אברהם צבי קלוגער

ראש ישיבת נזר ישראל

ללימוד הנגלה והנסתר

פנימיות התורה והחסידות

בית שמש

בס"ד, ראש חודש חשוון תש"ע

וענתה השיחה הזאת לעד, על ידך נלבב וקרוב, איש חסודות נגלה לו רז,
מלא חכמה ומדע, ירא את השם במצוותיו חפץ מאד,
ועל זכותיה אמר וכתוב "אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת ה', אשרי נוצרי עדותו בכל
לב יודשוהו", מוכה הרבים בתורה ובמצוות,
הלא הוא מידענו וידינו החשוב והיקר
הרב רבי **זלמן פישר** שיחי לאוי"ט

בדבר אשר יגע ומצא כדי חלקו בתורתנו הקדושה, שיטה סדורה ומפלאה על דרך טעמי
המקרא, דברים נפלאים דרמוזים בסוד הטעם
ושופכים אור יקר על כל קוץ ותג בטעמים המקובלים לנו מסיני.

הדברים היקרים מדברים בעד עצמם - כאשר תחזינה עיני הלומד בענינים המסולאים בפז.
ואף אנוכי נפלאתי על גילוי חידושו האור הזה, שבמדה מסוימת דדי היא דלת חדשה אל
היכל פנימי בתורה, להיכנס דרכה אל יקר פלאי עומק גנוזות טעמי הגניזה בתורתנו
הקדושה - האוצרים בתוכם פרי"ס שלם מגלות התהיך ושתריה. טעמי וראו כי טוב ה'.

ונודע מה כתב באר"י הקי די"טעמים בחכמה" - והארת הטעמים דדי הארת אור החכמה,
אורו של משיח, דבוחד חדש (בראשית) כתב דמשיח עתיד ולקחת החכמה כדכתיב "ותה
עליו רוח ה' רוח חכמה ובינה". וכן אי' בזה"ק (ויקרא יז) דמשיח איקרי כהן - בסוד הבק
המשיח - דמשיח בשמן החכמה השופע על המלכות.

הלא באתי כי אם לשרף ברכתי להאי גברא יקרא, אשריו ואשרי חלקו, אשר ביודעי ובמכירי
קאמינא בדבר יראתו הקודמת לחכמתו הנפלאה -
וכל אשר לו, זכה לכן מבח יגיעה טהורה, ב"ראשית חכמה יראת ה'".

וידא רעוא מן שמיא, לאמצו ולברכו ולחוקקו להאיר את אורו בעולם - ולהפיץ מעיינותיו
חיצה סתוך שובע שמחות ונעימות נצה, בבריאות גופא ונהדרא מעליא לו וכלל אשר לו,
ובמזודה בימינו יינתן לעם לב חדש, לשורר בפיהם שיר חדש, שיר מפואר ומחודש, על כל
שיר מזלזל ומקודש" (בלשון חפיים, יסוד לפרשת החודש), ונזכה כולנו במזודה לאורו אבי"ט.

דכתוב וזיתם לכבוד והתורה הקי ולומדיה העוסקים ברזיה

אברהם צבי קלוג

דעות תמציתיות: התש"ע הרב אביגדור נבנצל שליט"א, ירושלים העתיקה: דברים מפליאים.
התשע"א הרב שלמה לוונשטיין שליט"א, בני ברק: מרגש, כבוד התורה. התשע"ב הרב מנחם מנצ'יק שליט"א לדורש הטעמים תזכה לכל טוב.
התשע"ב הרב מוסון שליט"א, רמות: מקורי ויצירתי, והעיקר שכולו בדברי חז"ל, נותן חן בדברי חז"ל שמעוגנים בכתוב.
התשע"ב תמוז ר"מ פומרנץ שליט"א: קשה להאמין שיש בדור הזה אדם עם "רעיונות מבהילים" כאלה.
התשע"ג הרב דוד פרנד שליט"א, ראש הקהל כתיא לונדון, בריטניה שזכיתי ללמוד עמו כחצי ש"ס בבלי: שיטה מבוססת.
התשע"ג הרב עמנואל תהילה שליט"א, רכסים: ספר מדורות ראשונים, מקדים את זמנו, לצמרת הלומדים.
התשע"ד הרב יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א, ירושלים: נהנתי מאד, זה רעיון יפה מאוד.
התשע"ד הרב עקיבא בריליאנט שליט"א, עורך המדרש המבואר: נהנה מאד. ברור שהרעיון אמת שאפשר להבין ע"פ הטעמים. שכן הגר"א ביאר כמה
ביאורים ע"פ הטעמים. התשע"ה הרב ישראל גולדווסער שליט"א, בעל שלשלת התורה: רובד נוסף לטעמים.
התשע"ו ד"ר רענן משה שליט"א, תודה רבה. יישר כוחך. נראה שאתה מגלה עוד אחת מ"שבעים פנים לתורה".
ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו הרב חיים לייב חנס שליט"א בשם מחותנו הרב מוסון שליט"א: זוית ראיה של התורה שאי אפשר להפריך אותה. הרב
חיים לייב חנס, תל-אביב: דרך לימוד לא מקובלת. בדרך רמז מתווה לחכמים כיוון דרישה.
ב בשבת ויקרא, ד אדר ב' התשע"ו, הרב דוד מרדכי גולדנברג, בית שמש: אשרי שזכה לגלות אור טעמי המקרא בעולם.
א אמר, ז אייר התשע"ח, תודה! עשירות נפלא בדברי תורה, מכל הסוגים הלכה חסידות ומדרשים ועוד ועוד, והכל בסגנון יהודי. אשריך.
התשע"ו משפחות ב', ס', ר', תל-אביב: הכרת הטוב על העונג שבת בשבתו. התשע"ב, התשע"ז סללו: הרב אלעזר זיידמן ת"א: כבוד התורה וכבוד
טעמי המקרא, המחפש מסילות בתורה.

דעות תמציתיות: טז כסלו התשע"ז הרב א"י הכהן, בעל "תורה אחת" יישר כח על הספר של הטעמים, כבודו ממש עשה עבודת קודש. מאחל, שתזכה להוציא עוד ספרים רבים בכמות ואיכות! ר' איתן אשכנזי ת"א: בסוד הטעמים, טוב טעם ודעת של חכמים ונבונים.

ד' חקת, ד' תמוז התשע"ז
לכב' הרב פישר שליט"א.

זכית כי נתייחד על ירך מקום מיוחד לבאר את פסוקי התורה עפ"י טעמיה בדרך ייחודית. ואף כי מצינו מפעם לפעם את רבותינו מפרשים ודורשים את הפסוקים עפ"י טעמיהם, מ"מ לא מצינו חיבור שנתייחד ע"ו. חושבני כי יש בכך כבוד לתורתנו הקדושה, הנדרשת עפ"י טעמיה בדרכים רבות, ושערי דרוש לא ננעלו.

לגבי פרשתינו (חקת), חושבני להוסיף על דבריכם כי גם הטעם "תילשא" הוא בצורת חצי מספרים, המזכיר את ה"זוג". וכן הטעם "תביר" מורה על שבירה {וכן הוא אצלינו בק"ק תימן, שאין מאריכים בסלסולו}, וזהו מלשון שבירה וחיתוך במספרים שדקדקתם בו. גם על המאמר בפרשת משפטים עברתי, ונהנתי לראותו מעמיק נפלא בפרטי דין רוב ודורשם עפ"י טעמיהם. עצם הדברים נצרכים אולי קצת עריכה לקרב את הדברים שהם בעצמם עמוקים, וכן מיוסדים על הקדמות בכללי הטעמים, אל עיני קהל הקוראים הרחב, אבל הרעיון הוא נפלא.

בברכה ובידידות: י. צברי

בס"ד (ג' מטמ"ס כ"ד תמוז התשע"ז)

שלום וברכה

עברתי על המאמר נראה נפלא לחבר סדרות טעמים בדרך הדרוש לענ"ד כדאי לעשות טבלה בה מראים את הפסוקים אחד מתחת לשני ובמקביל ההסבר של כל אחד וכו' בהצלחה יקותיאל פיש

ליל ד' לך ה' מרחשון התשע"ח חומר מיוחד מאד ומרתק בצורה בלתי רגילה. הרב י. מ. בלושטיין ערד יו"ר מכון עומקה של הלכה ה' ניסן התשע"ח מההרצאות הטובות ביותר בכנס ה-25 לתורה ומדע – אונ' בר-אילן א' אלול התשע"ח א' שפטים, לר' זלמן היקר, בתור אח של אברהם מרדכי זכיתי להכירך ונפעמתי מסוד טעמיך ואי"ה נזכה לראות את ספרך המוגמר על כל סודות הטעמים. בידידות יצחק מאיר הכהן פרל (בעמח"ק הלכות קידוש ידים ורגלים).

תוכן הענינים

	6	טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל	1
6		תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה	1.1
6		מבוא, טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה	1.2
9		עיון בפסוקי תנ"ך אחדים ללימוד בטעמי המקרא	1.3
12		סדר הברור	1.4
12		חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.	1.5
13		הטעמה רעיונית – מעבר לתפקידי הטעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.	1.6
16		הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים בסדר אלף בית לדרישת הכתובים ע"פ הטעמה רעיונית	1.7
16		מונח = שופר הולך	1.7.1
16		אזלא הנקרא גם אזלא-גרש הנקרא גם גרש	1.7.2
16		אתנח סוף חצי-פסוק ו- סלוק הנקרא גם סוף-פסוק	1.7.3
16		געה הנקרא גם מעמיד	1.7.4
16		גרשיים – זהו אזלא לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין	1.7.5
16		דרנא - מצרף	1.7.6
17		זרקא סגול – ערך משתנה, עולה או יורד, מוסיף או גורע, תנועה,	1.7.7
17		זקף-גדול – ענין הקשור לערך שלוש	1.7.8
18		זקף-קטן – ענין הקשור לערך שניים	1.7.9
18		טפחא = טרחא – שנוי ורבוי	1.7.10
19		יתיב – דווקא כך, לפחות כך, מחליף פשטא במלה בת הברה אחת, או במלה מלעילית בעלת שתי הברות	1.7.11
19		מהפך = שופר מֶהֶפֶך – מוציא ממשמעותו, ראה זקף-קטן	1.7.12
19		מרקא = מאריך – מרחיק	1.7.13
19		מרקא-כפולה = תרי טעמי (= תרי חוטרין) – שני שלבים	1.7.14
19		מקף – טעם אמצעי אילם, מצרף מלים לכעין מלה אחת, בורר מתוך רב-מצב, בורר מתוך רב-משמעות	1.7.15
20		סלוק הנקרא גם סוף-פסוק, ראה אתנח סוף חצי-פסוק	1.7.16
20		פסק – טעם אמצעי אילם, מפריד בין מלים, בין תפקידיו יצוג למדה י"א לרבי אלעזר סודר שנחלק	1.7.17
20		פזר – פיזור, הפצה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר	1.7.18
20		פשטא – אחד, אחד ויחיד, פשוט, פשט הענין	1.7.19
21		קדמא – קודם, למפרע, מימי בראשית	1.7.20
22		רביע = רביעי – ענין הקשור לערך ארבע	1.7.21

23	שלשלת – השהיה, התלבטות, ריכוז	1.7.22
23	תביר – מחלק, ממעט, לא ממש	1.7.23
	תלישא-גדולה למנהג הספרדי תלשא – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, אלפניו אלאחריו.	1.7.24
	24	
24	תלישא-קטנה למנהג הספרדי תרסא – שיעורין, חציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, בד"כ אלאחריו.	1.7.25
24	קרני-פרה – שיעורין מיוחד	1.7.26
24	ירח-בן-יומן – קשור ל-קרני-פרה	1.7.27
24	רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.	1.8
27	טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת	1.9
32	י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (שו"ת בר-אילן)	1.10
32	ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)	1.11
32	(אוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע' 265 – 266 (שו"ת בר-אילן)	
32	ע"פ מהרז"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה	1.12
32	(כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)	
	2 אויסטכיל באורייתא וברא עלמא - זוית מיצהר השמש בירושלים. תבנית תלישא ... תביר	2
34	בראשית נח ח, כב קביעת תקופות לאופק ירושלים	2.1
37	שמות בא יג, ג – ה - חדש האביב בפר' קדש לי כל בכור	2.2
38	ישעיהו ד, ה – ו חישוב צל סוכה בתקופת תמוז	2.3
41	הרחבה בנושא כלי מדידה לקביעת תקופת תמוז.	2.4
42	עוד מקור לתקופת תמוז.	2.5
	3 בבלי סוכה	3
43	בבלי סוכה ב, ב	3.1
46	סוכה בבבלי ערכין לב, ב	3.2
48	נקודת ציון בהר הבית מהכתוב בתורה.	4
51	נספח בספר "הבית השלישי", רב שטיינברג, מיקום בית המקדש בהר הבית	5
53	גימטריות אז"ן נג"ה וקשר לתבנית הטעמים דרגא מונח רביע	6
56	עמוד כריכה סוגר	7

העיון החל בהתשס"א-ס"ב, תחילת כתיבת פרק כללי והשערות אייר התשס"ד, גירסא א' חי אייר התשס"ה, גירסא נוכחית תשרי התשע"ח

1 טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל

1.1 תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה

התורה שבעל-פה מלמדת הלכה ואגדה ועצות טובות בדרך ארץ באופני לימוד מגוונים מהתנ"ך. ביניהם דרשות בלשון הכתוב, סדר מלים, קריא וכתוב, ניקוד ודקדוק, י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, ל"ב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהם, והרחבות שריכוז המהרז"ו עליהם. יש כללי לימוד במשנה, בגמרא, כמדרש, במפרשים ידועים כמו רש"י, ברמב"ם ועוד שנוסחו על פני הדורות כולל בדורות אחרונים, כגון תרי"ג הכללים שריכוז המלבי"ם בספרו "איילת השחר".

הקב"ה זיכנו לאבחן תפקידים לתבניות טעמי המקרא בד"כ בחלק התורה של התנ"ך, ע"פ לימודי התורה שבעל-פה הנוכחים לעיל. העיון מגלה שהטעמה היא הטעמה רעיונית המשלבת תחביר וניקוד (אנחנו לא עוסקים בנושא ניגון הטעמים) ומלמדת על דרכי הסקה, היינו איך ללמוד מקרא מסוים ורק לפעמים מה ללמוד ע"פ תבניות טעמי המקרא ברמות פרד"ס שונות.

ע"פ הפסוקים שנבדקו בתורה, מועלית השערה שבהסתברות סטטיסטית, חלק מלימודי התורה שבעל-פה עשויים להיות מבוססים על תבניות טעמים של התורה, לפי התפקידים שאובחנו (אחד או יותר לכל תבנית) כפי שחוננו החונן דעת ית"ש במקומות שנבדקו. ככל שהעיון מתפתח אנו משפצים את הגדרות התפקידים ומשתמשים בתפקידים שאובחנו לצפות שבמקומות נוספים שניגשים ללמוד אותם תהיה בתורה שבעל-פה דרך לימוד דומה. אפשר כי בע"ה ימצאו תפקידים נוספים.

תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות המנוסחות ע"י רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי (חלק מהן קשור לטעמים קדמא, אולא) והן מבין ל"ב או יותר מידות המנוסחות ע"י רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי והן מבין אלו שמופיעות בתורה שבע"פ ולא נוסחו ע"י התנאים האלו. תבניות מסוימות הן בטוי מסוים למידות שהתורה והאגדה נדרשת בהן אבל אינם בהכרח זהות עם המידות. שתי מידות הלימוד הראשונות של ר' אלעזר הן ברבוי במיעוט, ומעיון עולה שכמעט כל חצאי הפסוקים בתורה שנבדקו מכילים רבוי ומיעוט כאשר התבניות השונות מבטאות דרכי לימוד שונות של רבוי ומיעוט.

בתחום ההלכה, צריך לזהות איזו הלכה נלמדת מהכתוב (העשוי להיות מצוה או סיפור מקראי) ולפיה לזהות מהתוכן ומתבניות טעמי המקרא דרכי הרבוי והמיעוט בהלכה הנלמדת מהכתוב.

לדוגמא דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות בבחינת הנאמר ב-**[בבלי סנהדרין לד,א]** אמר אביי **(תה' סב, יב)** **אַחַתָּו דְּבַר אֱלֹהִים שְׁתֵּים-עָרָו שְׁמַעְתִּי בִּי עַוְו לְאֱלֹהִים** - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, כלומר ללימודים אחדים.

תבניות טעמים מסוימות נושאות מסר רעיוני העשוי להיות בנוסף ללימוד ההלכתי. כגון שילוב איזכור חידוש הבריאה והתחזקות בקבלת עול מלכות שמים הפזורה בממצע פעם בכל 14.258 פסוקים (גימטריאת המספר המעוגל ל-14.26 מעידה על השגחה פרטית כאילו כתוב "יד הוי"ה").

עדות מצטברת **תומכת בהשערה** כי קיים מתאם בין תוכן של משניות, ברייתות, דרשות גמרותיות, הלכות רמב"ם, הלכות טו"ר וש"ע ובין תבניות טעמים, עד שלפעמים אלו סדרות של משניות, ברייתות, הלכות רמב"ם בפרק אחד מתבנית טעמים אחת.

על בסיס השערות בתורה נמצא גם מתאם בפסוקי נ"ך שנבדקו.

בתורה, ע"פ גירסת הכתר הממוחשב, יש 79978 מלים, ו-84367 סימני טעמי המקרא (כולל מקף וגעיה) ובלעדיהם 69606. תבניות טעמי המקרא של התורה, כפי שהתגבשו, מכילות טעם אחד, שנים, שלושה, ארבעה, חמישה ויותר טעמים. ההשערות מבוססות, עד אולם התשע"ז, על כ-2.15% (מ-69606) בפר' תזריע, מצורע ועל כ-11.44% בשאר התורה מכ-69700 טעמים ועל כ-3710 דוגמאות מקוטלגות ומאות שעדיין לא קוטלגו. ככל שמספר המופעים של תבניות הטעמים גדל, כך גדלה ההסתברות לזיהוי תפקידי תבניות הטעמים איך לדרוש את הכתוב ולפעמים גם מה לדרוש כדי ללמוד הלכה. העיון אינו מחפש להציג הסבר מחלט לתפקידי תבניות טעמי המקרא בתורה.

1.2 מבוא, טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה

הָלַלְו יְהוָה פִּי אוֹרְתָהּ הִי בְּכָל-לֵבָב בְּסוֹד יְשָׁרִים וְעָקָה: (תה' קיא,א) וְאָקֵד וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לָּהּ וְאֶבְרָךְ אֶת-ה' אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶם אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּרֶךְ אֱמֶת לִקְחַת אֶת-בֵּת-אֲחֵי אֲדָנִי לִבְנוֹ: (בר' תולדות, כד, מח), על שהדריכני בית א-דני לבוא אל חלקי בתורה.

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה **(פרקי אבות פ"א מ"א)**. משה קבל תורה מסיני וגו' ובתוך זה קבל את טעמי המקרא.

התורה כתובה ברצף מלים ללא סימני פסוק, ללא סימני ניקוד, וללא סימני הטעמה. הרמזים היחידים לפיסוק הם לפיסוק פרשיות והפרדה בין חומש לחומש. מעל מספר קטן של אותיות מסוימות יש נקודה לציין דרשה במילה על בסיס קריאה שונה של המילה לצורך הדרשה. ברבות השנים אבדה הבקיאות המלאה במלים מלאות או חסרות, היינו אותיות ו"ו ויו"ד במלים שונות. עד כאן היה תיאור מישור או קומת הכתוב.

מעל הכתוב נמצאות קומות של מסורות של תורה שבעל-פה שמסר הקב"ה למשה רבנו וביניהם תורת התגים, תורת הטעמים ותורת הניקוד. שתי האחרונות קובעות הקריא כפשוטו, פיסוק הפסוקים, ותורמות לדרישת התורה למשל בשנוי בין הכתיב ובין הקריא.

מקובלים ארבעה אופני לימוד כלליים בתורה. פשט, דרש, רמז, סוד, שראשי תיבותיהם הם הנוטריקון פרד"ס. בכל קומה כזאת התורה נדרשת באופנים שונים. קומת הפשט עוסקת בהלכה ובמעשה אבות סימן לבנים שגם מהם נלמדים ענייני הלכה. ב-**הקדמת הרמב"ם למשנה**¹ מסווג כלל ההלכה לחמשה סוגים: א' קבלה למשה; ב' הלכה למשה מסיני; ג' דרישת הלכה בכללי דרשות ידועים המבוססים על התוכן; ד' הלכה שיש בהן מחלוקות; ה' הכרעות רבנן בעניינים שונים כגון מינהג. העיון מגלה כי טעמי המקרא בתורה, ובמה שזכינו לברר בנ"ך, בנוסף לתפקידיהם הידועים (פיסוק, הטעמה, קריאה בנגינה, שינוי ניקוד) מציינים דרכי לימוד בפרד"ס וכעין מידות לדרשת הכתובים, אפשר שמרמזים לחלק מהלכות שהן קבלה והלכה למשה מסיני, עוזרים בהבנת מחלוקות ולפעמים מהווים שרש להלכות מדאורייתא, מדרבנן ולמנהגים.

אסמכתאות אחדות לעיון והסקות מהם לתפקידי טעמים בהלכה ובאגדה בנוסף על דרשות בתורת הסוד. שנים רבות הייתי מודע לדרשות אחדות של הגר"א על טעמי המקרא². בעזרשי"ת עלה בדעתי, שיתכן לעסוק בכל טעמי המקרא ולעיין בשייכותם לדרשות חז"ל שיתכן ומהוות להם רמז. הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל הציע להסתכל על תפקידי הטעמים ע"פ עליונים אמצעים ותחתונים ע"פ תורת האר"י בספר שערי הרמח"ל. נושא טעמים עליונים אמצעים ותחתונים נדרש גם שער ההקדמות לרבי חיים ויטאל ע"פ תורת האר"י. נאמר ב-**בבלי פסחים קט"א, מאי** למכסה עתיק יומין זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי ניהו טעמי תורה. אפשר כי זה רומז ללימוד התורה בדרך הפרד"ס ע"פ תוכן וגם למתגלה מן העיון ע"פ תפקידי הטעמים המדריכים איך לדרוש את הכתוב (הערת רב י"מ כרמל נ"י על עיון זה). **זהר שמות** (שני בפר') **יתרו צגב, פסוק** (כ"ג, יג) **לֹא תִרְצַח לֹא תִנָּבֵא לֹא תִפְסֵק טַעְמָא** ... (היינו טעם טפחא = טרחא) ע"י ההפסקה של הטעם בית דין יכול לדון נפשות, אדם יכול להוליד, ב"ד יכול לגנוב דעת ולהוציא אמת לאור. ב-**תקוני הזהר חלק ב'** יש דרשות ע"פ טעמי המקרא בתורת הסוד ואפשר כי יש להם תפקידים שלא הובנו על ידי עד עתה. ביניהם גג זי"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של מעלה ומוריד, מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנועתית. (ג סיון התשע"ג) **תיקון כ"א** רבי"ע דיוקנא דומיא דרומ"ה ופי' **מתוק מדבש** ע"פ הגר"א וכסא המלך שהוא צורת מרובע מחודד בד' צדדיו. אזלא-גרש ו-גרשיים – גרוש (כעין יציאה). בספר **הכוזרי**, מאמר שני, סעיף פ' נמצאת התייחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ראה סעיף תפקידי **אתגת, סלוק, זקף (קפן ול-גדול), סגול, רביע, שלשלת, רבינו בחיי על התורה** (הפניית הבחור יצחק שאול אוילברט נ"י) חלק ד' מפתחות, ע' תרג, ערך טעמים ונקודות, ... מתוך הטעמים שבתורה אנו מבינים מה שלא נכתב בה, כענין התנועות שבאדם שמתוכם נדע כוונת לבו, א שכא... ראה טעם **פזר** – מעביר שפע **חובות הלבבות** שער ג' פ"ד (הפניית הרב עזריאל זילברברג הי"ו) מתוארות עשר שיטות לימוד בתורה והשלישית בין היתר חיפשה הסבר לנגינות (טעמי המקרא), אבל מביקורתו של חובות הלבבות עליהם נראה שלא עסקו בדרשות חז"ל ולא בקשר בינם לתבניות הטעמים. העיון הזה מנסה לזהות קשר בין מופע תבנית טעמים ובין דרשות חז"ל. **אמרי נועם** אפשרות לתפקיד לצירוף בין הטעמים זקף-קטן זקף-גדול³. (ספר) **טעמי הטעמים** – יצחק בן יעקב הכהן (אוצר החכמה) פוענח מכת"י ע"י גרשום שלום, הובא לדפוס שנת התרפ"ז⁴.. ספר בן ארבעה עמודים העוסק בתורת הסוד. מתוכו למדנו (א) טעם רביעי בין היתר מלמד על עצם רביעי (ב) תלשא בתפקיד תלוש ומגורש. (ג) אזל"א-גר"ש – לגרש מחציתו, (ט – טט) כעין יציאה (ד) שני גרשי"ן – זה לגרש זה וזה לגרש זה (טט – כעין יציאה) (ה) דרג"א תב"ר – דרג"א כדמות שלושה שברים ע"י תב"ר. תב"ר – לשבור. (ו) פזר-גדול – פירוד, פיזור י"ב שבטים זה מזה (ז) זקף-קטן – יש ב' נקודות הם שני שרים (טט – שני עצמים) (ח) מאריך טרחא – מאריך (טט – זמן) טרח (טט – צרות) הגלות **מגלה עמוקות פ' בהעלתך** (הפניית הרב רפאל שוואב הי"ו) סוד טעמי המקרא: 'זרקא סגול' - מי שזרק במחשבתו וכוונתו בכריכה: ... 'מונח רביעי' - אף שאנו מונחים בגלות רביעי זהה, 'מהפך פשטא' - יהפך הקב"ה ויפשוט העקימות של נחש הקדמוני שכרוך על עקבו. 'זקף קטן' - כי קטן יעקב ויזקוף הקב"ה: מסקנה: (א) זרקא – בתפקיד כריכה, אפשר מבטא תנועה שמוסיפה או גורעת, מקרבת ומרחיקה, (ב) סגול – דבר הסמוך לדבר, אפשר דומה אבל לא דווקא שווה לו, (ג) מונח רביעי – קשר למספר ארבע, (ד) מהפך פשטא – בתפקיד היפוך – הוצאה ממצב אחד (כאן עקום) והעברה למצב אחר (כאן קו פשוט – ישר) (ה) זקף-קטן – בתפקיד הקמה, אפשר שבמובן של קומה מעל קומה, זהו שתי קומות **נפש החיים** – הרב חיים מוולאז'ין (הפניית ר' יאיר פינצ'ובר ספר קריאה עם טעם) זהר חדש שה"ש נ"ז ע"ד ... ולכן נקראים טעמים, כמו שהטעם והפירוש של כל ענין הוא השכל הנסתר שבענין, שמתוכו יוכל האדם להבינו במחשבתו.

¹ מתוך **הקדמת הרמב"ם למשנה**

עמ' יא ... נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמישה חלקים. **החלק הראשון**, הפירושים המקובלים ממש שיש להם רמז בכתוב או שאפשר ללמדם באחת המידות וזה אין בו מחוקת כלל וגו' **החלק השני**, הם הדינים שבהם אמרו שהם הלכה למשה מסיני, ואין אליהם ראייה ... וגם זה ממה שאין בו מחלוקת. **החלק השלישי**, הם הדינים שנלמדו באחת המידות ובהם נופלת מחלוקת... ונפסק בהם הדין כדעת הרוב לפי הכללים שהקדמנו וגו' **החלק הרביעי**, הם הדינים שקבעום הנביאים והחכמים שבכל דור ודור על דרך הגדר והסייג לתורה, והם שצוה ה' לעשותם באופן כללי באמרו **ושמרתם את משמרתו וגו'** **החלק החמישי**, הם הדינים שנעשו בדרך העיון להסדרת העניינים שבין בני אדם, דבר שאין בו הוספה ולא גרעון, או בעניינים שהם מפני תקון העולם בענייני הדת, והם שקוראים חכמים תקנות ומנהגות. וגו'

נמצא שכלל הדינים האמורים במשנה נחלקים ... לפירושים מקובלים ממש ויש להם רמז בכתוב או אפשר ללמדם באחת המידות, ומהם הלכה למשה מסיני, ומהם שנלמדו באחת המידות ובהם נפלה מחלוקת, ומהם גזרות, ודינים בדרך העיון וגו'

² ראה במאמר **טעמי המקרא במורשת אשכנז, ר' יונה עמנואל זצ"ל, המעיין תשס"ב, ד. 14** פסוקים בתורה, I באסתר ראה הספר **מדלג על ההרים-הלכות הפסח** – תבניות טעמים אחדות ע"פ הגר"א, קדמא ואלא – קשר לשרש קד"ם, רביע – קשר לארבע, תב"ר – שבר ³ **אמרי נועם**, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, **מועדים וחדשי השנה חסידות** {3} ע' 143, **התרו"ו (ע"פ אוצר החכמה מצאתי בגירסה 5 או 6)** ⁴ נמצא באוצר החכמה במוצאי שבת, ל שבת ליל ראש חודש אדר התשע"ג

עינו זה עוסק בתפקידי טעמי המקרא בד"כ בחמישה חומשי תורה, בנסיון להוכיח בעזוהשי"ת שלטעמי המקרא יש תפקידים (בנוסף להבנה ותחבירית) המהווים רמז לדרשות חז"ל בפסוקים. העיון עוסק בעיקר בתורה ומעט בנ"ך (טעמי כ"א ספרים) וכמעט ללא מימצאים במערכת השונה של טעמי שלושה הספרים איוב, משלי, תהלים. והנה מפרש רש"י את (בבלי יומא פ"א) אביי אמר כדתניא⁵ (ד' ואתחנן ויה) וְאַהֲבֵתָ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ שיהא שם שמים מתאהב על ידך (רש"י לחברין), שיהא קורא (רש"י מקרא) ושונה (רש"י משנה) ומשמש תלמידי חכמים (רש"י ללמוד תורה והב"ח מתקן תלמוד) היא יישוב טעמי המשניות מה טעמן ומהיכן למדו.

ועל-פי זה אולי אפשר לומר כי במקומות הרבים בגמרא כאשר נאמר **מאי טעמא** ומובא קרא חלקי או מלא, בעצם מרומז לטעמי המקרא התומכים בדרשה.

מובן מאליו, שאין כאן כוונה להקיף את כל טעמי המקרא בחמשה חומשי תורה ובספרי נ"ך, אלא ניסיון למצוא כמה שיותר פסוקים בהם יש אותם תבניות טעמי מקרא עם דרשות חז"ל או ביאורים בפסוק שנוכל לומר שתבניות הטעמים הזהות מרמזות לאותו תפקיד. גם בפסוקים שעסקנו בהם, לא הסברנו בד"כ את כל הטעמים ואת כל תפקידי הטעמים.

כדי למנוע כל לעז, ובפרט שבהז"ל ישנה התיחסות מועטת לטעמי המקרא, לכן הריני מודיע שהעיון אינו בא לחדש בדבר הלכה אלא להאיר הכתוב מפנים של הטעמים, להצביע על כך שיוכל להיות שתבנית הטעמים במקרא מסוים מרמזת על כך שכאן מונח עניין מסוים ויתכן שבמקומות אחרים דרך הלימוד באותה תבנית טעמים תהיה דומה והתוצאות תהיינה לפי תוכן העניין. ואם לא התבטאתי כל פעם ואמרתי אפשר שמרומז כך או אחרת או לעניות דעתי זה מפני מרוצת / מליצת הלשון כדי לא להכביד על עצמי ועל המעיין.

שגיאות מי ביני ומנסתרות נקני, עשויות להיות מכתבתי, מהעתקות, ממקורות עם שיבוש שלא זיהיתי. כל הערה ותיקון יתקבלו ברצון כדי להוציא מלאכה מנופה ונמצא שם שמים מתאהב על הבריות ומתקדש.

לכתחילה קראתי לו **טוב טעם ודעת למדני כי במצוותיך האמנתי** (תה' קי"ט), כאשר באותיות **למדני** מרומז שמי י"ד למ"ן היינו: י"ד גי' ז' ז' ו' ובצירוף ז' אחת לאותיות למ"ן עולה זלמן. וגם בארמית ד' מתחלפת עם ז' ומתקבל י' זלמ"ן. ראשי התיבות טטוד"ל או טט מציינות את האריות והערותי (גם ט' לעתים מתחלפת בז'). אבל עם התגבשות ההשערות הוסב שמו ל- **טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ספר התשע"א**, בהתשע"ו הבנתי שהתורה והתורה שבעל-פה גם משיאות עצות טובות בדרך ארץ ולכן בהתשע"ז הוסב השם ל- **טעמי המקרא והתורה שבעל-פה**

לאות חביבות נציג בתחילה את הברור הראשון שניסיתי לברר בקשר בין טעמי המקרא ודרשות חז"ל. התוצאה המוצגת נמצאה כעבור שנים אחדות של עבודת ברור.

בעקבות התבוננות בתבנית הטעמים זרקא סגול בשלוש עשרה מידות של הרחמים ב-**שמות פרשת כי תשא** ובאותה תבנית המופיעה בפרשת ציצית **במדבר פרשת שלח** וכמופיע הראשון של תבנית זאת בתורה בעשיית הרקיע ע"י הבורא יתברך שמו ב-**בראשית** ועם הידיעה של מאמר חז"ל הידוע שתכלת וכו' דומה לרקיע.

דוגמא זו משלבת ענין הלכתי עם אמונה בשלושה מקראות בתבנית טעמים זרקא סגול כאשר תפקיד התבנית הוא מוסיף מענינו על ענינו. **בראשית א, ז:**

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְכַבֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן: הַרְקִיעַ בֵּין הַמַּיִם

וַיַּעֲבֹר ה' וְעַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רְחֹם וְחַנּוּן אֲרֶךְ אַפַּיִם וְרַב-חֶסֶד וְאַמֶּת: י"ג מידות של רחמים כמקור להלכות סליחות **במדבר שלח לך טו, לט:**

וַיְהִי לָכֵן לְצִיצֵת וְרֵאיוֹתָם אֹהֹוּ וְיִכְרְתֶם אֶת-קַל-מִצְנֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אִתָּם הַלְכוֹת צִיצֵת כַּכְּתוּב לְהַשְׁגִּיחַ פְּרִטִית וְלֹא-תִחַרְוּ אַחֲרֵי לְכַכְּסֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אִתָּם זָיִם אַחֲרֵיהֶם:

(**במד' שלח** טו, לט) **וַיְהִי לָכֵן לְצִיצֵת** – מונח זרקא סגול – בתפקיד מוסיף מענינו על ענינו, מוסיף מחוטי הציצית עליהם ע"י כריכת פתיל אחד תכלת או לבן משמונה פתילי הציצת על שאר פתילי הציצית.

הציצית מקשרת אל (**בר' א, ז**) **וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** – מונח זרקא סגול הראשון בתורה, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כי כתוב רקיע אחד ונדרש בחז"ל **רבוי רקיעים** היינו שניים או שבעה רקיעים ומשמעותם האמונית, וגם נדרש בחז"ל הקשר בין ציצית לרקיע כגון **מדרש תהלים (בנב' מזמור צ** ש-ציצת תכלת דומה לים ... וים לרקיע ... לקשת וקשת למראה דמות כבוד ה' ... מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן ... **וְרֵאיוֹתָם אֹהֹוּ** ... להקב"ה.

הציצת קשורה בטלית ומקשרת ל"ג מידות של רחמים הנלמדים בכתוב השלישי אף הוא בזרקא סגול (**שם' כי תשא** לז, י) **וַיַּעֲבֹר ה' וְעַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא**, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כ-כנדרש ב-**בבלי ראש השנה זב, א** אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאורנו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישיראל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. הקב"ה כביכול התעטף בטלית כאילו הוסיף על עצמו ועבר לפני התבה כשליח צבור ללמד הלכות סדר תפלה לסליחה.

במקביל להצבת הברור הראשון הנ"ל התחלתי בתהליך ברור בלימוד בבבלי מסכת מכות ואח"כ שבועות. במהלך הברור בגמרא במדרשי חז"ל הקשורים להלכה, רשמתי את הטעמים במקראות המשמשים בסיס לדיון וגיליתי, מה שנראה לי, כעקביות בהתאמה חזרת בין אופן הלימוד ובין טעמי הפסוק הנידון בפלוגתות וסוגיות אחדות ובין תבניות הטעמים. מתוך התמדה בסיעתא דשמיא בבדיקת הקשר בין תבניות הטעמים ותהליך הברור ההילכתי והמסקנה בגמרא וכו' התפתחה ההבנה שיתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. יש להדגיש שלא כל סוגיה הצלחתי לקשר לתבנית טעמים כך שהשערות מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו, ומתואמות רק עם הפסוקים שנחקרו ואינן מסקנה כללית. ועוד חזון למועד.

⁵ **דברים ואתחנן ויה: וְאַהֲבֵתָ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כְּכָל-לִבְּךָ וְכָל-נַפְשְׁךָ וְכָל-מְאֹדְךָ:**

נראה לומר שתפקיד דרשתי של טעם או תבנית היא במספר תפקידים הדומים במשמעותם, כגון זקף-קטן בתפקיד המספר שתיים, ובתפקיד שתי דרשות, ובתפקיד היקש מענינו (מקשר בין שני ענינים), תביר שמשמש כמחלק, או ממעט וגם במובן של לא ממש כך, או יתיב שמשמעו לא פחות ולא יותר, או לא פחות או בדיוק כך או דווקא כך.

במהלך העיון בעזהשי"ת עלה בדעתי האפשרות שחלק מתפקידי תבניות הטעמים קשורים להלכה למשה מסיני על-ידי הקשר בין בין טעמי המקרא ובין המידות שהתורה נדרשת בהם, שהם שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, ושלושים ושתיים מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי ועוד דרכי לימוד הנמצאות בחז"ל, כגון "היקש", וכגון מהמידות שכנס המהרז"ו "גורעין ומוסיפין ודורשין", כתוב ש"הוא סתום לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש". ופירש רש"י ב-**(בבלי פסחים כד, א)** וכל המדות הלכה למשה מסיני.

עם התפתחות העיון התברר שתבניות הטעמים הם תהליכי לימוד, שחלקם עשויים לרמז אל דרשה במידות הנ"ל כניסוחה או כמקצת מניסוחה, כעין נדמים להגדרות של חלק מי"ג מידות ול"ב מידות ודרכי לימוד אחרות. לכן, חלק מתפקידי תבניות הטעמים מוגדרים בניסוח הדומה לשמות המדות המובאות בברייתות וחלקם הוגדרו בניסוח חלקי של המידות. והשתמשנו בשמות המידות בהשאלה בלבד. לכן כתוב בעיון כעין ואם לא כתוב יש להתייחס לזה במובן של כעין שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, וכעין שלוש ושתיים המידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי, או כעין דרך דרשה אחרת שלא מהברייתות האלו. עד עתה רק ב-**(בר וישלח לויג)** **ותמנעו היתה** וגו' זוהה, בפירושי הראשונים קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה. **רשב"ם** ... ראיתי ב-**שוחר טוב ותמנעו** מחובר גם לפסוק העליון. ב-**שכל טוב** הטעם אחרי מלת **ותמנעו** נקרא קו מפסיק (פסק), ב-**לקח טוב** נקרא לגרמיה (לעצמו), ו-**רמב"ן** מפרש שהמלה היא מופע של מידה י"א לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי "סדור שנחלק". המהרז"ו בפירושו לברייתא ל"ב מידות מביא דוגמאות למידה זו בכתובים בטעמי מקרא אחרים.

אף הלכה למשה מסיני שנמסרה ללא דרשה בפסוקים או באחת מהמידות יש לה רמזים בטעמי המקרא, כמוסבר להלן. הגמרא ב-**בבלי יומא ע"ב**, מביאה שתי הלכות שאינן כתובות במפורש בתורה והתקבלו במסורת גמרא גמירי לה – הלכה למשה מסיני **(רש"י סנהדרין מז, א)** והנביא יחזקאל הסמיכם בפסוקים בנבואתו. ההלכות הן: (א) כי צווי התורה לעשות ממש כוונתה לפשתים **(יחזקאל מד, יח)** **פארי פשתים**, וגו' (ב) שכהן ערל לב היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, לא ישרת במקדש **(יחזקאל מד, ט)** **כל-בן-בן-ערל לב וערל פשר לא יבוא אל-מקדשי**. וכדאיתא בגמרא ... הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (ולפני שבא הנביא מי אמר זאת)? אלא: גמרא גמירי לה (נמסר במסורת), ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (הנביא קבע המסורת בפסוק בנבואתו). הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

לקביעת הגמרא כי כהן ערל בשר או ערל לב פסול לעבודת המקדש הוא הלכה למשה מסיני, מוצע רמז בטעמי המקרא של הפסוק הבא:

שמות בא יב, מח: וכי-גור אתך גר ועשה פסח לה
המול לו כל-בן-בן ואין יקרב לעשתו והיה פאזרח הארץ
וכל-ערל לא-יאכל בו:

המול לו כל-בן – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון הקלוקל שנמשך מחטא אדם הראשון, פשט הפסוק הוא במילת גר לאכילת פסח להסיר ממנו ערלה שבאה לעולם מחטא אדם הראשון. הדרש ע"פ תבנית טעמי המקרא **המול לו כל-בן** – דרגא מונח רביע, תיקון לקלוקל בהסרת ערלת בשר **ואין יקרב לעשתו** - פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד של שתיים, הוא (א) עיכוב ערל ישראלי מקרבן פסח; ו- (ב) רמז להלכה למשה מסיני כי כהן ערל פסול לעבודה. כהן ערל היינו בעל ערלת בשר או בעל ערלת לב, היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, הנובע מיצר הרע שבא לעולם בחטא אדם הראשון.

1.3 עיון בפסוקי תנ"ך אחרים ללימוד בטעמי המקרא

[בבלי סנהדרין לד, א] אמר אביי **(תה סב, יב)** **אתה דבר אלהים שתימיםו שבעתו פני עו לאלהים** - מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, כלומר ללימודים אחרים. דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות.

[בבלי סוטה מט, א] **מתני'**. בפולמוס של אספסינוס - גזרו על עטרות התנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס - גזרו על עטרות כלות, ושלא ילמד אדם את בנו יוניתי. בפולמוס האחרון - גזרו שלא תצא הכלה באפריון בתוך העיר; ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר. משמת ר"מ - בטלו מושלי משלים. משמת בן עזאי - בטלו השקדנים. משמת בן זומא - בטלו הדרשנים.

[רש"י בבלי סוטה מט, א]

הדרשנים - שהיה בקי בטעמי המקראות כדאמר לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא (ברכות דף יב:).

(דברים ו, טז) **לא-תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל-עליו מצות לחם עני**

כי בחפזו יצאת מצרים למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים כל ימי תניך:

[בבלי ברכות יב, ב] משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר

יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: **(דב ו, טז)** **למען תזכר את-יום צאתך מארץ מצרים כל ימי תניך:**

ימי תניך - הימים, **כל ימי תניך** - הלילות; וחכמים אומרים: **ימי תניך** - העולם הזה, **כל** - להביא לימות המשיח.

כל – חולם חסר, מקיף הכל ממש. צצית היא חובת בגד יום שהוא **ימי תניך** - הימים,

אפשר כי בן זומא דורש מטעם טפחה במלת **כל** – בתפקיד שני ורבי, וגם בתפקיד כפותה טפה להתאפיין מהכתוב אחריו **ימי תניך** ולכן משגו והרבו מרחיב את **ימי תניך** ללילות.

[בבלי סוטה מט, ב] משמת רבן יוחנן - בטלה החכמה. ת"ר: משמת רבי אליעזר - נגנו ס"ת. משמת רבי יהושע - בטלה עצה ומחשבה. משמת ר"ע - בטלו זרועי תורה, ונסתתמו מעיינות החכמה.

[רש"י בבלי סוטה מט, ב] זרועי תורה - עומק סברה ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות ואותיות היתרים ולשוונות המשתנים במקרא. (ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו) הרב חנס חיים לייב והרב אולבסקי ישראל משה, טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות אלו טעמי המקרא.

[בבלי עירובין כא,ב] אמר רב המנונא: מאי דכתיב **(מלכים א' ה,ב)** **וַיִּדְבֹר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְף**: מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים **חֲמִשָּׁה וְאַלְף** טעמים. דרש רבא: מאי דכתיב **(קהלת יב,ט)** **וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קְהֵלֶת חֶכֶם עוֹד לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם וְאַנְוּ וַחֲפָר תִּקַּן מִשְׁלִים חֲרָבָה: (קהלת יב,ט)** **לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם** - דאגמריה בסימני טעמים, ואסברה במאי דמי ליה. (לימד סימני הטעמים והסביר דברים במשלים הדומים לענין) ... **(שח"ש ה,יא)** **קְוֹצוֹתָיו תִּתְּלִים**. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. **[רש"י בבלי עירובין כא,ב]** פירש משל - טעם. **אגמריה בסימני טעמים** - קבע לה מסורת וסימנין, בין בחיבות המקרא בין בגירסא של משנה.

(כב ניסן התשע"ג) **[מהרש"א חידושי אגדות בבלי עירובין כא,ב]** מבאר דפי' מלת טעמים לאו היינו טעם הענין אלא פיסוק טעמים כגון זרקא וסגול כו' שיש לנו היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים והיינו דכינה אותן שירו דפיסוק טעמים לפי התנועות של הפיסוק הוא ממש שיר וב(בבלי) **נדרים** (לז,ב) מוכח שהן מן התורה מדכתיב **(נחמיה ח,ח)** **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** וגו' ודקאמר נמי בסמוך (במאמר רבא) דאגמריה בסימני טעמים היינו נמי ע"י פיסוק טעמים ונקט ליה הכא (חזר לדברי רב המנונא) גבי דברי סופרים לרבנותא (לחזו"ש) דאפילו ב"ד"ס (בדברי סופרים) היה לו פיסוק טעמים וכ"ש ב"ד"ת (וכל שכן בדברי תורה) ודו"ק: טט – אפשר כי כל קוץ כולל אותיות כפי' פנים יפות (שמות כי תשא לד) וכולל גם את טעמי המקרא כפי' המהרש"א הנ"ל, שהעיון מגלה שיש בהם מדרגות שונות של דרשות. בדרך העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא אנו מגלים תפקידי תבניות הטעמים ש- היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים – היינו אפשר כי מלת **(מל' א ה,ב)** **חֲמִשָּׁה** מרמזת לחלוקת הטעמים לעוצרים ומשרתים, בחמש דרגות. ארבע דרגות בעוצרים: קיסר, מלך, משנה, שלישי, ודרגת המשרתים. בכל דרגה יש מספר טעמים שאפשר כי טעם מרכא במלת **חֲמִשָּׁה** בתפקיד רבוי מרמז לכך. טעמי המקרא עצמם וצירופיהם מהווים תפקידי דרישת הכותב **וְאַלְף** במשמעויות (א) ו"ו קמוצה, אל"ף קמוצה מרמז לענין לימוד, ללמד כמשמע כפי' רש"י מל' א' ה,ב, וכפי' מלבי"ם ע"פ (איוב לג, לג) ואללף חכמה; (ב) מספר גדול של תילי תילים של הלכות בנגלה ולדורות. מציאת תפקידיהם אלו בנגלה עשויה להביא גלוי למקצת מ-"רבוא רבבות עולמות (של) הטעמים והנקודות והתגין כו' שכולם אינם באים כלל לידי גלוי בתורה שבעל פה והם הנק' עלמין סתימין דלא אתגליין" **[בעל התניא, לקוטי תורה, ברכה]**.

עזרא היה אחרון המקבלים של התורה ברוח הקדש **[סדר תנאים ואמוראים חלק א]** ולימד תורה, דרכי קריאתה ולימודה לשבי ציון כנאמר בפסוק הבא שהוא המקור העיקרי בתלמוד לידיעה שהתנ"ך נקרא בטעמי המקרא.

נחמיה ח,ח: וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שֶׁכָּל וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא: פ
על פסוק זה נאמר ב-**[בבלי מגילה ג,א בבלי נדרים לז,ב]** אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: מאי דכתיב **(נחמיה ח,ח)** **וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שֶׁכָּל וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא:**

וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים זה מקרא, **מִפֶּה־שֵׁם** זה תרגום, **וְשֵׁם שֶׁכָּל** אלו הפסוקין, **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת, **רש"י, מגילה פסקי טעמים**. הנגינות קרויין טעמים. **[רבינו יהונתן מלוניל, מגילה]** (מהדורת מתיבתא) **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** אלו פסקי טעמים. כגון טפחא ואתנחתא וזקף ותביר וחבריהם. **[ר"ן, נדרים]** ע"פ הגהות **[שלמי נדרים]** **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** אלו פיסוק טעמים. שעל ידיהם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים וכו' ... כדאמר פ"ק דחגיגה ו,ב נפקא מינה לפסוקי טעמי. **[הרא"ש נדרים לז,ב]** **פיסוק טעמים**. שע"י הניגון מבינים לחבר המקרא למעלה ולמטה.

חשוב להדגיש שהמקור לעיל הוא כדעת רב שהטעמים הם מדאורייתא, ואילו דעת רבי יוחנן שהטעמים הם לא מדאורייתא ודורש מהמלים **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** ע"פ **[תוספות]** **ואמרי לה אלו המסורות** - מאן דאית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות (כלומר רבי יוחנן פוסק כה"אמרי לה"). במבוא לספר **[תורת המונח, הרב י"י פוזן, התשע"א]** מביא שנראה מהר"ן ומהמאירי שאף לרבי יוחנן הסמיכו את פיסוק הטעמים לפסוק הנ"ל וכן מביא הריטב"א שפרש שאף לרבי יוחנן עצם פיסוק הטעמים הוא מהתורה אלא שאין חובה ללמדם חנם.

וב-**[ירושלמי מגילה פ"ד ה"א (וילנה כט,א)]** נדרש המקור לטעמי המקרא ממלים אחרות בפסוק זה. מניין לתרגום רבי זעורא בשם רב חננאל **(נחמיה ח,ח)** **וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שֶׁכָּל** אילו הטעמים **וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא** זה המסורת ויש אומרי' אילו ההכרעים ויש אומרי' אילו ראשי פסוקים **[קרוב העדה] - וְשֵׁם שֶׁכָּל - אילו הטעמים** ע"י הטעמים אדם מבין פירוש ועניני המקרא.

מקור נוסף מ-**[בבלי נדרים לז,ב]** אמר רבי יצחק: **מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין** - הלכה למשה מסיני. **מקרא סופרים**: ארץ, שמים, מצרים. **ר"ן מקרא סופרים** ארץ ארץ - שכשיש בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ. **[תוספות]** **מקרא סופרים** ארץ ארץ - [שמשתינין] באתנחתא וזקף קטן שמים מצרים.

מקור נוסף ע"פ דברי מורו של הר"ן על **עיטור סופרים: (בר' וירא יח,ה)** **אֶתֶר תִּעְבְּרוּ, (בר' ח"ש כד,נו)** **אֶתֶר תִּלְף: (במ' מטות לא,ב)** **אֶתֶר תִּאֶסֶף (תה' סח,כו)** **קִדְמוֹ שָׁרִים אֶתֶר נִגְנִים (תה' לו,ז)** **צִדְקָתְךָ קְהַרְרִי-אֵל**. וב-**[ר"ן]** ... כל הני **אחר** מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון וגו' ... **ובדברי מורי** ראיתי **דעטור סופרים** היינו שכותבין טעם מפסיק ב-**אחר** (טט: צ"ע כי כאן טעם מחבר) כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ **(בר' וירא יח,ה)** **תעברו** ... ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעברו ... וקרי ליה עטור סופרים (טט – חלוף סדר המלים) משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה (טט – מנעים את הקריאה).

אפשר לדרוש בפסוק הזה ע"פ ההשערות של העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא, אף רמז לדרכנו למציאת רמזים בטעמי המקרא לדרשות חז"ל, נערך בעזרת הרב א"מ פערל נ"י **נחמיה ח,ח: וַיִּקְרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה־שֵׁם שֶׁכָּל וַיִּבְרְאוּ בַמִּקְרָא: פ** הרב א"מ פערל הקשה כי לפי סדר המקרא **(נחמיה ח,ח)** הפירוש צריך להיות כסדר הבא:

הגמרא ב-**[בבלי מגילה ג,א]** לימדה כי פיסוק טעמים נדרש מהמלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** שהן בסוף הפסוק. והרי קריאת הפסוק חייבת להיות עם הטעמים כדי להבין תורת אמת והיה צריך להיות לאחור המלים **וַיְקָרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים** – על-פי הטעמים היינו ע"פ **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – זה פיסוק טעמים ואח"כ **וְשֵׁם שֶׁכָּל** – אלו הפסוקים. ומדוע נקבעה דרשת **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** בסוף הפסוק? ע"פ ההשערות על תפקידי תבניות טעמי המקרא נוכל לתרץ כדלהלן:

וַיְקָרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, בתפקיד קבוצת פרטים הקשורים בנושא קריאה בספר תורת האלקים, והשוניים בהלכותיהם לגבי הנושא. יש מכאן רמז בטעמי המקרא שלא כל הנקרא והמתורגם בימי עזרא אפשר לקרוא או לתרגם ברבים. והפרטים והלכותיהם מפורטים ב-**[בבלי מגילה כה,א משנה:]** (א) מעשה ראובן נקרא ולא מתורגם, ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון - נקראין ולא מתרגמין. (ב) מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, (ג) (מעשה עגל ה) השני נקרא ולא מתרגם. וגם ב-**גמרא**. איתא תנו רבנן: (א) יש נקריין ומתרגמין, (ב) ויש נקריין ולא מתרגמין, (ג) ויש לא נקריין ולא מתרגמין. וגו'

בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא טפחא, בתפקיד קבוצה שעשויה לגדול, יתור לרבות המקראות בתוך כל או חלק מפרטים הנ"ל. **מְפָרֵשׁ** - זה תרגום (**בבלי נדרים לז,ב**), בטעם אתנח, בתפקיד מגביל. התרגום כתוב אבל לא כל דבר הנקרא מתורגם ברבים.

הסיפא של הפסוק **וְשֵׁם שֶׁכָּל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**: מרמזת לתמצית ההשערה על תפקידי תבניות הטעמים. **וְשֵׁם שֶׁכָּל** – אלו הפסוקים, תבניות הטעמים מוגדרות בתוך הצאי פסוקים (בין סלוק לאתנח, בין אתנח לסלוק) ובמקום של זרקא סגול בתוך שלישי פסוק.

וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא – המלים מלמדות על הבנת המקרא ע"פ דרשת התוכן, טעמי המקרא מלמדים על הבנת המקרא ע"פ פיסוק טעמים. פירש **[קרבן העדה ירושלמי מגילה פ"ד ה"א]** - **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא אֵילּוּ הַכְרִיעִים** – מה למעלה ומה למטה, פיסוק הפסוק ודרישת הפסקי ענין והפסקי דבור בתוך הפסוקים, ואיך הכתובים מלמדים ביניהם. אחד מאופני הלימוד בין חלקי פסוק הוא אלפניו ולאחריו הנמצא בתבנית הטעמים של הסיפא של הפסוק **וְשֵׁם שֶׁכָּל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**. תבנית הטעמים מדגימה לימוד ממקום למקום, בתוך חצי או שלישי פסוק, בין חצאים סמוכים, וזוהו גם השערה ללימוד בין חצאים רחוקים. בתוך ההסבר משולב הסבר תבנית הטעמים של המלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**.

וְשֵׁם שֶׁכָּל – (אתנח) מונח זקף-קטן והוא תיאור ואחריו **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – טפחא סלוק והוא פעולה, תבנית אפשרית ללימוד לאחריו ואלפניו. זה פועל בשלבים:

- (א) משמעות הלאחריו היא **וַיְבִינּוּ** – טפחא בתפקידים (א) פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **בַמִּקְרָא** – סלוק בתפקיד הגבלה (=ממעט) על הכתוב. בזה מיושב מדוע דרשה זאת מופיעה בסוף הפסוק כי בטעם סלוק מרומז תפקיד הגבלה, שלא כל פרשה נקראת או מתורגמת ברבים. ופסוק זה הנדרש על כללות הטעמים מהווה דוגמא לרבייים ומיעוטים הנדרשים מתבניות הטעמים.
- (ב) **וַיְבִינּוּ** – טפחא, טופח (כעין רבוי) - התפשטות אפיון מהכתוב משמאלו (הלאחריו), היינו **בַמִּקְרָא** – סלוק, לכתוב מימינו (אלפניו). ההגבלה הבאה מהסלוק עוברת אלפניו
- אל (א) **וְשֵׁם שֶׁכָּל** – בתוך חצי הפסוק להגביל גבולות הפסוקים והגדרות תבניות הטעמים בתוכם
- אל (ב) – חצי הפסוק שלפניו **וַיְקָרְאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מְפָרֵשׁ** ללמד להתבונן ב-**וְשֵׁם שֶׁכָּל** בדרשות של רבוי ומיעוט (הגבלות) למיניהם, ע"פ התוכן וע"פ טעמי הכתוב שקראו ולהסיק מסקנות בדרשות.

הגמרא בדרך כלל לא מזכירה את הטעמים. ב-**בבלי יומא נב,א** נאמר והתניא, איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: **רש"י** **אין להם הכרע** - לדעת היכן הן נוטין. ועיין ב-**חידושי הריטב"א** (במקום שמסביר) **חמש מקראות אין להם הכרע**. נראה פירושו שאין להן הכרע מלשון דקראי (מפשט הפסוק) כל היכא דליכא פיסוק דקראי או הפסק טעמים (אין להם הכרע מפשט הפסוק בלי פיסוק טעמים), דאילו השתא דאיכא פיסוק דקראי והפסק טעמים נתברר ספיקן (אבל עכשיו כיוון שהם מפוסקים בטעמים מתבררים הספקות ויש להם הכרע). **רבי עקיבא איגר** (במקום) מציין עוד מקום לנושא **חמש מקראות בתורה אין להם הכרע**. עיין ירושלמי פרק אין מעמידין. לא נעסוק בנושא זה כאן.

איזכור הקריאה בטעמי המקרא נמצא ב-**בבלי ברכות סב,א** מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל? ... רב נחמן בר יצחק אומר: ... כתנאי ... **רבי עקיבא אומר: מפני שמראה בה טעמי תורה. רש"י טעמי תורה** - נגינות טעמי מקרא של תורה נביאים וכתובים, ... מוליך ידו לפי טעם הנגינה (מרמז איך לקרוא).

1.4 סדר הברור

ע"י ניתוח פסוקים רבים, בעיקר בתורה ולעתים בנ"ך, העוסקים במצוות ובעלי תבניות טעמים דומות, מתגלה עקביות בתהליך (דרך הלימוד) הסקת המשמעות ההילכתית, כמובן כל מקום לענינו. ההשערות על תפקידי תבניות הטעמים מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו וההתאמה חייבת להיבדק בכל פסוק. לכן אינן מסקנה כללית. יתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. העיון משתדל להציג כל ממצא והשערה, במיוחד הקשורה להלכה, בין בטעמים בודדים ובין בתבניות מרכבות. לא לכל הטעמים הבודדים מוצגים ממצאים אף שהזכרנו את רובם. שמות הטעמים מעורבים, חלקם על-פי מנהג האשכנזים וחלקם על-פי מנהג הספרדים. גם ניתן הסבר לחלק מהם על-פי הבנתנו במשמעותם בשני המנהגים. טעמי המקרא נקראים ברובם בתבניות מרכבות. ישנם ממצאים למשמעות טעמים בודדים שהגענו אליהם כגון **רביע**, **פזר**, ע"י הסקת מסקנה מהנידון בתורה שבע"פ במלה שהטעם מטעים או מקבוצת מלים שבין טעמיה נמצא הטעם המסוים. לגבי טעמים מסוימים כגון **זקף-גדול**, ההסקה באה בד"כ ממילה בודדת. **קדמא ואזלא** מטופל כזוג.

ישנם טעמים שמופיעים במספר תבניות שונות. כגון תבנית **דרגא מונח רביע** ותבנית **דרגא תביר טפחא** ותבנית **דרגא מרכא-כפולה טפחא**. טעם דרגא מופיע בצירוף במספר תבניות ובכל אחת מהן התקבלה ההבנה שלכל תבנית ישנה משמעות אחרת. אף שהדרגא מופיעה בכל אחת מהן ועשויה להציג גם תכונת עצמאית. אפשר להמשיך זאת לצליל הנשמע מהשמעת תו נגינה בודד לעומת צליל או אקורד הנשמע מהשמעת תווי נגינה אחדים ביחד. הסה"כ נותן משמעות שונה מהתו הבודד.

1.5 חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.

על פי פשט, הטעמים נלמדים כמחברים ועוצרים והעיון מציג אותם בתפקידים המוסקים מדרשות חז"ל. העיון מעלה, שהטעמים המחברים אינם משרתים בלבד לטעמים העוצרים אלא לעתים גם בעלי תפקידים עצמאיים או מסמלים התפשטות משמעות הטעם העוצר אל המלים המוטעמות בטעמים המחברים-משרתים.

באופן המקובל, בשיטה האשכנזית בעשרים ואחד מספרי התנ"ך וללא ספרי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים) יש עשרים וחמישה סימני טעמים ועוד סימן מתג. הגר"א מציג בספר דיקדוק המקרא, באותם סימנים, ל"ט טעמים כי מרבה להן תפקידים לפי סיבות שונות. עיון זה מטפל ברוב העשרים וחמישה הסימנים. בגישה התחבירית הטעמים משמשים לפיסוק תחבירי, הטעמה, נגינה מוסיקלית וטעם פסק גם מפריד בין מלים המסתימות ופותחות באותיות אהו"י ואותיות שוות (שו"ע א"ח ס"סא, סע"כ). גישה זאת מחלקת הטעמים לשתי קבוצות קבוצת המושלים וקבוצת המשרתים.

- קבוצת המושלים למיניהם (קיסר, מלך, משנה, שלישי) הנקראת כך כי קובעים פסוק עיקרי של הפסוקים, הם נקראים גם עוצרים. אפשר שטעם עוצר נקרא מלך במשמעות עצור ועזוב בתורה, היינו מושל.
- קבוצת המשרתים הנקראים גם מחברים. אפשר שטעם מחבר נקרא משרת מפני שהוא יוצא בשליחות העוצר, מרחיב השפעת העוצר.

בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל מוצגות חמש מסורות לשמות הטעמים במרכזים שונים. העיון משתמש בשמות הטעמים כמנהג האשכנזים וכמנהג הספרדים. בין מנהגים ידועים אחרים נמצא את מנהג האיטליאנו ומנהג התימנים, ידוע מנהג הגר"א (ל"ט טעמים) ומנהג שהציג הרב הילדסהיימר בספרו משפטי הטעמים (כ"ב טעמים).

בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל הציג את הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים בארבע מדרגות ומחברים-משרתים במדרגה אחת בשמותם כמנהג האשכנזים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא**, סלוק (=סוף-פסוק)
דרגת העוצר מלך **סגול**, זקף-קטן, זקף-גדול, שלשלת, טפחא
דרגת העוצר משנה **רביעי**, זקף, פשטא, יתיב, תביר
דרגת העוצר שלישי **תלישא-גדולה**, קרני-פרה, פזר, אזלא-גרש (=אזלא), גרשי"ם, מונח-לגרמיה ו
טעמים משרתים **תלישא-קטנה**, קדמא, פסיק ו, מקף-, דרגא, מרכא, מרכא-כפולה, מהפך, מונח, ירח-בן-יומו

לטובת הבנת הקורא מוצגים הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים בשמותם כמנהג הספרדים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא**, סלוק (=סוף-פסוק)
דרגת העוצר מלך **סגולתא**, זקף-קטן, זקף-גדול, שלשלת, טרחא
דרגת העוצר משנה **רביעי**, זקף, פשטא, תרי קדמין (=פשטא מלעלית), יתיב, תביר
דרגת העוצר שלישי **תלישא**, קרני-פרה, פזר גדול, אזלא-גרש, שני גרשין, מונח-לגרמיה ו
טעמים משרתים **תרסא (=תלישא)**, קדמא, פסק ו, מקף-, דרגא, מאריך, תרי טעמי (=תרי חושטין),
שופר הולך, שופר מהפך, ירח-בן-יומו

הטעמים בשמותיהם כמנהג הספרדים ע"פ חומש "איש מצליח" ישיבת כסא רחמים, הרב מאיר מאזוז הי"ו

זקף-מקף-שופר הולך סגולתא

פזר גדול תלישא אזלא גרש פסק ו רביע

קדמא שופר-מהפך פשטא תרי קדמין (=פשטא מלעלית) זקף-קטן זקף-גדול

שלשלת שני-גרישין תרי טעמי (=תרי חוטרין)
דרנא תביר מאריך טרחא אתנח
יתיב מאריך טרחא סלוק (=סוף-פסוק)
טעמים נוספים: תרסא (=תילשא), ירח-בן-יומו, קרני-פרה

הגרא דקדוק ופירוש על התורה על כג (אוצר החכמה) הת"ק (תלישא-קטנה) אע"פ שלענין בג"ד כפ"ת הוא משרת אבל לענין הטעמים הוא אינו משרת נמצא ח"י טעמים הם שהם מפסיקים. הרב יהודה מארקס נ"י מעיר כי מנחת שי כתב כי בשיטת בן-נפתלי תרסא במילה המסתימת באותיות אה"ו ואחריה מלה הפותחת בבג"ד כפ"ת היא טעם עוצר ודוגמתו (כאן ע"פ בן-אשר) (בר' וארא י"ז, י"ז) ויהי כהוציאם אתם ("כ" ללא דגש קל), וע"פ בן-נפתלי ויהי כהוציאם ("פ" בדגש קל)

הרב וינשטוק זצ"ל בספרו מאור התורה מציין כי תלישא-קטנה. היא לפעמים טעם עוצר. בעדה המרוקנית אין הבחנה בין תלשא, ובין תרסא (=תילשא) אור החיים שמוצאו ממרוקו מתיחס לתרסא בשם תלשא (וי' אמר כב"ג) ובת-פהן פי תהיה אלמנה וגו')

חלוקת הטעמים לעוצרים ומחברים משמשת לתפקיד תחבירי של פיסוק המקרא, דוגמא לתפקיד תחבירי נמצא בפסוק (שמות משפטים כא, לב) אם-עבד ינח השור או אמה פספו שלשים שקלים ותן לאדניו והשור יפקל: ס בקריאת הפסוק ללא טעם התביר במלים אם-עבד לא היה נשמע האם העבד הוא זה שנגח את השור או להיפך. טעם התביר מפריד תחבירית ומציין כי השור הוא זה שנגח את העבד או האמה.

דוגמא של הבנת תפקיד טעם זקף-גדול כעוצר ע"פ דעת הראשון ר"ש סיריליאו שמות משפטים כג,יא: והשביעית השמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חנית השדה בן-תעשה לכרמך לזיתך:

ירושלמי שביעית פ"ט ה"ח מתניתין מי שהיו לו פירות שביעית והגיעה שעת הביעור מחלקן שלש סעודות לכל אחד ואחד. והעניים אוכלים אחר הביעור אבל לא העשירים דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור. גמרא ... מאי טעמא דר' יוסי, דכתיב ואכלו אביני עמך ויתרם וגו' ר"ש סיריליאו גמ'... ור' יוסי. סבר כולהו מצי אכלי. דרישא דקרא דכתיב ויתרם קאי לעמך, והכי קאמר ובעלי יתרה של עמך, דהיינו בעלי נכסים יאכלו, ואפילו משדות שלהן, וזה כל זמן ש- תאכל חנית השדה א"נ ויתרם עומד במקום, וטעם המקרא יוכיח שיש זקף-גדול ב-ויתרם ללמד שעומד לעצמו ולנתקו ממאכל חית השדה.

1.6 הטעמה רעיונית – מעבר לתפקידי הטעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.

לאחר שהיצגנו את הטעמים כעוצרים ומחברים מוצגת ההשערה שלטעמי המקרא יש גם תפקידים מעבר לתפקיד התחבירי, המרמזים לדרשות חז"ל שבמקרים רבים, למרות שהטעם הוא עוצר הוא מתחבר להמשך הפסוק. וכן טעם שהוא מחבר, בדרשות חז"ל הוא נדרש בפני עצמו. רעיון דומה מובא ב-[תורה תמימה]. שלמרות הטעם המפסיק דורשים סמיכות למלה שאחריו וזה לשונו (שמות משפטים כא,ב) ... דכתיב שש שנים יעבד ובשביעית, זמנין דבשביעית נמי יעבוד^א [ערכין י"ח ב']: ... הערה כא) ... ומדרך חז"ל בהמלים הבאות בטעם מפסיק לדרשם לפנין ולאחריהן, כמו ב-[ב"מ ק"ג ב'] [דב' ל"ח כ"א], בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו, דרשו בחוץ תעמד והאיש, וב-מנחות נ"ה א' [וי' ע"ג] לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי, דרשו לא תאפה חמץ חלקם, וב-[מכות כ"ב] דרשו הפסוק [דב' ל"ח כ"א] אך פעים יכנו גם לסוף פסוק הקודם לו [כ"ד רשעתו במספר: אך פעים יכנו], וכ"כ [תוס' בחולין ס' ב'] בפסוק ד-[יהושע י"ג] ... חמשות סרני פלשתים ... והענים: מתילמן, וה"נ כן:

- בספר [הכוזרי, מאמר שני, סעיף פ'] נמצאת התייחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נהמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ובין היתר מציינים את הנקודות הבאות:
- הטעמים אתנח, סלוק, זקף (טט לענ"ד כוונתו ל-קטן ול-גדול), סגול, רביע, שלשלת הם הפסק ענין.
 - הטעמים אתנח, סלוק הם גם הפסק דבור.
 - טעם זרקא אמנם טעם עוצר אבל הוא משרת של סגול.

התחלתי מהגדרה של הכוזרי (א) על הפסק דיבור שהוא בטעם אתנח או סלוק (ב) על הפסק ענין שהוא בטעם זקף או סגול והתבוננתי מי הם הטעמים הנמצאים בדרך אל ההפסקים האלו. מתוך כך הגדרתי קבוצת/תבנית טעמים של הפסק דיבור שלפי מסורת ההטעמה יש בה רק טעמים תחתונים. התבנית עשויה להיות בסדר הבא: (סימון בסוגריים מרובעיים מורה שאין חובת הימצאות הטעם בתבנית)

- [מונח] דרנא או מרכא
- או [מונח] תביר
- ואחרי אלו [מרכא] טפחא
- ואחרי אלו [מונח] אתנח או [מרכא] סלוק

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם זקף-קטן עשויה להיות
[יְתִיב] זקף-קטן או [יְתִיב] [מונח] זקף-קטן או מונח ז"ק
פשטא זקף-קטן או פשטא [מונח] זקף-קטן או מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן (תחבירית יתיב מחליף פשטא בנסיבות מסוימות, ע"פ הרב הילדסהיימר משפטי הטעמים)
לעתים יופיע טעם מרקא לפני פשטא

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם זקף-גדול היא רק זקף-גדול

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול היא [מונח] או [מרקא] זרקא [מונח] סגול (בתורה גם שלושה מופעים של זרקא זרקא סגול). מה שבא לפניו הוא כמו בפסוקים אחרים לפני הפסק ענין או הפסק דיבור

על בסיס תבניות הפסק ענין בטעם זקף (זקף-קטן, זקף-גדול) ובטעם סגול שהם טעמים עליונים (היינו מעל שורת הכתוב), התחלתי לחקור האם גם טעמים עליונים נוספים מהיום הפסקי ענין כלשהם

בין תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול ובין תבנית הפסק דיבור המסתיים בטעם אנתח תמיד יש תבנית הפסק ענין כלשהי תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול מלווה בתבנית הפסק ענין נוספת לפני הפסק דיבור המסתיים בטעם אנתח ואח"כ עוד הפסק ענין ומסיים בהפסק דיבור המסתיים בטעם סלוק

התבניות האלו מגבילות את הצירופים בין הטעמים ובין התבניות ומהוות גדרות שבתוכם צריך להבין את תפקידי הטעמים והאם אפשר ללמוד מטעם לטעם ומתבנית לתבנית.

תבנית טעמים "הפסק ענין" פירושו קבוצת טעמים המפסיקה בתוך חצי פסוק. לדוגמא:
(בראשית א,ב) וְהָאָרֶץ וְהָאֲרֶץ הַיְיָהּ תִּהְיֶה וְכִהְיוּ הַיַּם וְהָאֲרֶץ עַל-פְּנֵי תְהוֹם הַפֶּסֶק דְּבוּר
וְיָרוּחַ אֱלֹהִים הִפְסֵק עֲנִין מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי תְהוֹם הַיַּם: הַפֶּסֶק דְּבוּר
לכל הפסק ענין או דבור ישנם תפקידים.

מתוך שהטעמים העליונים זקף-קטן, זקף-גדול, סגול הם הפסקי ענין נשאלות השאלות הבאות:

- האם יש עוד טעמים עליונים, שהם הפסקי ענין, או אולי הם מהווים תת קבוצות של הפסקי ענין .
- אם יש תת-קבוצות, כיצד הן משפיעות על הדרשות?
- מה תפקיד הטעמים התחתונים והאמצעיים, בתוך קבוצות הפסקי ענין, שנראה כי הן מבוססות על טעמים עליונים?

ועוד התברר כי הטעמים העליונים בין היתר מציינים מספר זקף-קטן – 2, זקף-גדול – 3, ותבנית הטעמים זרקא סגול בין היתר מציינת חלק משלם. מיימצאים אלו במקביל למיימצאים בטעמים בודדים ותבניות אחרות מלמדות כי תבניות (מטעם אחד ועד אחדים) מסוימות מציינות רבוי ואחרות מציינות מיעוט. ונראה כי כל חצי פסוק מכיל לפחות רבוי אחד או שנוי משמעות תוכן אחד ואחריו הגבלה אחת, פרט לחצאי פסוק בעלי טעם בהם מופיע אנתח או סלוק בלבד (קיסר), היינו ללא טעם נוסף שנשמע כגון (וי' תז' יג,יח) וּבִשְׂרָפֵי-יְהִי בּו-בְעָרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא: מלת וְנִרְפָּא בטעם סלוק בלבד.

בקבוצת התפקידים של קבוצות הענין העליונות והתחתונות עלו אפיונים (דרכי דרשה) משותפים אחדים לטעמים העליונים ואפיונים משותפים אחדים לטעמים התחתונים. לכן הסקנו שיש מקום להתייחס לטעמים גם לפי מיקומם ביחס למקרא הכתוב לטעמים עליונים, טעמים אמצעיים וטעמים תחתונים, בנוסף על חלוקת הטעמים לפי עוצרים ומשרתים-מחברים. בחלוקה זאת נמצא בכל קבוצה טעמים עוצרים ומשרתים-מחברים. ועוד מתברר כי הטעמים הבאים שרובם עוצרים במדרגה נמוכה: פזר, תלישא-גדולה (תלשא), תלישא-קטנה (תרסא), אזלא-גרש או גרשיים, מרמזים על עניני דרישה מיוחדים בחצי הפסוק, ולחלקם התבניות האחרות מפרטות אותם.

להלן מוצגים הטעמים בחלוקה לעליונים, אמצעיים, תחתונים טעמים עליונים -

מסוג הטעמים העוצרים אזלא, (אזלא ללא קדמא לפניו שמו אזלא-גרש או גרש עבור מלה מלעלית ו- גרשיים עבור מלה מלרעית), זרקא סגול, תלישא-גדולה, קרני-פרה, שלשלת, פזר, פשטא, זקף-קטן, זקף-גדול, רביעי (רביעי)
מסוג הטעמים המשרתים-מחברים קדמא, תלישא-קטנה,
הכוזרי מציינ שטעם זרקא הוא למעשה משרת לטעם סגול
הגר"א מציינ שטעם קדמא ללא טעם אזלא אחריו אף הוא נקרא אזלא והינו עוצר
הרב ויינשטוק מציינ כי תלישא-קטנה היא לפעמים עוצר ובעדה המרוקאית אין הבחנה בין תלשא (תלישא-גדולה) ותרסא (תלישא-קטנה)

טעמים אמצעיים / תיכונים –

מסוג הטעמים העוצרים מונח-לגרמיה |

מסוג הטעמים המשרתים-מחברים מקף, פסק |

טעמים תחתונים –

מסוג הטעמים העוצרים סלוק, אנתח, שפא, תביר, יתיב,

מסוג הטעמים המשרתים-מחברים דרנא, מרקא, מרקא-כפולה (= מרכאיים), מונח, מהפך, ירח-בן-יומן

- תפקידי הטעמים בנושא דרכי לימוד התורה (באופן כללי, לא ממצה ולא בלעדי):**
- טעמים עליונים מסוימים מציינים דרך לימוד של נושא ופרטיו, כמו כעין היקש, כעין בנין אב, כעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט ועוד דרכי לימוד בהגדרות, שחלקן בדרך השאלה בלבד נלקח מ"ג מידות של רבי ישמעאל ומל"ב מידות של רבי אלעזר ועוד דרכי לימוד שלא נכללו בברייתות המלמדות מידות אלו.
 - טעמים עליונים מסוימים וטעמים אמצעיים ותחתונים בתוך תבניות טעמים עליונים מכוונים את תהליך הלימוד בדרכי הלימוד המצוינים ע"י טעמים עליונים שצוינו בא'.
 - טעמים אמצעיים מסייעים ללימוד בטעמים עליונים ותחתונים, ע"י יצירת אגודים, הפרדות, היקשים. מטעם הפסק אפשר ללמוד גם ללא קשר לטעמים שבסביבתו.
 - טעמים תחתונים מסוימים מסייעים להכוונת הלימוד בתוך תבניות טעמים עליונים שצוינו ב(א). בתבנית הפסק דיבור הם מהווים תבניות רבוי ומיעוט – הגבלה ללא מעורבות של טעמים עליונים.
 - כגון **מרכא פשטא זקף-קטן**, כעין רבוי – הארכת / הרחבת השפעה או חלות אלפניו בנוסף על הרבוי של **זקף-קטן**
 - כגון **מרכא זרקא מונח סגול**, כעין רבוי מורחב על הענין של **זרקא... סגול**, דומה להשפעה על זקף-קטן
 - כגון **מונח זרקא מונח סגול**, כעין תוספת או גריעה מוגבלת מהענין של **זרקא... סגול**

תפקידים כלליים של תבניות טעמים מסוימות

מהעיון מתברר כי ישנם תפקידים כלליים, דהיינו שאותו התפקיד מופיע במספר טעמים ותבניות בשינויים ביניהם. כגון:
(א) טעמים עליונים שבין תפקידיהם ישנו תפקיד המרמז לענין של מספר, מאחד ועד ארבע ויותר. אחד מתפקידי המספר לרמז ברישום מקוצר לדרוש מספר דרשות כהמספר המרמז בתבנית הטעם (א) ע"פ פסוקים (ב) ע"פ מסורת ללא פסוקים

פשטא, מונח – אחד,

זקף-קטן – שניים, שני פרטים בענין מסוים, שתי דרשות

זקף-גדול – שלוש, שלושה פרטים בענין מסוים, לפחות שתי דרשות באופן אחד ושלישית עשויה להדרש באופן אחר

רביע – ארבע, ארבע דרשות או ערך (מספר) ארבע או רביעית

מונח רביע – כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש ויתכן גם יותר לפי הענין

(ב) תבנית טעמים בתפקיד לימוד אלפניו (כלומר מהכתוב המוטעם אל הכתוב שלפניו)

תלשא (תלישא-גדולה),

קדמא,

קדמא מהפך פשטא,

קיסר [פשטא] מונח זקף-קטן או קיסר פשטא [מונח] זקף-קטן והתוכן המוטעם בו הוא תיאור או מצוה או פעולה ולאחריה עוד מצוה או פעולה, כל התבנית כולה מלמדת אלפניה.

קיסר **מרכא [פשטא] מונח זקף-קטן** לימוד אלפני לפניו

טפחא התפשטות לימוד מהתוכן המוטעם על ידה אלפניו

דרנא תבנית בטעם תחתון, העשוי להצביע למקום רחוק ממקומו.

(ג) הטעמים התחתונים **אתנח** או **סלוק** הם בתפקיד של הגבלה וקבוצת הטעמים התחתונים הקודמים להם מרמזים על קבוצת פרטים.

מסקנות העיון – תפקידי הטעמים בדרכי לימוד התורה

- מודל תפקידי תבניות הטעמים מבוסס על כ-14% מטעמי התורה פרט לגעיה ומקף, ועל כ-4000 דוגמאות מקוטלגות ומאות שאינן מקוטלגות מהתכנים של התורה שבעל-פה, שלדעתנו תפקידי תבניות הטעמים המוצעות מתואמים עמם
- אפשר כי טעמי המקרא הם ברמת רמז של הפרד"ס ומשמשים בהטעמה הרעיונית כפשט ברמז בדרש ובסוד
- בהסתכלות רחבה נוצרת רשת רעיונית בין חלקי תורה בתבניות דומות
- הלימוד ע"פ הטעמה רעיונית קיים בעת ובעונה אחת עם לימודים בדרכים אחרות, כמו המידות שהתורה והאגדה נדרשות בהם, ולעתים מרמז אליהם ומשתלב בהם.
- לכל טעם ותבנית טעמים יש כנראה תפקידים אחדים. לכן יש למצוא את כלל התפקידים של כל טעם ותבנית.
- לא בכל מופע של טעם ותבנית טעמים כל התפקידים פעילים. כל דרך לימוד נקבעת ע"פ התפקיד שהטעם ותבנית הטעמים משרה בהתאם לתוכן הפסוק והטעמים שלפניו ולאחריו. לכן יש למצוא בכל מופע לאיזה תפקיד אפשר להתאים את הטעם או התבנית.
- טעמים ותבניות מסוימים מציינים רבוי ואחרים מציינים הגבלה – מיעוט
- במופעים מסוימים הטעם או התבנית מרמזת לכעין רישום מקוצר המרמז לכתובים אחרים שיש לדרשם בהקשר לכתוב במקום הטעם.
- היות ומצאנו דמיון מסוים למידות שהתורה נדרשת בהם, לכן אנו מחפשים קשרים בין טעמים למידות ולדרכי לימוד אחרות בנוסף לרבוי ולמיעוט פשוטים.
- תמצית ההשערות:** אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפח – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מקף-רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פסק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אזלא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואזלא – מלמד, רמז לכלל ופרט, רבוי מיעוט) דרוש בפסוק בכעין חלק מ"ג מידות דר' ישמעאל; תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עקירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים בסדר אלף בית לדרישת הכתובים ע"פ הטעמה רעיונית

סדר הטעמים בהגדרה המפורטת בסדר אלף-בית:

1.7.1 מונח = שופר הולך

פתיחה בטעם מונח בגלל תפקידו בכל תבניות הטעמים

טעם מונח כמשרת / מחבר לטעם עוצר, קריאתו קצרה והוא עשוי ללמד על הוספה על או מסוג הטעם העוצר. למשל מונח רביע ללמד על לפחות ארבע, מונח תלישא-קטנה כעין ת"ק נוספת.

טעם מונח המופיע לפני תבניות טעמים מסוימות שקריאתו מאורכת להדגיש (א) שיש דרשה מיוחדת מהכתוב ו/או (ב) שאופן הלימוד הנלמד מהתבנית הבאה אחריו נלמד יותר מפעם אחת. כגון: תבנית מונח זרקא מונח ... מונח סגול אפשרות שמונח שלפני זרקא מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של זרקא [מונח] סגול. תבנית מונח ואחריו למשל מהפך פשטא מונח זקף-קטן אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מהפך פשטא מונח זקף-קטן. תבנית מונח ואחריו למשל דרגא תביר [מרכא] טפחא או מרכא תביר [מרכא] טפחא אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מרכא או דרגא תביר [מרכא] טפחא.

טעמים בסדר אלף-בית.

1.7.2 אזלא הנקרא גם אזלא-גרש הנקרא גם גרש

תבנית הטעמים שבבסיסה אזלא-גרש או גרשיים – יצא לסוגין

תבניות טעמים הנשענות על אזלא, היינו אזלא-גרש וגרשיים (1448 פסוקים, 1633 מופעים)

אזלא-גרש (=גרש) 1120 גרשיים 512 מופעים בתורה (סה"כ 1632 צריך בדיקה כי לעיל נאמר 1633)

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מהפך פשטא – יצא להקל ולא להחמיר. היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם זקף-קטן אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבנית הטעמים: מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) ... תביר – יצא להקל ולהחמיר, כגון (בר וידא כבת) אלהים - גרשיים יראת-לו השגה לעלה - מרכא תביר טפחא, גרשיים ... תביר יצא להקל ולהחמיר, להקל שאם יהיה שה הקרבן יהיה שה, ולהחמיר שרק אם לא יהיה שה הקרבן יהיה יצחק.

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מונח רביע – יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו

אזלא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] רביע – 25 פסוקים, 25 מופעים

גרשיים מונח [מונח] רביע – 92 פסוקים 92 מופעים

גרשיים רביע – 6 פסוקים 6 מופעים

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) מציין שניו סדר של מאוחר המקדים המוקדם,

כגון כתוב מאוחר או אחרון ומבוצע ראשון, כגון עשוי להיות למד קודם למלמד. כ-32 מופעים

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא מהפך פשטא – אזלא בראש התבנית לרמז על פעולה שהתחילה, הושעתה וחודשה או

שתתחדש. פעולה שאמורה להיות מאוחרת החלה לפני זמנה, מושעת, תחל שוב. מופיעה בתורה 3 אזלא + 10 גרשיים

1.7.3 אתנח סוף חצי-פסוק ו- סלוק הנקרא גם סוף-פסוק

אתנח או סלוק – הפסק דיבור המגביל הענין. אופן אחד של הגבלה הוא למעט כל נושא / ענין פרט למדובר בו

אתנח או סלוק המטעימים מלת "לאמר" בתורה 214 פעם, (אתנח 84, סלוק 130). אפשר כי תפקיד הגבלה של אתנח או סלוק

מתואם עם הדרשה של רבי יהודה ובי רב ב- בבלי פסחים מבא, ו- בבלי תמורה זב, כי מלת לאמר כמו ב-(מ' מצרע יזא) וידבר ה'

אל משה לאמר: היא נוטריקון "לאו אמור" לדרוש לאו מתוכן העשה שאחריו. מלמד שכל הלא תעשה הנלמדים כדלקמן בפרשה רמוזים

במלה זו ונלמדים ומתרכיבים מטעם מרכא במלים אל-משה.

1.7.4 געיה הנקרא גם מעמיד

דגש קריאה בנוסף לטעם אחר, משרת, ציורו כמו סלוק

1.7.5 גרשיים – זהו אזלא לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין

זה כטעם אזלא, אבל לקריאה מלרע, כעין יוצא מן הענין, עוצר בדרגה 4 שליש

1.7.6 דרגא - מצרף

מצרף, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שווה לפרטיה, משרת, מחבר

טעם דרגא מופיע בשלוש תבניות. הוא גם בעל תפקידי דרישה לעצמו ללא התבנית.

מתפקידי דרגא לעצמו (א) מקשר – כגון בין שני כתובים, (ב) מצרף – שכל פרט מהמצוה מעכב, כמו ארבע פרשיות שבתפילין המעכבים

זה את זה,

מתפקידי דרגא בשלוש תבניות:

דרגא תביר [מרכא] טפחא תפקיד שטופל בהקשר לטעם תביר

דרגא מרכא-כפולה (=מרכאיים) טפחא 14 פעמים בתנ"ך, חמשה מהם בתורה. אין מרכא כפולה בתנ"ך בלי דרגא לפניו וטפחא

אחריה. פעם אחת בלבד בתהלים במרכא כפולה ללא דרגא לפניו וללא טפחא אחריה. אולי גרסה משובשת ובמקום צ"ל מרכא או מעמיד.

- (א) עיקר משמעותה נעשה מעשה אף שלא לא היה ראוי לעשותו, או יש לומר שבא לתקן מעשה שלא היה ראוי לעשותו.
- (ב) כאשר **מרכא-כפולה** מרמז על שני ענינים או שלבים או תיווך בענין הנדון
- (ג) **[זהר פירוש הסולם בלק לה]** ב' תנועות שיוורה על שתי הבאות, שני תקונים.
- (ד) האדמו"ר ממ"ש (שמות ה,טו) עניין שיש בו **כפל**, שני צדדים מנוגדים זה לזה.

דרגא מונח רביע

- (א) התבנית מופיעה 59 = נד"ה פעם בתורה ויש לחלק ניכר מהמופעים קשר לנושא תיקון הקילקול של היצר הרע בחטא אדם הראשון, תיקון כח ה(מ)תאווה לקדושה, לחלק מהמופעים קשר לגלות השכינה (הנמשל בוהר לכעין מצב נד"ה) וחזרתה.
- (ב) במקרים בודדים בלבד מצאנו תפקיד אחר, כעין פרט עיקרי/מרכזי בענין המדובר, שפרטים אחרים עשויים להתיחס אליו, כעין ענין מקושר לפניו ומורדר מאחריו.

אפשר כי לתבנית **דרגא מונח רביע** יש תת-קבוצה **אזלא-גרש / גרש"ים (מונח) דרגא מונח רביע**. להלן רעיונות למשמעותה

בין תפקידיה של תבנית הטעמים **אזלא-גרש / גרש"ים (מונח) רביע** נמצא התפקיד כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל.

אפשר שתבנית הטעמים **אזלא-גרש / גרש"ים (מונח) דרגא מונח רביע** היא הרכב של שתי התבניות זו על זו, ומשמעותה יצא ללמד על עצמו או על הכלל וגם אחד מתפקידי תבנית הטעמים. **דרגא מונח רביע**

אפשר כי תבנית **אזלא-גרש / גרש"ים (מונח) דרגא מונח רביע** היא מופע של מידה (ט"ז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, בברייתא דל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי.

מונח רביע – בתבנית **דרגא מונח רביע** עשוי גם לתפקד בתפקידו, שהוגדר במקומו.

1.7.7 זרקא סגול – ערך משתנה, עולה או יורד, מוסיף או גורע, תנועה,

תבנית [מונח] ... [מונח] זרקא [מונח] ... [מונח] סגול

זרקא ... סגול – דרשת ענין מסוג הענין המוטעם בתבנית **זרקא ... סגול** אשר עומד לעצמו או הוא תוספת מסוג הענין על הענין המוטעם ע"י **זרקא ... סגול**. במיעוט מופעים נמצא כי התפקיד הוא גריעה מן הענין. כל מונח לפני זרקא ו/או סגול עשוי להוסיף עוד ענין עצמאי או הוספה או גריעה על נושא התבנית.

לימוד של פחות משלם אחד, באותו אופן מרחיב הפסוק בתת-פסוק.

ע"פ תיקוני הזהר חלק ב' גג ז"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של עולה ויורד (בתמוז התשע"ד מצאנו כי הרב קרוזר זונדל ב-"אור החמה" עה"ת מגדיר זרקא סגול כעולה ויורד), מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנודתית, הרב אייכנשטיין ישכר בעל "לבוש לשבת ויו"ט" מגדיר זרקא סגול כתוספת שמחה או צער, תנועה כמחול (היינו כעין עולה ויורד).

צורת טעם **סגול** כעין לבנה על גבי שתי לבנים. הסגול גם משמש כעין אתנה או זקף-קטן להארכת הפסוק בחלקו הראשון, כעין רבוי. כעין קשר למספר שלוש (כגון שלוש כריכות, שלוש דרשות).

לעומת התבנית לעיל שעשויה להתחיל בטעם **מונח**, כאשר התבנית היא **מרכא זרקא [מונח] סגול**, נדרש ע"י מרכא רבוי של תוצאות מסוג תפקידי זרקא סגול (ממעט או מרבה מסוג הענין על הענין).

להסבר על עוד תפקיד של זרקא סגול ראה גם תבנית **קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול** – כעין להתחילה ובפועל.

אפשר כי התורה מגלה בכתובים הבאים תפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול כמוסבר להלן:

(**במ' מסעי לו,ג**) **בני ישראל לנשים** – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **וננרעה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן הוא

נחלת אבותינו ומסיים בכתוב שכתוב שוב בפסוק (לו,ד) ונוסף על נחלת הפטרה אשר תהינה להם

(**במ' מסעי לו,ד**) **היביל לבני ישראל** – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **וננוספה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן

הוא **על נחלת הפטרה אשר תהינה להם**. ענין ההוספה בפסוק (לו,ד) הוא יתר כי כבר נאמר בפסוק (לו,ג) **ונוסף על נחלת הפטרה**

אשר תהינה להם

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול

- ענין עצמאי מסוג התוכן המוטעם על התוכן המוטעם
- ענין תוספת מסוג התוכן המוטעם על התוכן המוטעם
- גריעה חלקית מסוג התוכן המוטעם מהתוכן המוטעם (כגון קריבת ימים למות)
- ציור של תנועה
- כגון ציור של שלוש תנועות
- מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

היות והתבנית **זרקא [מונח] סגול** באחד מתפקידיה מוסיף מהענין על הענין או גורעת מן הענין, אז אפשר כי תבנית הטעמים **גרש"ים ... זרקא ... סגול**, עשויה להיות כמו **גרש"ים ... תביר**. כעין יצא להקל ולהחמיר.

ותבנית **מרכא זרקא [מונח] סגול** עשויה לבטא רעיון דומה לתבנית **מרכא תביר**, אבל הדבר לא מוכח. ראה כל תבנית במקומה.

1.7.8 זקף-גדול – ענין הקשור לערך שלוש

זקף-גדול – זקף-גדול מציינ ענין של שלוש, לפחות שתי דרשות באופן אחד ואחת עשויה להדרש באופן אחר או בהפך מהשתיים האחרות. שתיים שהם אחד (כגון מכסה עורות אילים מאודמים ועור תחש).

- תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש,
- זקף-גדול – ענין של שלש, צורת הטעם שתי נקודות וקו כעין אותיות י-ו-י שהג' שלהן עולה הוי"ה

- תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר

זקף-קטן זקף-גדול – (א) עשוי לבטא דבר החוזר וקורה וכעין בנין אב; (ב) מצביע על אפשרות לביצוע חישוב הפרש בין גימטריית טעמים וגימטריית תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית.

זקף-גדול [...] זקף-קטן - בין שני קיסרים (אתנה סלוק, סלוק אתנה) מרמז על שני, תיקון גדול

1.7.9 זקף-קטן – ענין הקשור לערך שניים

זקף-קטן – ענין של שני דברים, שתי דרשות

מונח-זקף-קטן – מונח-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה ריבה וריבה את הכל (ירושלמי חלה פ"א, ביכורים פ"א, פסחים פ"ב), וכעין מידה י"ח מ"ב מידות של רבי אליעזר, מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל.

קדמא-זקף-קטן – קדמא-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה מ"ב מידות של רבי אליעזר מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין מידה "דבר הלמד מסופו" מ"ג מידות של רבי ישמעאל, ראה **קדמא** לבד.

מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן – מרבה ענין המוציא את הכתוב המוטעם מפשוטו. דהיינו שתיים או שלוש דרשות, אחת כפשוטה ואחת יוצאת מפשוטה, שתיים היוצאות מפשוטן. **מונח** עשוי לרמז לדרשה שלישית, היא כפשט או כיוצא מהפשט, או מצב ביניים (ראה להלן).

ראה להלן **אזלא (גרש"ם או אזלא-גרש)** **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

ראה להלן **קדמא מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**, ראה להלן **קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן** – כעין לכתחילה ובפועל **[יתיב]** או **[פשטא] מונח זקף-קטן** – מונח זה עשוי לפעול בתפקיד מצב ביניים, מצב ספק, עשוי להיות באותו תפקיד גם ב-**מונח-זקף-קטן**. במנהג קריאה מסוים מונח לפני זקף-קטן מנוגן בשתי פעימות המעיד על כעין הפסק וכך מתאים לדעת **ר"ן בבלי נדרים לזב**, במה שנידון שם.

(אתנה או סלוק) ואחריו **פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו ולאחריו.

(אתנה או סלוק) ואחריו **מרכא פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו ולפניו ואפשר גם לאחריו.

במצב שלא אחרי **(אתנה או סלוק)** התבנית **מרכא [מונח] [מהפך] פשטא מונח זקף-קטן** – מתארת הרחקה במקום, הארכה בזמן.

מרכא מונח-לגרמיה – ששה מופעים בתורה, שלושה בדברים, 44 מופעים בכל התנ"ך, אין הגדרת תפקיד.

זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים **(אתנה או סלוק)**, **(סלוק או אתנה)** – בין תפקידיהם כעין דבר החוזר וקורה, כעין בנין אב, היקש.

תבנית מורכבת מ- **זקף-קטן** ואחריו **קדמא-זקף-קטן** (במלה אחת או במלים מחוברות במקף) בין שני קיסרים **(אתנה או סלוק)**, **(סלוק או אתנה)** עשוי ללמד על כעין בנין אב הבנוי בשלבים, במקרא אחד שלב א' ובמקרא אחר שלב ב' ורק בשלב ב' מתברר שהענין המוקדם המוטעם בתבנית הוא כעין בנין אב.

בין שני קיסרים **(אתנה או סלוק)**, **(סלוק או אתנה)** תבנית המרכבת מלפחות שלושה **זקף** (קטן וגדול) או לפחות שני **זקף** ו- **רביע** אחד או שניים או **זקף** אחד ושני **רביע** – בטוי לענין בעל תוקף רב, עוצמה, חוזק בין לטוב בין למוטב

רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים **(אתנה או סלוק)**, **(סלוק או אתנה)**, כאשר הענין שבזקף-קטן נראה סתום, לא בא לסתום אלא לפרש.

1.7.10 טפחא = טרחא – שני ורבי

מתפקידי טפחא = טרחא

(א) טפחא – טעם מפסיק – פסקא טעמא (זהר יתרו) מלמד שהענין הוא שני משמעות מהכתוב אחריו

רש"י (וי מצ' יד, כח): על-מקום דם האשם - אפילו נתקנח הדם (ראה **מנחות יא**). למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם.

הנאמר במצורע עני בטהרתו **(יד, כח) על-מקום דם האשם**, משנה משמעות הנאמר במצורע עשיר **(וי מצ' יד, יז)** נתינת שמן על דם האשם שהיה נשמע שנותן השמן רק על הדם ממש, ומלמד שנותן השמן על המקום גם עם דם נתקנח.

(ב) טפחא – פותח טפח (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.

(ויקרא מצ' יד, יב) זאת תהיה תורת המצורע ביום שהרתו, ביום – טפחא בתפקיד פותח טפח ואז הכתוב אחריו מתאר ומאפיין את המלה בטעם טפחא, ע"פ **תורה תמימה הערה ז** המלה **ביום** יתירה כי די היה לכתוב **בשהרתו** לכן המלה נדרשת מהכתוב אחריה שכל מעשי הטהרה יהיו מוגבלים לאור יום וכל היום כשר **(ת"כ, בבלי מגילה כא, א)**

(ג) טפחא – במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפניו אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושארריה אל הכתוב לפני הטפחא.

(דב' ל"ח כג, כ): ס [כה] פי תבא בכרם רעף ואכלת ענבים פנפשה שבעה ואל-כליה לא תתן: ס

ואל-כליה – טפחא בתפקיד התפשטות האיסור אל הכתוב לפניו ללמד היתר אכילה בשעת עבודה רק בזמן הקטיף. כפי **שבבלי**

ב"מ פ"ז, א דורשת מממלים אלו בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית בשעת גמר מלאכה אתה רשאי לאכול

(ד) **טפחא** – שנוי במיוחד לרבו

(בראשית א,א) **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים**, **בְּרֵאשִׁית** – טפחא, רבוי, להודיע כי המאמר **בְּרֵאשִׁית** הוא רבוי מאמרות שנאמרו בבת אחת ועל רבוי הנבראים שנבראו בבת אחת בהתאמה למאמרות.
(ה) תפקיד מורכב בתבנית בראש פסוק **טפחא מונח אתנח** – תבנית (בראשית א,א) **בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים** ו-(**שמות יתרו כב, בטעם תחתון**) **אֲנֹכִי הוּא אֱלֹהֵיךָ** העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר למעשה בראשית ו/או שמע ישראל תבנית בראש פסוק **טפחא אתנח** – תבנית (**דברים ואתחן ו,ד**) **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל** העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר לשמע ישראל ו/או מעשי בראשית.
תבנית פסוק מלא **טפחא [מונח] אתנח מרכא טפחא מרכא סלוק** עשויה לרמז מאד על קשר למעשי בראשית ו/או שמע ישראל.

חצי פסוק ללא **טפחא**. טעם טפחא הוא הטעם בעל נגינה (שאינו אילם) הנפוץ בתורה (11294) המופיע בכל פסוקי התורה (5846) אבל יש חצי פסוק בעלי מלה אחת בטעם קיסר (אתנח או סלוק) בהם אין טעם **טפחא**.

מובאת כאן דוגמת מפתח להבנת תפקיד טעם הטפחא מפסוק חסר טפחא. בדוגמא זאת הסתמכנו על אוסף תפקידי טפחא שהכרנו עד כ"א סיון התש"ע כדי להציע הבנה כללית בתפקיד טעם טפחא – טרחא.

ויקרא תזריע יג,יח צרעת בשחין ובמכה

פ [יח] ובשך קי-יהיה בו-בערו שחין ונרפא:

[יח] ... **שחין** – אתנח ו**נרפא**: – סלוק, ללא טעם טפחא מלמד כי אין כאן אף תפקיד דרשתי של טעם טפחא. אין כאן שנוי משמעות או הלכה בין מה שאחרי הטפחא ובין מה שמופעים בטפחא, אין כאן הפסק, אין כאן פתיחת טפחא לאפיון אלפניו, אין כאן מיעוט כלשהו.

בסה"כ – אין שינוי, שמשמעותו שעדיין יש שחין רק שהוא קרם כקליפת השום.

(סלוק (סוף פסוק) קודם) (**בר' וירא ח,ג**) **ויאמר** – חצי פסוק ללא טפחא אתנח, להגביל לאמירה אחת בלבד,

השערה: (א) בפסוקי בריאת העולם מה שהקב"ה צווה נברא ללא שנוי מצוויו.

(ב) קרה מיד

אם נאמר כי טפחא כמסמלת שנוי כלשהו אזי ללא טפחא אין מרמז על חוסר שנוי.

מרכא טפחא, אתנח או סלוק או מונח אתנח או מרכא סלוק

מרכא טפחא – כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, יתור לרבות, דהיינו יש מלה יתירה הבאה לרבות לדברים אחרים, כל מקום לפי ענינו, שעליהם חל הענין או ההלכה.

מוצע לומר על חמישה הפסוקים בתורה "ויאמר ה' אל-משה לאמר" ושבעים הפסוקים "וידבר ה' אל-משה לאמר"

ויאמר ה' ונדבר ה' – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים שעשויה להתרחב, מוצע לומר שהקב"ה אמר למשה את הכתוב שאחרי פסוק זה, והוסיף עליו את הפרד"ס עליו ועל הכתובים שאחריו עד למופע הבא של פסוק כזה, וזוהי התורה שבעל-פה.

מובאת שוב הגדרת אתנח וסלוק להסברת התבנית **מונח אתנח או מרכא סלוק**

אתנח או סלוק טעמים המכונים קיסרים, ובד"כ מגבילים בנושא הנידון (למשל שמשוהו מהענין חל על פרט מסוים בלבד),

מונח אתנח או מרכא סלוק מונח או מרכא מרבה אתנח או סלוק מגביל.

מתפקידי תבנית הטעמים **מונח אתנח או מרכא סלוק** רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים **מרכא טפחא, אתנח או סלוק** הגבלת הרבוי.

אבל התבנית עשויה להיות גם שטעם **מונח מרבה** בלי קשר לטעם **אתנח** המגביל

וכן שטעם **מרכא מרבה** בלי קשר לטעם **סלוק** המגביל

1.7.11 **יתיב** – דווקא כך, לפחות כך, מחליף פשטא במלה בת הברה אחת, או במלה מלעלית בעלת שתי הברות

יתיב טעם מפסיק / עוצר המרמז לדרשה דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.

מצד הקריאה בתורה **יתיב** = משיב (מעביר לאחור) = מציב **פשטא** (שמקומה בסוף מלה) בראש מלה בת הברה אחת או בראש מלה מלעלית בת שתי הברות

התבנית התדירה **יתיב [מונח] זקף-קטן**. יש מקום לעיין מדוע כתב רחמנא מלה המחייבת **יתיב** ולא **פשטא**.

1.7.12 **מהפך = שופר מהפך** – מוציא ממשמעותו, ראה זקף-קטן

1.7.13 **מרכא = מאריך** – מרחיק

משרת, מחבר בין תפקידי מרחיק, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שונה לפרטיה

לפני **פשטא**, לימוד אלפני לפניו

לפני **סלוק**, רבוי, רבוי של הגבלות

1.7.14 **מרכא-כפולה = תרי טעמי (=תרי חוטרין)** – שני שלבים

1.7.15 **מקף** – טעם אמצעי אילם, מצרף מלים לכעין מלה אחת, בורר מתוך רב-מצב, בורר מתוך רב-משמעות

מקף – טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו) המחבר שתיים או שלוש ונדיר מאד ארבע מלים לרצף אחד עבור תבנית טעמים של טעם

אחד או שניים (כגון עוצר או מחבר ועוצר (כגון קדמא ז"ק, מונח ז"ק)). הרצף הזה הוא כעין מלה אחת כגון להפסק מהמלה הבאה או

לחיבור למלה הבאה, כגון לצורך חישוב גימטריה הלכתית או אגדתא וכד'

במדבר חקת יט,טו אין-צְמִיד פְּהִיל עָלָיו - ת"א - דלית מגופת שייע מקף עלוהי

תיב"ע - דלית מגופתא מחברא ביה מקף על פומיה

טט - פתיל = מחברא ביה מקף, חיבור מקיף. למדנו ש- מקף משמעו שע"י הקפת עצמים אחדים הם נחשבים כמחברים ליחידה אחת. **מקף -** בתפקיד רב-מצב, רב-שלב, רב-חלק, רב-משמעות. דוגמאות למצבים: צירוף ענין נספה לענין עיקרי, לפי **תורת המקף** (הרב י"י פוזן) מצב של מיעוט הדגשה. בתורה טעם מקף מופיע 11475 פעם.

מילת **אָל** - עם מקף 1149 מופעים מהווה 9.978% ממספר מופעי מקף בתורה, מילת **וְאֵל** - עם מקף 98 מופעים מהווה 0.00784% ממופעי מקף בתורה. שתיהן ביחד מהוות 10.76% ממופעי מקף בתורה. שתיהן ביחד מהוות 99.03% ממופעי מלת **אָל** בתורה. המתאם הזה אומר דרשני.

כל מילות **אָת** - (בסגול) 2396 מופעים **וְאֵת** - (בסגול) 641 מופעים תמיד עם מקף. והן מהוות ביחד 26.4662% ממופעי מקף בתורה. כל מילות **אָת** (בצירה) 219 מופעים **וְאֵת** (בצירה) 185 מופעים בלי מקף. **בָּאת**, **כָּאת**, **לָאת** אין, **מָאת** - (בצירה) 118 מופעים במקף. מילת **עַל** - עם מקף 880 מופעים, מילת **וְעַל** - עם מקף 92 מופעים, מילת **מְעַל** - 58 מופעים. מילת **כִּי** - עם מקף 410 מופעים, מילת **וְכִי** - עם מקף 34 מופעים, **וְאִם** - עם מקף 232 מופעים, מילת **אִם** - עם מקף 174 מופעים, מילת **לֹא** * - עם ובלי קדומת, עם מקף 530 מופעים, מילת **נָא** עם מקף 1, מילת **נָא** עם מקף לפנייה 85 מופעים

1.7.16 **סְלוֹק הנקרא גם סוף-פסוק, ראה אתנח סוף הצי-פסוק**

1.7.17 **פסק ו -** טעם אמצעי אילם, מפריד בין מלים, בין תפקידיו יצוג למדה י"א לרבי אלעזר סדור שנחלק

פסק ו - טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו). כעין מידה י"א לרבי אלעזר בן רבי יוסי בר חלפתא סדור שנחלק, היינו שהכתוב המוטעם בפסק יש לקוראו ולהבינו בשני אופנים פעם בקריאה עם פסק, ופעם בקריאה ללא פסק, אחרי קיסר עשוי לציין כי המלה שלפני הפסק יש לקוראה פעם עם הפסוק הקודם, ופעם עם הפסוק שהיא בראשו או במלה שניה שבו. עשוי לציין שני שמות (היינו מושגים כל שהם, אחד לפני ואחד אחרי הפסק) ולהם הלכה אחת, או שם אחד ושתי הלכות (כגון שהשם שאחרי הפסק חל על מילת יחס כלשהיא כמו "כי" שלפני הפסק). היקש הפועל מצד לצד, כגון מענין שבצד ימין לענין שבצד שמאל. הפרדה בין אותיות אהו"י בסוף מילה ובתחילת מילה כאשר במילה הראשונה טעם מחבר, הפרדה בין אותיות שוות (שו"ע או"ח ס"א, ס"ב, ס"ג), הפרדה בין מלה המסתיימת ב-מ"ם ובין מלה הפותחת ב-תי"ו או באותיות אל"ף תי"ו שלא ישמע מ"ת השעיה בין דרגא תביר במקום שאין לפחות שתי הברות ביניהם ולכאורה היה צריך להטעים מרכא תביר

1.7.18 **פֹּזֵר -** פיזור, הפצה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר

פֹּזֵר - אפשר כי משמעו לשון פיזור, הפצה, וסימנו כעין חץ או קילשון כלי המשמש להעברת אדמה וצמחיה. **פֹּזֵר -** תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו. אפשר שבגלל מיקומו לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **נרשיים** או **אזלא-נרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו בנוסף לתפקידו כמעביר רעיון למקום אחר. ובפירוש **טוב טעם - הרב יום טוב ליפמאן העלר (תוספות יום טוב)** על **רבינו בחיי בר' נח ז,כב פל' אֲשֶׁר נִשְׁמַת-רֵיחַ חַיִּים בְּאֶפְרוֹי מִפְּלֵ אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מְתוּ:** מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב) ...** שמתחיל לטעם **פֹּזֵר** כדלהלן: מפור ונוסף עוד ... וצורתו כחץ < משפיע השפעה (ע"כ מדבריו). ואפשר לומר כי החץ מוליך השפעה - הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה. **פֹּזֵר -** גי' כ"ן יר"ה (שמות א,יב) **כֵּן יִרְבֶּה** תומך ברעיון משפיע שפע (בשם בתי שב"פ)

[מונח] ... [מונח] **פֹּזֵר -** כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג פזר.

1.7.19 **פשטא -** אחד, אחד ויחיד, פשוט, פשט הענין

פשטא - אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין. לרוב אחריו **מונח זקף-קטן** או **זקף-קטן**, המלה המוטעמת ב- **פשטא** מייצגת ענין של אחד, **זקף-קטן** מלמד שני דברים בקשר אליו. **פשטא ... זקף-קטן** עשוי ללמד על דרשה כפשוטו של מקרא. סימונו תמיד באות אחרונה של **מלה**. יש דפוסים בהם **באה** עוד פשטא בתיבה מלעילית ואז היא נראית כקדמא אבל היא **פשטא**. **משנה סוכה פ"ג מ"א** או [ט] מקום שנהגו לכפול יכפול **לפשוט יפשוט וגו':** ופירש **רמב"ם לכפול**, הוא שיקרא מאודך כי עניתני עד סוף ההלל כל דבר שתי פעמים. **ולפשוט**, הוא שיקרא בלי כפילה כשאר ההלל כולו. ומכאן כי **פשטא -** משמע אחד.

פשטא - ע"פ **בבלי גיטין ס,ב** נהרא כפשטיה לזייל. **המתיבתא** ילך הנהר כדרכו. מובנו **כדרפו**, כרגילות שלו. לכן **מהפך פשטא** יהיה משמעו כעין מהפך מדרכו, מהפך מרגילותו, מוציא מפשוטו של מקרא המודגם בפסוק הבא: **בראשית ויחי נב, ויצו יוסף את-עבדיו -** קדמא מהפך פשטא - **תורה שלמה [ה] בשם ספר חסידים** מוציא מפשוטו שציוה לעבדיו להיות עם הרופאים להזהירם שלא יגעו בגופו של יעקב אלא בניו. והרופאים מורים לבניו לעשות לו כך וכך ועבדיו רואים שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו. **את-הרפאים -** מונח זקף-קטן במלים המחוברות במקף - ריבה וריבה את הכל, שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו.

הערה לתפקיד התחבירי של טעם פשטא

מונח פשטא – מונח נקרא גם שופר-הולך מצביע שהפשטא ינהג כעוצר חלש יותר מכרגיל, כאילו מחבר. באותה עת המונח עשוי לרמוז ליותר מסדרה אחת של תבנית הטעמים שאחריו.
מהפך פשטא – מהפך נקרא גם שופר-הפוך, מצביע שהמהפך מושך תיבת הפשטא אל תיבתו ויחד ינהגו כעוצר יותר חזק מכרגיל.

פשטא פשטא – כפל הפשטא מרמז על דבר שזה טבעו ומתמיד בו, כעין חל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְדִיּוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת. זה וזה גורם אפשר שגם זה או זה גורם

פשטא מונח רביע (מופע נדיר) אין הגדרת תפקיד.

1. בראשית לך-לך יז, יט:

[יט] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֲבֹל שָׁקָה אֶשְׁתֶּךָ יִלְדָת לְךָ בֵּן וְקָרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק וַתִּקְמָתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזָרְעוֹ אַחֲרָיו:

פשטא רביע – שני מופעים בתורה. בשניהם מהפך לפנייהם **מהפך פשטא רביע** אין הגדרת תפקיד.

1. בראשית א,יא:

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּדַשָּׂא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֵשֶׂב מִזֶּרַע זָרַע עֵץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵוֹ אֲשֶׁר זָרַע-בוֹ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:

2. בראשית וישב לח,יב:

וַיִּרְבּוּ הַיְמָיִם וַתִּמָּת בַּת-שָׁוֵעַ אֵשֶׁת-יְהוֹדָה וַיִּנְחַם יְהוֹדָה וַיַּעַל עַל-גִּזְזֵי צֹאנוֹ הוּא וְהִירָה רַעְהוּ הַעֲדָלְמִי הַמְּנַתָּה:

1.7.20 קדמא – קודם, למפרע, מימי בראשית

קדמא ואזלא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) עשוי לציין כי המלים המוטעמות **קדמא ואזלא** או בסביבתן נמצאים אחד או יותר מהתפקידים הבאים (ואין הרשימה ממצה הכל) **מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואזלא**

(א) ענין מרכזי בקרא אליו מתיחסים פרטים אחרים בקרא

(ב) מוקדם ומאוחר בזמן

(ג) מוקדם ומאוחר ללמד שסדר הכתוב בפסוק הוא בדווקא כדי שנוכל ללמוד ממנו כלל ואחר-כך פרט או פרט ואחר-כך כלל, או ברבוי ומיעוט כגון כלל ופרט בתוצרת הגפן לנזיר **(במדבר נשא וד, ד)** **כָּל יַמֵּי נַזְרוּ מִפֶּלֶא אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִנְּפֶן הַיַּיִן מִחֲרָצִים וְעַד-גֶּן לֹא יֵאבֵל:** כגון כלל ופרט של שימוש בכסף מעשר שני **(דברים ראה זכ, ז)** **וַתִּתֶּנָּה הַכֶּסֶף כָּלל אֲשֶׁר-תִּאֲחַז נִפְשָׁךְ בַּבָּקָר וּבְצֹאן וּבְיִין וּבְשֹׁכָר וּבְכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאֲלֶנָּה נִפְשָׁךְ וְאֶכְלֶתָ שֵׁם לְפָנָי הוּא אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אֹתָהּ וּבִיתְךָ:** כגון רבוי ומיעוט במומי

בכור בהמה **(דברים ראה טז, כא)** **וְכִי-יִהְיֶה לְךָ מִוֶּם פֶּסַח או עֹזר פֶּל מִוֶּם רֶעַ לֹא תִזְכְּרֶנּוּ לְהוֹ אֱלֹהֶיךָ:**

(ד) מלמד ולמד כגון בקל וחומר

(ה) אפשרות ללימוד בבנין אב

קדמא ואזלא – ביחידת מלים אחת (בד"כ במלה אחת, כגון **(במדבר נשא זכה, ז)** **וַיִּשְׁאוּ**) מציין שוויון, או/ו בעושה תלוי המעשה לשם שלימות נושא קדמא ואזלא מוצגת כאן התבנית **אזלא (גרשיים** או **אזלא-גרש) קדמא** – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) המציינת שני סדר של מאוחר המקדים המוקדם. ראה הסבר במקומו.

שתי התבניות הבאות בעלות לפחות 25 מופעים בסה"כ בתורה והן מופע של מלמד ולמד, קדמא מציין המלמד ההולך בראש, האזלא מציין כי יש למד ההולך אחריו, וללמד יש תכונות מסוימות בהתאם לתבנית הטעמים

קדמא ואזלא ... אזלא (גרשיים או **אזלא-גרש) מהפך פשטא** – הלמד מוגבל באופן זמני או מותנה, ובין היתר נמצא בו דוגמת קל וחומר המוגבל בדיו לבא מן הדין להיות כנידון **(במדבר בהעלתך פרשת צרעת מרים)**. הגרשיים או אזלא-גרש מהפך פשטא מציין דרישת דיו מהכתוב המוטעם או בסביבתו.

קדמא ואזלא ... אזלא (גרשיים או **אזלא-גרש)** – יצא מן הכלל **[מונח] רביע** ללמד על עצמו או על הכלל כולו, מציין כנראה שעל הלמד רובץ רבוי רב, המסקנה היא שהלמד עולה על המלמד

פעמים אחדות הסדר הפוך **אזלא (גרשיים** או **אזלא-גרש) מהפך פשטא זקף-קטן ... קדמא ואזלא** או **(גרשיים** או **אזלא-גרש) [מונח] רביע ... קדמא ואזלא** ואפשר שמלמד כמו הסדר הקודם.

התבנית **... זקף-קטן ... קדמא ואזלא ... 10 מופעים** בתורה. כעין פרט וכלל ופרט שב-**[בבלי נזיר לה]** רבי אלעזר דורשו ככלל ופרט וכלל. התבנית עשויה ללמד מפרט בתראה שאחרי קדמא ואזלא אל הפרט קדמאה שלפני הקדמא ואזלא. כעין חלק ממידה י"ב של ר' ישמעאל דבר הלמד מסופו.

קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא (= קדמא ואזלא פעמיים) בין שני קיסרים, או בחצאי פסוקים. אפשר כעין כלל מקיף וכלל מפורט

תבנית טעמים **קדמא ואזלא** או **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **גרשיים** או **אזלא-גרש** אשר לפנייה לפחות אחת או יותר מהתבניות הבאות

מונח זקף מונח ... מונח סגול

או **מונח ... מונח פזר**

או **מונח ... מונח תלישא-גרולה**

או **מונח ... מונח תלישא-קטנה**

או מונח רביעי

ואחריה תבניות שונות מבטאה כעין מלמד ולמד אשר לפניו פרטים לפי תפקידי הטעמים השונים (נקרא להם פרט קדמאה) וחלקם מתבררים בפרטים שאחרי המלמד ולמד (נקרא להם פרט בתראה). הפרט קדמאה עשוי להיות חלק מהמלמד ולמד ויוצרים ביחד כעין מלמד מורחב.

קדמא ללא אזלא אחרי – עשוי לציין דבר קדום, עשוי לציין התחל בו, עשוי להיות מופע של מוקדם שהוא מאוחר בענין, היינו מקום הקרא מקדים או מאחר את זמנו בפועל.
ראה **קדמא זקף-קטן** – קדמא-זקף-קטן במלה אחת או במלים מוקפות, כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין החלק "דבר הלמד מסופו" ממידה י"ב מי"ג מידות של רבי ישמעאל ברבי יוסי, "דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו"

קדמא מהפך פשטא – תבנית שבין תפקידיה כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי דבר שחבירו (היינו הכתוב) שלפניו מלמד עליו או שהוא מלמד על חבירו (היינו הכתוב) שלפניו. עשוי להיות גם טעמא דקרא על הכתוב לפניו.
היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם **זקף-קטן** אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבניות הטעמים: **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

קדמא מרקא – כ-65 מופעים בתורה עם שתי הסיפות כמוצג
קדמא מרקא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנח סלוק, סלוק אתנח) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי פשטא ... זקף-קטן
קדמא מרקא זקף מונח ... מונח סגול – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי זקף סגול

קדמא ללא אזלא אחרי – עשוי לציין כעין כלל הצריך לפרט, ולפרט או פרטים תבניות שונות וכל תת-תבנית בעלת התכונות שלה. מוצגת רשימה של רוב התבניות האלה.
[פשטא] [מונח] זקף-קטן
[מונח] רביעי
מהפך פשטא מונח זקף-קטן
תביר או [מרקא] טפחא
דרגא תביר [מרקא] טפחא (מונח) אתנח או (מרקא) סלוק
מרקא תביר [מרקא] טפחא (מונח) אתנח או (מרקא) סלוק

1.7.21 רביעי = רביעי – ענין הקשור לערך ארבע

רביעי – הרביעי מצייני בד"כ ענין של ארבע ונמצא גם יותר, ארבע דרשות או המספר ארבע או רבע, או רבוע, או כפל רביוע (מספר בעצמו), או הרבה, או ענין והרחבתו (כגון אזור), עשוי להיות הכלל של כלל ופרט.
מבוא רביעי מקורות להסברת שם הטעם רביעי – דבר הקשור למספר ארבע, ולפירושו כי מלת רביעי משמעותה בארמית רובץ.
בראשית ויגש מד, יח: וַיָּגֶשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי
יְדָבָר נָא עִבְדֶּךָ דָּבָר בְּאָזְנֵי אֲדֹנָי וְאֶל-יָחַד אִפְּךָ בְּעַבְדֶּךָ כִּי כְמוֹד כְּפָרְעָה:
וַיָּגֶשׁ אֵלָיו – קדמא אזלא בראש פסוק, **יְהוָה** – רביעי **וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי** – זקף מונח סגול
"קול אליהו" הגר"א דרש בשמות טעמי הקרא: **וַיָּגֶשׁ אֵלָיו יְהוָה** - קדמא ואזלא רביעי, קדמא ואזלא **תְּקַדְּמֵם** או **תְּקַדְּמֵם** או **הַלֵּךְ**, רביעי - הבן הרביעי. אפשר כי הידיעה שיהודה הוא בן רביעי מלמדת כי טעם הרביעי מלמד על קשר למספר ארבע. אפשר כי פירוש **אור החיים** בפסוק מלמד על ארבעה ענינים שהם מעבר לעובדה הידועה מהכתוב שיהודה הוא בן רביעי ליעקב.

במדבר בלק כג, י: מִי מְנַהֵ עֲפָר יַעֲקֹב וּמְסַפֵּר אֶת-רֵבִיעַ יִשְׂרָאֵל תְּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתַהֲי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ:
אֶת-רֵבִיעַ יִשְׂרָאֵל – תְּרַגְּמֵם יוֹנָתָן דְּעָם תְּדָא מִן אַרְבַּע־עָשָׂר מִשִּׁירְתָא דְיִשְׂרָאֵל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
אֶת-רֵבִיעַ יִשְׂרָאֵל – תְּרַגְּמֵם אוֹנְקְלוֹס או חדא מארבע משריתא דישראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
אם כן מלת **רֵבִיעַ** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רבע). לכן אפשר כי גם המילה רביעי בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רובץ.

שמות תרומה כז, א:

וְעִשִׂיתָ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֹשׁ אַמּוֹת אַרְבֵּעַ וְחֲמֹשׁ אַמּוֹת רֹחַב רְבִיעַ יְהִי הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלֵּשׁ אַמּוֹת קָמְתוֹ:
בבלי זבחים סב, ב ... אמר רבא: רמי גברא אאפיה. א"ל אביי: אדרבה, תריין ואותיב גברא! א"ל (רבא לאביי): (שמות תרומה כז, א) **רְבִיעַ** כתיב (במשמעות רובץ). (עונה אביי או הגמרא) והא מיבעי ליה: דמרבע רבועי (בא ללמד שהמזבח צריך להיות רבוע)! (עונה רבא לאביי) מי כתיב מרובע? (עונה אביי לרבא) וליטעמך, מי כתיב רובץ? א"ל (רבא לאביי): **רְבִיעַ** כתיב, דמשמע הכי ומשמע הכי.
רש"י ה"ג רְבִיעַ כתיב **דמשמע הכי ומשמע הכי** - הלכך תרווייהו יליף מינה.
הנאמר בגמרא **רְבִיעַ** בעל שתי משמעויות מרובע ורובץ. המלה **רְבִיעַ** במובן של מרובע פותחת אפשרות אבל לא מבטיחה שלמלת רביעי יש משמעות שניה כמו למלה רבוע במובן של ריבוע או כל קשר אחר לארבע.

משמעות רביעי כרביצה נלמדת גם ב-**בבלי עירובין ע"ח ב'** פיתחא הוא ואריא הוא דרביעי עליה" משמעותו אריה רובץ עליו. המלה רביעי משמעותה רובץ - אפשר ששם הטעם רביעי משמעותו שהתיבה המוטעמת בו רובצים עליה ענינים רבים כגון ארבע ויותר.

פסוקים נוספים בתנ"ך של רבע ורביעית ראה פירוט רביע.

מונח רביע מציין ענין כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש, כגון חמש דרשות ויותר, או ערך חמש ויותר או חמישית או שברים קטנים מכך, או פעמיים ערך של ארבע או ארבע דרשות, או כפל בריבוע ועוד כפל בריבוע (מספר בעצמו). בקל וחומר ללא הגבלת דיו מציין רבוי רב הרובץ עליו. אם, למרות האמור לעיל, נדרש במקום רק ענין של ארבע אז תפקיד טעם **מונח** בתבנית **מונח רביע** אינו בענין של מספר.

1.7.22 שלשלת – השהיה, התלבטות, ריכוז

שלשלת 4 פעמים בתורה תמיד מלווה בטעם **פסק** | אחריו, אפשר כי טעם **שלשלת** מלמד (א) על קושי או צורך רגשי / מחשבתי, העשוי להתבטא בהשהיה וחזרה על דברים, וטעם **פסק** | מלמד התגברות עליו ע"י האיש הנתון במצב או ע"י גורם אחר. (ב) מלמד על השהיה וחזרה על דברים,

1.7.23 תביר – מחלק, ממעט, לא ממש

מתפקידי תביר

(א) מחלק,
(ב) ממעט, צריך להבחין בין השפעת **תביר** – מחלק וממעט ובין השפעת **אתנח** או **סלוק** – מגביל
(ג) לימוד המלמד שלא ממש ככתוב, : (וי' אמר כא, ו) **ואִשָּׁה תביר** – לא ממש **נְרוּשָׁה מְאִישָׁה** רבנן הוסיפו נשים שלא התגרשו אלא שהיה בהן ריח של גט או חלוצה, שאף אותן **לֹא יִקְחוּ** הכהנים לנשים
תביר תביר – 4 מופעים בתורה; **תביר** ואחריה מלה המחוברת ב- **מקף**. למלה שאחריה בטעם **תביר** – 3 מופעים בתורה, ואין כרגע אפיון מובהק של תפקיד התבנית
כי – **תביר** ואחריו **[מרכא] טפחא**, 180 מופעים ב- 180 פסוקים בתנ"ך, מהם 46 בתורה, ואין כרגע אפיון לתפקיד התבנית
(ד) טעם תביר מופיע בעיקר בשלש התבניות הבאות ותפקידן מוגדר באופן תמציתי:
דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שווה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; כגון קבוצת עדים למעשה, אשר הלכות עדות חלות רק על העדים הבאים להעיד והאחרים פטורים.
דרגא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה שווה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;
מרכא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה לא שווה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;
הקדמה בספר "קריאה עם טעם" ר' יאיר פינצ'ובר הי"ו, מדגיש על חובת הקריאה ברצף של תבניות הטעמים מרכא או דרגא תביר [מרכא] טפחא. זה מתאים לממצאים שלנו על המשמעות ההילכתית של התבניות האלה.
התבניות מרכא או דרגא תביר מרכא טפחא מלמדות בתמציתיות כך:
מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא העשויה להתרחב
דרגא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל כל פרט חלה אותה הלכה מסוימת או ענין מסוים בקשר לנושא
דרגא תביר טפחא – כנ"ל אבל אין לה קבוצה העשויה להתרחב
מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או בענין מסוים בקשר לנושא (זה יכול להיות כל אחד לעצמו, או בקבוצות)
מרכא תביר טפחא – כנ"ל אבל אין לה קבוצה העשויה להתרחב
תביר מרכא טפחא – קבוצת פרטים הקשורים לנושא (העשויה להתרחב) ושעל חלקם (מהבסיס וההרחבה) לא חלה הלכה מסוימת או ענין מסוים בקשר לנושא.
תבנית זאת מופיעה לעצמה או מופיעה בתוך התבנית מרכא או דרגא תביר מרכא טפחא
תביר טפחא – קצת מעל 20 מופעים בתורה – הלכת צירוף: קשקשת חייב סנפיר לדג כשר, זגים וחרצנים מצטרפים לשיעור, עצם נבלה מצטרפת להיתר (ועצמותיהם יגרם)

תבנית **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה לא חלה על חלק מפרטיה.

אבל בפסוק (וי' תז' יג, ו) **וּמְהֵרָה בְּשֵׁר יָי** מיעט את כל הפרטים ודרש שעל כולם לא חל הענין יש בתורה כ-11 מופעים של **תביר טפחא** כגון: (וי' שמ' יא, ט) **בַּיָּמִים וּבְנִתְחַלְיָם**.

1-12 מופעים **תביר מקף-טפחא** כגון (במדבר נשא ו, ד) **מְחַרְצָנִים וְעַד-וְג**, תפקיד התבנית קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים השונים זה מזה (גם אם הם ממקור אחד) המצטרפים כדי לקיים הלכה מסוימת. ב-(וי' שמ' יא, ט) דג טהור חייב להיות בעל קשקשת וסנפיר. ב-(במדבר נשא ו, ד) אסור לנזיר חרצנים בשיעור מחייב, אסור לו זג בשיעור מחייב, אסור לו צירוף חרצנים וזגים שביחד מגיעים לשיעור מחייב.

מרכא תביר [מרכא] טפחא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים החלוקים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

דרגא תביר [מרכא] טפחא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים אשר שוים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם מצטרפים ביחד (ונראה כאשר הפרטים דומים) לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

מרכא תביר [מרכא] טפחא (א) נדרשת דרשה שהרבויו חל על כל הדברים באותו הענין, אבל על חלקים שונים באופנים שונים, (ב) הדברים לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

דרגא תביר [מרכא] טפחא (א) נדרשת דרשה שהרבויו חל על כל הדברים באותו הענין, (ב) הדברים מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

צריך עיון מה ההבדל בין **מרכא טפחא** ובין **דרנא תביר** [מרכא] טפחא, אלא אם נאמר כי לטעם דרגא ו/או לטעם תביר יש תפקיד כל אחד לעצמו בנוסף על תפקידו בתבנית

- 1.7.24 **תלישא גדולה** למנהג הספרדי **תלשא** – שיעורין, הציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, אלפניו אלאחריו.
1.7.25 **תלישא קטנה** למנהג הספרדי **תרסא** – שיעורין, הציצין ומחיצין הלכה למשה מסיני, בד"כ אלאחריו.

תלישא גדולה למנהג הספרדי **תלשא**, **תלישא קטנה** למנהג הספרדי **תרסא**, (תרסא משמעו תריס כעין מחיצה) אותיות למ"ד ורי"ש מתחלפות ביניהן (כגון שרשרת וששלת), לכן מבחינה לשונית מובנן קרוב, המסביר את ההשערה כי הם בעלי תפקידים קרובים עם הבדלים ביניהם.

תבנית טעמים **תלישא גדולה ... תביר, תלישא קטנה ... תביר** בין שני קיסרים וגם כאשר התלישא בחצי פסוק ראשון והתביר בחצי פסוק שני מעלה אפשרות לחישוב חשבוני המבוסס על גימטריות המלים המטועמות או בסביבתן. לפעמים מתקבלים שיעורי תורה.

אפשר שבגלל מיקום **תלשא** ו-**תרסא** לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **נרשיים** או **אזלא גרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו.

מונח ... מונח תלישא גדולה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא גדולה.
מונח ... מונח תלישא קטנה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא קטנה.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא גדולה או תלישא קטנה
תפקיד כללי שיעורין, מחיצין ומחיצין (שח"מ)

- שיעורין, מחיצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא גדולה או תלישא קטנה)
- עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה.
- עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון.
- התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה.
- מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא גדולה או תלישא קטנה).

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

- (מקור אור החיים בטעם תלישא קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים.
- נבחר, ראש, מקור (תלישא גדולה או תלישא קטנה).

תפקיד ייחודי חישוב חשבוני בין המלים המטועמות או בסביבתן.

רמז לתלשא כמלך-חשבון (לאו דווקא בפסוק זה) **(דב' כי תבוא טו)** **רָאָה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת-סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשָׁבוֹן הָאֲמֹרִי וְאֶת-אֶרְצוֹ הַחֵל רֶשֶׁת** **(דב' כי תבוא טו)** **וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ-חֲשָׁבוֹן וְעֹנֵן מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ לְמַלְחָמָה וַנִּגְבֹּם:**

1.7.26 **קרני פרה** – שיעורין מיוחד

אפשר שקרן ימין של **קרני פרה** היא בטוי של תלישא גדולה.
אפשר שקרן שמאל של **קרני פרה** היא בטוי של תלישא קטנה.

1.7.27 **ירח-בן-יומו** – קשור ל-**קרני פרה**

אפשר שמתאר מתיחות של חבל מדידה של חמישים אמה

1.8 **רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.**

כתוצאה ממסקנות העיון הוגדר ביטוי מתמטי כללי, האמור בעיקרון להופיע בכל הגדרת תפקיד תבנית אבל מודגם רק בתבניות אחדות. עבור כל "תפקיד תבנית" מוגדר "מקדם פעילות תפקיד" ומוגדרת פעולת כפל ביניהם
מקדם פעילות תפקיד * תפקיד כלשהו (של תבנית כלשהי). תוצאת הבטוי נקבעת לפי שווי המקדם:
אם המקדם שווה 1 התפקיד פעיל במופע,
אם המקדם שווה 0 התפקיד לא פעיל במופע (או שלא מצאנו עדיין תפקיד זה במקום).
במקום אחד עשויים להיות פעילים תפקידים אחדים.

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול (הדגמה בביטוי מתמטי)

- מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ענין עצמאי מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ענין תוספת מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * גריעה חלקית מסוג התוכן המטועם מהתוכן המטועם (כגון קריבת ימים למות)
- מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ציור של תנועה
- מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * כגון ציור של שלוש תנועות
- מקדם מרכא * (תזרקא סגול) = 1 * מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא גדולה או תלישא קטנה

תפקיד כללי שיעורין, חציצין ומחיצין (שח"מ)

מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * שיעורין, חציצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה
מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

מקדם * (תלישא) = 1 * בחינה מעולה ביותר (מקור אור החיים בטעם תלישא-קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים
מקדם * (תלישא-גדולה) = 1 * נבחר, ראש, מקור (תלישא-גדולה)

תפקיד ייחודי חישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן.

מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה ... תביר) = 1 * אפשרות לחישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן

מתפקידי תבנית הטעמים פזר

מקדם * (תפזר) = 1 * תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו.

מתפקידי תבנית הטעמים יתיב

מקדם * (תיב) = 1 * דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא

מקדם * (תפשטא) = 1 * אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא פשטא

מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * דבר שזה טבעו ומתמיד בו.
מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * הל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְיָדוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת.
מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * זה וזה גורם אפשר שגם זה או זה גורם.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

מקדם * (תזקף-קטן) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

זקף-קטן או מונח זקף-קטן – זקף-קטן כעין מספר שתיים, שתי נקודות בענין מסוים, שתי דרשות. תוכן המונח מסייע לתיאור הזקף-קטן או שהמונח מוסיף עוד דרשה אחת או ענין של מספר של אחד.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

• תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-גדול

מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש.
מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול

מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * (דבר החוזר וקורה (זקף-קטן זקף-גדול))
תפקיד כללי חישוב חשבונני, תפקיד ייחודי חישוב הפרש בין גימטריית טעמים וגימטריית תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית

מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * גי' (זקף-קטן זקף-גדול) = (עולה) תקע"ו,
מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 0 * ת' - גי' תוכן (כגון **בראשית וירא כב"ג**: **וְהָיָה אֵיל אֶחָד** = 0 לא פעיל)

מתפקידי תבנית הטעמים רביע

מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע
מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד חישוב רבוע
מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד הערך / המספר 4

מתפקידי תבנית הטעמים מונח רביע

מקדם * (תמונח רביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע או יותר מארבע

מתפקידי תבנית הטעמים טפחא

מקדם * (תטפחא) = 1 * תפקיד מפסיק מן התיאור המוטעם בסימט **מונח אתנח** או **מרכא סלוק**, **אתנח** לבד, או **סלוק** לבד.

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד שנוי או הרחבת משמעות בנושא הנידון.
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד רבוי
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד פותח טפה (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפנייה אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושאחריה אל הכתוב לפני הטפחא.
מקדם * ת(טפחא מונח) אתנח בראש פסוק) = 1 * תפקיד קשר אפשרי למעשה בראשית וְאו שמע ישראל

מתפקידי תבנית הטעמים מונח אתנח או מרכא סלוק

מקדם * ת(מונח אתנח או מרכא סלוק) = 1 * רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא, אתנח או סלוק

מקדם * ת(מרכא טפחא, אתנח או סלוק) = 1 * הגבלת הרבוי.

מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואזלא

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * ענין מרכזי בקרא אליו מתיחסים פרטים אחרים בקרא (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * מוקדם ומאוחר (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * מלמד ולמד כגון בקל וחומר (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * בנין אב (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * כלל ופרט (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * רבוי ומיעוט (קדמא ואזלא) = 0

1.9 טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת מספרים של טעמי המקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת

הערות	הערות	מס' פסוקים, מס' מופעים, מס' איבחונים	תפקידים עיקריים	חיפוש מס' צורת סימן, *
		מס' מילים בתורה 79978	מס' פסוקים בתורה 5846	
84119 ללא מונח לגרמיה	84367			סה"כ סימני טעמים
80833 ללא געיה	69606			סה"כ ללא מקף וגעיה
העודף בגלל מלים עם שני טעמים			לרב הידלסהיימר – משפטי הטעמים, 12 טעמים	לגר"א באותם סימנים 37 תפקידים
(גרשיים מלעלי)	עוצר בדרגה 4 שלישי	1120 1040	ללא קדמא לפני מלמד על קריאת המלה מלעיל, יוצא מענין, סוגר הסדר שנפתח בקדמא ללימוד בכעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט	(1) אזלא/אזלא-זרש/זרש אזלא/אזלא-זרש/זרש
	עוצר בדרגה 1 קיסר	5492 5486	מגביל (א) גבול ללימוד מידות בתוך חצי פסוק (ב) מגביל בתוכן הנדון	(2) אתנח
(כמו סלוק)	משרת	3286 2441	דגש קריאה בנוסף לטעם אחר	(3) געיה
(גרש מלרעי)	עוצר בדרגה 4 שלישי	512 496	קריאה מלרע, יוצא מענין	(4) גרשיים
	משרת, מחבר	1090 1018	מצרף, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שווה לפרטיה	(5) דרנא
	עוצר בדרגה 2 מלך	191 527 491	ערך 3, 3 לימודים	(6) זקף-גדול
	עוצר בדרגה 2 מלך	6995 4439	ערך 2, 2 לימודים	(7) זקף-קטן
	עוצר בדרגה 3 משנה 1 ו'ס נוסף ב"מנחת שי"א"איש מצליח"	163 375 372	ערך משתנה, יחד עם סגול מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו	(8) זרקא
	(בר' וישלח לה, כב) עוצר בדרגה 2 מלך	372 372	צמוד לזרקא	(9) סגול
	עוצר בדרגה 2 מלך	11294 5846	שנוי, שנוי ורבו	(10) טפחא-טרחא
	עוצר בדרגה 3 משנה	357 341	דווקא כך, לפחות כך	(11) יתיב
	משרת, מחבר	3048 2544	יחד עם פשטא מוציא מהפשט	(12) מהפך
	משרת, מחבר	9203 4606	רבו, רבוי לימודים על התבנית שאחריו	(13) מונח (מספר מופעים כולל מונח לגרמיה)
			מונח אתנח עשוי להיות רבוי הגבלות	מונח אתנח
(מונח ופסק)	עוצר בדרגה 4 שלישי	259 246 67 381 359	מופע של מידת סודר שנחלק, למד שני החלקים, למד עם פסק ולמד בלי פסק	מונח-לגרמיה ו כאשר כולל פסק
	משרת, מחבר זה מס' המלים המצטרפות לטעם אחד או שניים שהוא / הם בד"כ במלה האחרונה	160 11475 4827	רב-שלב, רב-מצב הנושא בד"כ למד בדרך אחת מהרב-מצב	(14) מקף -
אל 1003 פס' 1149 מופע ואל 85 פס' 98 מופע	מלות אל-ואל- 99.03% ממופעי אל 10.76% ממופעי מקף	1145 999 90 82		מילת אל- עם מקף מילת ואל- עם מקף
ל אל - אין, מ אל - אין,	ב אל - אין, כ אל - אין,			
את (בצירה) 212, 219 ואת (בצירה) 155, 185 שתיהן בלי מקף	מהוות ביחד 26.4662% ממופעי מקף בתורה.	2396 1854 641 437		כל מילות את (בסגול) עם מקף כל מילות ואת (בסגול) עם מקף
מילת *על- 972	מילת *לא- 530	מילת *אם- 406	מילת *כי- 444 מופע	מ את - (בצירה) מקף
	משרת, מחבר	9138 5156	מרחיק, פותח קבוצה סוגרת דבור עם הלכה שונה לפרטיה	(15) מרשא = מאריך

				לפני פשטא, לימוד אלפני לפניו	מרכא = מאריך
				לפני סלוק, רבוי, רבוי של הגבלות	מרכא = מאריך
	14 בתנ"ך, 14 מוסברים	5	5	5	(16) מרכא-כפולה ענין בעל שני שלבים, נעשה מעשה אע"פ שלא היה ראוי
	עוצר בדרגה 1 קיסר (כמו געיה)	5853	5846		(3) סלוק (=סוף-פסק) מגביל (א) גבול ללימוד מידות בתוך חצי פסוק (ב) מגביל בתוכן הנדון
	עוצר בדרגה 4 שלישי	99	159	152	(17) פור דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה כל מונח לפניו מרבה לימוד בתפקיד פור
	משרת, מחבר	122	113	67	(18) פסיק = פסק ראה מונח לגרמיה א (כולל מונח לגרמיה)
	עוצר בדרגה 3 משנה	5440	3817		(19) פשטא תרי קדמין (=פשטא מלעלית) קדמא
	משרת, מחבר (צורה כפשטא, בד"כ שונה המיקום בתוך מלה)	2121	1782		קדמון, קדימות, הכתוב אינו בסדר הזמן, פותח סדר של כעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט הנסגר אחריו באזלא
	עוצר בדרגה 4 שלישי	1	1		(20) קרני-פרה כעין תלשא ותרסא ביחד כשיעור עליון ושיעור תחתון
	משרת, מחבר	1	1		(21) ירח-בן-יומן (=גלגל)
	עוצר בדרגה 3 משנה	410	2447	2122	(22) רביע = רביעי ערך 4, 4 לימודים מונח רביע - לפחות 4
	עוצר בדרגה 2 מלך (תמיד פסק אחריה)	4	4		(23) שלשלת התלבטות הנתחכת בבת-אחת, ריכוז מדוקדק
	עוצר בדרגה 3 משנה	2679	2343		(24) תביר מחלק, ממעט, לא ממש
	עוצר בדרגה 4 שלישי	269	261		(25) תלישא-גדולה = תלשא שיעורין חציצין מחיזין, בד"כ דו-כיווני בכתוב שלפניו ואחריו כל מונח לפניו מרבה לימוד בתפקיד תלשא
	משרת, מחבר, עוצר 4	448	458	460	(26) תלישא-קטנה = תרסא שיעורין חציצין מחיזין, בד"כ חד-כיווני בכתוב שאחריו כל מונח לפניו מרבה לימוד בתפקיד תרסא
					תבניות מורכבות סוגרות דבור
					אתנה או סלוק ללא טפחא לפניהם
					טפחא אתנה
					טפחא סלוק
	כולל 6 שבשורה הבאה	410	410		טפחא בראש פסוק, אחריו טפחא בראש פסוק, סלוק מרכא טפחא
	בטעם עליון	3	3		עשרת הדברות
					עין קבוצת פרטים העשויה להתרחב
	בתנ"ך 15074	11970	4962		מרכא טפחא
	בתנ"ך 2960	2838	901		מרכא מלה מקף טפחא
		69	70		וידבר ה' אל-משה לאמר:
		מרכא טפחא מרכא סלוק	5		ויאמר ה' אל-משה לאמר:
					מרכא טפחא
					חלק/למעט מהקבוצה של
	בתנ"ך 3833	3604	1272		מרכא טפחא תביר מרכא (כנראה אחריו טפחא)
			842		תביר ללא דרגא או ללא מרכא לפניו

בתנ"ך 1242	בתנ"ך 1216	בתורה 422	בתורה 409	תביר מלה מקף מרכא (כנראה אחריו טפחא)
מקור: דרך חיים, הרב מנחם די לונזאנו	מהם 7 פני אגני ה' אלהיכם ו-3 ביחזקאל	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	כ"י – תביר מרכא טפחא
		תבנית זו והבאה בסה"כ	הפרטים בקבוצה בעלי הלכה שוה	דרגא תביר טפחא
		כ-1000 1000 104	תבנית מרכבת (א) דרגא תביר מ ט, (ב) תביר מ ט	דרגא תביר מרכא טפחא
		750	723	דרגא תביר [מרכא] טפחא
	סה"כ עם תביר בתווך 1673	263	258	דרגא מלה-תביר
			שדרגא בראשן	שתי תבניות מיוחדות
	14 בכל התנ"ך	5	5	דרגא מרכא-כפולה טפחא
		58 59	תיקון חטא אדם הראשון	דרגא מונח רביע
		תבנית זו והבאה	הפרטים בקבוצה בעלי הלכה לא שוה	מרכא תביר טפחא
		75 660 638	תבנית מרכבת (א) מרכא תביר מ ט, (ב) תביר מ ט	מרכא תביר מרכא טפחא
		12 12		מרכא מלה-תביר
		4 4		תביר תביר
		3 3		תביר מלה-תביר
		6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	תביר דרגא
		1 ביחזקאל	1 ביחזקאל	תביר מלה-דרגא
			שני פרטים מצטרפים	תביר טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפנייהם
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 ז"ק, 1 קו"א	11 11	11	תביר טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפנייהם
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 רביע גרשיים, 1 אתנח גרשיים	12 12	12	תביר מלה מקף טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפניהם
				תבניות מורכבות סוגרות ענין
		36 301 311	כעין ריבה וריבה את הכל נאמר במקצת ונוהג בכל (מידה י"ח מל"ב)	מונח זקף-קטן במלה אחת
		כ-146 148 41	כעין מוקדם והוא מאוחר בענין (מידה ל"א מל"ב)	קדמא ז"ק במלה אחת או במקף
		רק 4 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק לפחות אחד מהם בתיב	יתיב [מונח] זקף-קטן
		רק 14 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק בפשט הכתוב	פשטא [מונח] זקף-קטן
		41 41		פשטא מונח מונח ז"ק
		רק 27 מקוטלגים	אם הוא תיאור, ומצוה או פעולה אחריו או הוא פעולה ואחריו פעולה עשוי ללמד לאחריו ואלפניו	(אתנח או סלוק) [פשטא] מונח זקף-קטן
		רק 84 מקוטלגים	שני לימודים בז"ק לפחות אחד מהם יוצא מהפשט	מהפך פשטא [מונח] ז"ק
		?21 ?21	שני יוצאי מהפשט	מהפך פשטא מהפך פשטא
			כעין היקש או בנין אב או דבר החוזר וקורה	זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים
		52 52		זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים

		31 31	זקף-קטן מלה מקף זקף-קטן בין שני קיסרים
		248 242	זקף-קטן מונח זקף-קטן
		84 84	זקף-קטן פשטא זקף-קטן
		71 17	זקף-קטן יתיב זקף-קטן
		50 50	זקף-קטן יתיב מונח ... זקף-קטן
		107 106	זקף-קטן פשטא מונח ... זקף-קטן
	סה"כ: 124 673 676	94 94	זקף-קטן מהפך פשטא... זקף-קטן
		רק 41 מקוטלגים	שלושה זקף-קטן בין שני קיסרים או שלושה כגון ז"ק רביע ז"ק
		?63 ?63	פגשטא פשטא רגילות? מיידיות?
		2 2	פשטא רביע
		1 1	פשטא מונח רביע
		10 10	... זקף-קטן [...]קדמא ואזלא
			קדמא מהפך פשטא
		אפשר שאלו כעין המידות מל"ב מידות (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, מלמד עליו	(א) בד"כ קדמא מלמד על מוקדם, ראשון, מ פ מוציא מהפשט (ב) מלמד על חבירו שלפניו או חבירו שלפניו מלמד עליו
		206 203	קדמא מרכא
		4 + 38 (מלה מקף מרכא) 4 + 38 (מלה מקף מרכא)	קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ז"ק כעין לכתחילה ובפועל
		5 לפחות 5 לפחות	קדמא מרכא [מלה מקף] זרקא [מונח] סגול כעין לכתחילה ובפועל
		115 114	קדמא מרכא תביר
		0	קדמא מרכא מלה-תביר 0
		207 205	קדמא דרגא תביר
		0	קדמא דרגא מלה-תביר 0
		17 17	קדמא מלה-דרגא
			קדמא מרכא ללא תביר אחריו
		6 6	קדמא מלה-מרכא ותביר אחריו
		9 9	קדמא מלה-מרכא ללא תביר אחריו
			קדמא דרגא ללא תביר אחריו
אפשר כי כולל קדמא מרכא	77 פסוק בר' שמ' וי'	153 150	מרכא פשטא
			מרכא מלה-פשטא אין
	44 בתנ"ך, 3 בדברים	6 6	מרכא מונח לגרמיה
גי' המלים ז"ק ז"ג עולה יסוד מלכות עולה תקעו		176 175	זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים בד"כ בפנימיות התורה
אפשר רמז ל-ר"ב (202) ניצוצות קדושה שנגאלו.	סה"כ 202, 204	28	זקף-קטן מלה-זקף-גדול 28, אבל אחד עם מקף ז"ק ז"ג וז"ק ז"ג, לכן רק 27
		23 לוודא 23	זקף-גדול מלים (0-אחדים) זקף-קטן בין שני קיסרים צריך שנוי גדול מהסדר הטבעי
		846 795	קדמא ואזלא מורה על סדר לימוד כגון כלל ופרט וכלל
		20 20	קדמא ואזלא קדמא
	אין אזלא-גרש מלה-קדמא ללא קדמא לפני אזלא	6 6	קדמא ואזלא מלה-קדמא
		38 או 35 לוודא 35	קדמא ואזלא במלה אחת מורה על שוויון, שקילות, לפעמים גם כעין כלל
		ב' 6, שמ' 14, וי' 8, במ'	קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא כעין כלל מקיף ובו כלל פרטי

				באותו פסוק
		21 דב' 21		קדמא ואזלא ... קדמא באותו פסוק
		בר' 2, שמ' 20, וי' 20, במ' 17, דב' 30		קדמא ... קדמא ואזלא באותו פסוק
		בר' 1, שמ' 5, וי' 3, במ' 4, דב' 6		קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא בחצי פסוק
		בר' 4, שמ' 7, וי' 3, במ' 7, דב' 13		קדמא ואזלא ... קדמא בחצי פסוק
		בר' 1, שמ' 17, וי' 5, במ' 17, דב' 23		קדמא ואזלא ... קדמא בחצי פסוק
		וי' 3, במ' 2, דב' 1		גרשיים או גרש ... קדמא ואזלא באותו פסוק
		201 201	כלל בעל ארבעה פרטים	קדמא ואזלא רביע
כלומר אין קדמא רביע	שניהם רק בקדמא ואזלא במלה אחת	2 2		קדמא רביע
		237 235		רביע קדמא (עם או בלי אזלא)
		32 32	המאוחר מקדים את האמור להיות מוקדם	אזלא-גרש קדמא
		7 7	כנ"ל	גרשיים מלה-קדמא
		21 21	כנ"ל	גרשיים קדמא
		13 13 13 = 3 + 10	דבר שהתחיל הושעה והתחיל או יתחיל שוב	גרשיים או אזלא-גרש קדמא מהפך פשטא
		+1 +1	אפשר שזאת תבנית מורכבת (א) גר' מונח (ב) גר' מ פ אין	גרשיים או אזלא-גרש מונח מהפך פשטא
				גרשיים קדמא תביר
		3 3	כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים קדמא מרכא תביר
		1 1		גרשיים קדמא מרכא זרקא
	4 מהם דרגא תביר מרכא טפחא I דרגא תביר טפחא	5 5	כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים קדמא דרגא (רק עם תביר אחריו) (אין מונח או מרכא-כפולה)
5 אחרים מתבנית קדמא ואזלא דרגא	גם מכיל תביר מרכא מרכא טפחא (דב' ו, י')	1 1		אזלא-גרש דרגא (כנ"ל)
			אפשר תבנית מורכבת (א) גרשיים מונח רביע (ב) דרגא מונח רביע	גרשיים או אזלא-גרש דרגא מונח רביע
			כעין יצא להקל ולהחמיר	גרשיים או אזלא-גרש ... תביר
		92 92	יצא מהכלל ללמד על הכלל או על עצמו	גרשיים מלה רביע
		6 6	כנ"ל	גרשיים רביע
		0	כנ"ל	גרשיים מונח מונח רביע
		25 25	כנ"ל	אזלא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] רביע
29 29 דב' 24 24; במ' 18 18	בר' 33 33; שמ' 27 27; וי' 20	131 131	יצא להקל ולא להחמיר	אזלא-גרש מהפך פשטא
25 25 דב' 19 19; במ' 20	בר' 34 34; שמ' 18 17; וי' 20	116 115	יצא להקל ולא להחמיר	גרשיים מהפך פשטא
	זו והתבנית הבאה משתרעות על פסוק או שניים	לפחות 20 מופעים לשתי התבניות	כעין קל וחומר דיו לבא מן הדין להיות כנידון הלמד אינו עולה על המלמד	קדמא ואזלא ... אזלא-גרש או גרשיים מהפך פשטא
		לפחות 20	הלמד עולה על המלמד	קדמא ואזלא ... אזלא-גרש או גרשיים [מונח] רביע
		280 280		רביע בראש פסוק
		199 199		רביע אחרי אתנה
		27 27		אתנה מלה מקף רביע
				ללא טפחא בין סלוק לאתנה
				ללא טפחא בין אתנה לסלוק
				מלה פסק אתנה
				מלה פסק סלוק
				פשטא מהפך פשטא

1.10 י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (שו"ת בר-אילן)

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת
 א' מקל וחומר,
 ב' מגזרה שוה,
 ג' מבנין אב מכתוב אחד,
 ד' מבנין אב משני כתובים,
 ה' מכלל ופרט מפרט וכלל,
 ו' מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט,
 ז' מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל.
 ח' (ב?) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כלו יצא,
 ט' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר,
 י' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר,
 י"א כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו בפירושו,
 י"ב דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו
 י"ג וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

1.11 ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)

(אוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע' 265 – 266 (שו"ת בר-אילן)

(א) בריבוי, (ב) במיעוט, (ג) בריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסודר שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מלשון נופל על לשון, (כח) מכנגד, (כט) מלשון גימטריא, (ל) מלשון נוטריקון, (תרי"א אפי: חד אפא בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

1.12 ע"פ מהרז"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה

(כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)

(א) בריבוי, (ב) במיעוט, (ג) בריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסודר שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מנגד, (כח) ממעל, (כט) מלשון גימטריא (תרי"א אפי: חד אפי בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (ל) מלשון נוטריקון, (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

ויש עוד מדות שחז"ל משתמשים בהם בדרשותיהם

ע"פ [מהרז"ו מדרש רבה] כגון בהוצאת ווגשל מידה א' שהיא מידה ל"ג, כהמשך למספור ל"ב מידות לעיל, מדת סמוכים כעין (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, כגון בין תפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא בראש חצי פסוק (ב) רמז ללמוד מענין מחצי פסוק או פסוק (א) שלפניו. ואפשר שלפעמים ירמו ללמוד מ-(ב) ל-(א)
מהרז"ו ב' (=) ע"פ ס"ע פ"א דרשו מדה אחת שהיא יסוד לכל המדות ... (והוא סתום) לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש מהרז"ו ג' (=) לה) כלל גדול כל שמעשיו סתומים ופירש במקום אחד לגנאי הרי כל מעשיו לגנאי עוד כלל אחד אמרו כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופירש באחד מהם לשבח הרי הוא צדיק בן צדיק ואם לגנאי ה"ה רשע בן רשע (כגון בבלי מגילה טו, א).
מהרז"ו ד' (=) לט) אמרו תפסת מרובה לא תפסת (כגון בבלי חגיגה ז, א). ובת"כ (תורת כהנים) הוכיחו מזה מיעוט ימים שנים.
מהרז"ו ה' (=) מ) עוד אמרו גורעין ומוסיפין ודורשין ע' ד"ר פ"ב בסי' כ"ד ומש"ש.
מהרז"ו ו' (=) מא) עוד אמרו שנה עליו הכתוב לעכב. וכמ"ש בתורה ועל הישנות החלום וגו' וע"ש בב"ר
מהרז"ו ז' (=) מב) עוד כלל גדול במדרשי חז"ל בענין השמות אם נזכר שם אחד בשני מקומות הוא הכל ענין אחד ולומדים זה מזה ע"פ מדה ז' וי"ז.
ע"פ הוצאה אחרת של מ"ר (מדה שנמספרה כ-לג ובהוספה של ז' מדות של מהרז"ו תהיה מדה מג (=) מג) לימוד אלפניו ולאחוריו (לד =) מד) לימוד אלפניו ואלפני לפניו ולאחוריו
אוסף מהעיון
(מה) מיעוט ורבי ומיעוט
(מו) ריבוי ומיעוט
(מז) מידת להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל
(מח) ירושלמי יומא יג – שיעור מדויק, לעומת לא מדויק, ועוד מידה
(מט) בבלי יומא מב – ממילא, היפוך
(נ) פרט וכלל ופרט (בבלי נזיר לה)
(נא) טעמא דקרא מתאים גם ל- (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו

(בב) האמור לקרות מאוחר מתבצע ראשון
(נג) פעולה שהופסקה
(נד) פעולה החלה, מושהיית או מתכסיית, התחדשה או תתחדש המשכחה
(נה) לכתחילה ובפועל
(נו) שויון בין המעורבים בענין, שויון זמן, שויון מקום
(נז) חל בבת אחת, מיד, בעת ובעונה אחת; רגילות; מבין שניים יוצא אחד, זה וזה גורם ואפשר גם זה או זה גורם
(נח) חוזר וקורה, כעין בנין אב, היקש
(נט) חיזוק לדברים, תוקף, עצמת טיעון
(ס) שנוי סדר מסוים, כאשר צריך תיקון גדול

2 איסתכיל באורייתא וברא עלמא - זוית מיצהר השמש בירושלים. תבנית תלישא ... תביר רצון הקב"ה מתבטא במצוות התורה אשר לקיומם נברא העולם ואנו מאמינים במאמר הז"ל איסתכיל באורייתא וברא עלמא. מטרת חלק זה להדגים כי מאמר הז"ל איסתכיל באורייתא וברא עלמא הוא לא רק אמונה אלא גם ידיעה המושכלת מחישובים בפסוקים אשר הז"ל מביאים אותם בהקשר לדרשותיהן על חישוב תקופות, עיבורים וצל סוכה. בפסוקים מופיעה תבנית הטעמים תלישא ... תביר, שאחד מתפקידיה לרמוז על עריכת חישובים בשימוש בגימטריאות של מלות הפסוק. לאור תוצאות החישובים נראה לומר שהקב"ה קבע מקום מקום מצוות בראש ובראשונה בו הוא אבן השתיה בירושלים - מקום המזבח, וקבע את התנועה הניצפית של השמש מאבן השתיה לצורך קביעת מועדים, כל שאר הבריאה (של החומר כגון כוכבים וכוחות) בא לאפשר קיום המצוות במקדש וממנו נמשך לשאר מושבות בני ישראל. ע"פ המוסק מנבואת ישעיהו ד,ה, ו בענין חישוב צל סוכה בתקופת תמוז אפשר כי הז"ל נתנו כאן כלי מדידה לקביעת תקופת תמוז. אפשר שזה היה אחד מאופני קביעת ימי תקופות (תמוז, טבת, ניסן ותשרי) ע"י הסנהדרין הגדולה אשר ישבה בלשכת הגזית הצמודה לעזרת המקדש.

2.1 בראשית נח, ח, כב קביעת תקופות לאופק ירושלים

בראשית נח ח, כב

וְכַבְּרָה יְמֵי הָאָרֶץ

וְרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֹם וְקִיץ וְחָרֵף וַיּוֹם וַלֵּילָה לֹא יִשְׁפָּתוּ:

וְכַבְּרָה יְמֵי הָאָרֶץ - טפחה מונח אתנה

וְרַע - פור – תנהו לעניין אחר, ואם צריך גם לענינו: כל עוד אפשר מעברים בא"י, רק אם כולם גלו מעברין בחו"ל.

וְקָצִיר - תלישא-גדולה – שעור עיבור ותקופות, מנין מתמיד לימי החמה ולימי הלבנה.

פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק ז

בשמנה ועשרים באלול נבראו חמה ולבנה, ומניין שנים וחדשים וימים ולילות וקצים ותקופות ומחזורות ועבורים היו לפני הקב"ה, והיה מעבר את השנה ואח"כ מסרם לאדם הראשון בגן עדן, שני זה ספר תולדות אדם, מנין עולין בו תולדות בני אדם, וחוה מסר לחנוך ונכנס תוך העבור ועבר את השנה, שני עוד כל ימי הארץ **וְרַע וְקָצִיר**, זרע זו תקופת תשרי, קציר זו תקופת ניסן, קור זו תקופת טבת, חום זו תקופת תמוז, קיץ בעתו וחורף בעתו, מנין החמה ביום ומנין הלבנה בלילה לא ישבותו, ... ויעקב מסר ליוסף ולאחיו סוד העבור, והיו מעברין את השנה בארץ, מת יוסף ואחיו ונתמעטו העבורים מישראל במצרים, שני וימט יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, וכשם שנתמעטו העבורים מישראל בארץ מצרים, כך הם עתידים להתמעט בסוף מלכות רביעית, שני ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר, מהו לאמר אמור להם עד עכשו היה לי סוד העבור, מכאן ואילך שלהן הוא, לעבר את השנה בארץ, גלו לבבל והיו מעברין את השנה על ידי הנשאר בארץ... שגלונין כלם ולא נשאר אחד מהם בארץ, היו מעברין את השנה בכבל ...

שני בן אדם בית ישראל יושבים על אדמתם, שלהם היא לעבר את השנה, על שלשה דברים מעברין את השנה על האלנות ועל העשבים ועל התקופה, הגיעו שנים ולא הגיע אחד מהן, אין מעברין את השנה לא על האילנות ולא על העשבים, הגיע אחד מהן ולא הגיעו שנים, מעברין את השנה על התקופה, אם נכנסת תקופת טבת מעשרים יום של חדש ולמעלה מעברין את השנה, מחזור העבור י"ט שנה וז' מחזורין קטנים יש בו, מהן מג', מהן מב', שלש של שתיים, שלש של שלש, גו"ח י"א י"ד י"ז י"ט, שתיים משלשה, ... בראש חדש ניסן נגלה הב"ה על משה ועל אהרן בארץ, והיה שנת חמש עשרה שנה של מחזור הגדול של לבנה ושנת שש עשרה שנה של מחזור העבור, מכאן ואילך המנה יהיה לכם.

בבלי עבודה זרה ח,א

גמ'. אמר רב חנן בר רבא: קלנדה - ח' ימים אחר תקופה, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה, וסימנך: (תהלים קלט) אחר וקדם צרתני וגו'. ת"ר: לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי, שמא בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחזור לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים, עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה], כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, ... בשלמא למ"ד: בתשרי נברא העולם, יומי זוטי חזא, יומי אריכי אכתי לא חזא; אלא למ"ד: בניסן נברא העולם, הא חזא ליה יומי זוטי ויומי אריכי! [דהרין] זוטי כולי האי לא חזא.

ספורנו בראשית ח,כב

עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישבותו, לא ישבותו מלהתמיד על אותו האופן בלתי טבעי שהגבלתי להם אחר המבול, וזה שילך השמש על גלגל נוטה מקו משה היום ובנטייתו תהיה סבת השתנות כל אלה הזמנים כי קודם המבול היה מהלך השמש תמיד בקו משווה היום ובזוה היה אז תמיד עת האביב ובו היה תקון כללי ליסודות ולצמחים ולבעלי חיים ולאורך ימיהם, ואמר שיהיה זה כל ימי הארץ עד אשר יתקן האל יתברך את הקלקול שנעשה בה במבול כאמרו הארץ החדשה אשר אני עושה כי אז ישיב מהלך השמש אל קו משווה היום כמאז ויהיה תקון כללי ליסודות ולצמחים ולבעלי חיים ולאורך חייהם כמו שהיה קודם המבול כאמרו כי הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל וזה רצה באמרו מוצאי בקר וערב תרנין:

טט – ע"פ בבלי ע"ז כבר בבריאה היה שנוי יומי באורך זמן האור ביום, כאשר הוא מתאריך עד תקופת תמוז ומתקצר עד תקופת טבת, כמתאים למיקום ירושלים מצפון לקו המשווה. הסיבה לכך לא מפורשת אבל זה למשל יכול להיות בגלל תנועה תנודתית של השמש וכדור הארץ זה מול זה. ע"פ ספורנו עה"ת אחר המבול הקב"ה הגביל תנועה בלתי טבעית לשמש בגלגל נוטה מקו המשווה הגורם להשתנות הזמנים (אור, עונות). דבר זה יכול להאמר גם לגבי כדור הארץ.

טט – זרע – פור – דורש לענין אחר כגון לענין המעמדות בלוייה שאינו שייך לנושא תקופות. ודורש פור לענינו כאן התמדת הארץ במסלולה בנטיה מן המשווה הגורם להשתנות העיתים, עד אשר ישיב ה' העולם לתקונו הראשון.

התבנית **וְקָצִיר** - תלישא-גדולה ... **וְחֶרֶף** - תביר, מרמזת על אפשרות לחישוב חשבוני. כאן מובאים בעיקר חישובי זווית מיצהר בימי תקופה שונים ממילות הקרא **זֶרַע וְקָצִיר וְקָר וְחֶם וְקִיץ וְחֶרֶף וְיוֹם וְלַיְלָה**

המלה או המלים	גימטריה מלאה	גימטריה בלי וא"ו החיבור	
זֶרַע	277	277	
וְקָצִיר	406	400	וְקָצִיר
וְקָר	306	300	וְקָר
וְחֶם	54	48	וְחֶם
וְקִיץ	206	200	וְקִיץ
וְחֶרֶף	294	288	וְחֶרֶף
וְיוֹם	62	56	וְיוֹם
וְלַיְלָה	81	75	וְלַיְלָה
			"אחד" כל אות ברבוע $81 = 4^2 + 8^2 + 1^2$
וְקָר וְחֶם	360	360 מעלות מעגל	
זֶרַע וְקָצִיר	683	677	
וְקִיץ וְחֶרֶף	500		
זֶרַע וְקָצִיר ... וְחֶם	$737 = 54 + 683$	731	
וְקָר ... וְקִיץ וְחֶרֶף	$806 = 500 + 306$		
זֶרַע וְקָצִיר ... וְחֶם מחולק ב- וְקָר ... וְקִיץ וְחֶרֶף	$806 \setminus 737 = 0.9143$	$90^\circ * 0.9143 = 82.2952^\circ$	82.29° בערך זווית מיצהר השמש בי"ם בתקופת תמוז
זֶרַע וְקָצִיר ... וְחֶם מחולק ב- וְקָר ... וְקִיץ וְחֶרֶף	$806 \setminus 731 = 0.9069$	$90^\circ * 0.9069 = 81.6253^\circ$	זווית מיצהר תמוז מדודה 81.67262° השמש בי"ם בתקופת תמוז בסטיה זעירה
מעורבות מלת "והם" בחישוב מיצהר תקופת תמוז כנאמר בפדר"א		$90^\circ - 81.6253^\circ$	8.3746° זווית בין ניצב י"ם ובין מקום השמש מעל חוג הגדי בתקופת תמוז
וְחֶרֶף \ וְקָצִיר	$406 \setminus 294 = 0.7241$	$90^\circ * 0.7241 = 65.17^\circ$	65.17° בערך נטיית ציר כדור הארץ, נטיית קו המשוה 24.8275°
וְחֶרֶף \ וְקָצִיר	$400 \setminus 294 = 0.735$	$90^\circ * 0.735 = 66.15^\circ$	הציר, נטיית קו המשוה 23.85°
וְקִיץ וְחֶרֶף מחולק ב- זֶרַע וְקָצִיר		$0.7385 = 677 \setminus 500 = 90^\circ * 0.7385 = 66.47^\circ$	66.47° נטיית הציר בסטיה זעירה, נטיית קו המשוה 23.53° לעומת נטיה נמדדת 23.4392°
וְקָר \ וְקִיץ וְחֶרֶף	$500 \setminus 306 = 0.612$	$90^\circ * 0.612 = 55.08^\circ + 31.7666 = 23.4392$	55.08° לעומת הזווית הנמדדת השווה $23.4392 + 31.7666 = 55.2058$ הזווית בין ירושלים ובין חוג הסרטן, דרומית לקו המשוה
מעורבות מלת "וקר" בחישוב מיצהר תקופת טבת כנאמר בפדר"א		$90^\circ - 55.08^\circ = 34.92^\circ$	34.92° בערך זווית מיצהר השמש בי"ם בתקופת טבת
		$90^\circ - 31.7666^\circ = 58.233^\circ$	58.233° זווית מיצהר השמש בי"ם בתקופות תשרי ניסן לעומת הבא:
וְחֶם \ וְלַיְלָה	$75 \setminus 48 = 0.64$	$90^\circ * 0.64 = 57.60^\circ$	57.60° כמעט מצהר תקופת תשרי וניסן
וְחֶם \ וְיוֹם	$62 \setminus 54 = 0.87096$	$90^\circ * 0.87096 = 78.387^\circ$	78.387° קרוב לערך 11.613° שהיה נטיית

הציר הגיאו מגנטי מהציר הגיאוצנטרי בשנת 1900				
$10.00^0 = 90^0 - 80^0$ קרוב לערך 10.00^0 נטיית הציר הגיאו מגנטי מהציר הגיאוצנטרי בשנת 2010		$= 90^0 * 0.88888$ 80.00^0	$0.88888 = 54 \setminus 48$	נְחָם נְחָם

התוצאות הכוללות בחישובים שונים בפסוק הן:

- **נְקָר נְחָם** 360 מעלות מעגל,
- **נְרַע נְקָצִיר ... נְחָם** מחולק ב- **נְקָר ... נְקִיץ נְחָרָף** כפול 90 מעלות שווה 81.6253^0 זווית מיצרה השמש בי"ם בתקופת תמוז בסטיה זעירה מהזווית מיצרה תמוז מדודה 81.67262^0
- **נְקִיץ נְחָרָף** מחולק ב- **נְרַע נְקָצִיר** כפול 90 מעלות שווה 66.47^0 נטיית ציר כדור הארץ בסטיה זעירה, נטיית קו המשווה 23.53^0 לעומת נטיה נמדדת השווה 23.4392^0
- **נְקָר \ נְקִיץ נְחָרָף** כפול 90 מעלות שווה 55.08^0 לעומת הזווית הנמדדת השווה (קו הרוחב של י"ם ועוד קו הרוחב של חוג הסרטן דרומה מקו המשווה) $23.4392 + 31.7666 = 55.2058^0 = 90^0 - 34.92^0$ שהיא קירוב לזווית מיצרה השמש בי"ם בתקופת טבת
- **נְחָם** מחולק ב- **נְלִיָּה** כפול 90 מעלות שווה 57.60^0 כמעט זווית המיצרה בי"ם תקופות תשרי וניסן. לעומת הזווית הנמדדת ע"י 90 מעלות פחות קו הרוחב של ירושלים $31.7666^0 = 90^0 - 58.233^0$ זווית מיצרה השמש בי"ם בתקופות תשרי ניסן.
- התוצאות האלה קובעות את מיצרה ימי התקופה שנה בשנה, למרות שתנועת הנטיה אינה אחידה במשך שנת החמה (ידיעה ממדידה אישית)
- **נְחָם** מחולק ב- **נְחָם** כפול 90 מעלות שווה $80^0 = 90^0 - 10.00^0$ כנטיית הציר הגיאו מגנטי מהציר הגיאוצנטרי בשנת 2010. הימצאות זווית הציר הגיאומגנטי בפסוק מרמזת על התכונות החשמליות – האלקטריות של כדור הארץ ועל כל תורת החשמל – האלקטריקה בבריאה.

לפיכך הפסוק גילה את הזוויות הנחוצות לקביעת ימי תקופה באופק ירושלים. כלי המדידה המתואר בעקיפין בבבלי סוכה ב,ב (דופן עשרים אמה ואורך צילה בתקופת תמוז) מאפשר לבית הדין לתכנן עיבורי חדשים ושנים ע"פ החשבון.

הפסוק **בראשית נח ח, כב עַד קַל־יְמֵי הָאָרֶץ** וגו' מגלה תכנית כדור הארץ בתורה לקיום מצוות בראש ובראשונה בנקודת היסוד של כדור הארץ, מקום המזבח – אבן השתיה בירושלים, והתנועה הניצפית של השמש כלפי אבן השתיה. לב העולם בכ- 32 מעלות צפונה נמצא בערך בכארבע שישיות מגובה כדור הארץ החל בקוטב הדרומי. בזה דומה האדם לאדמה שלבו בכ- ארבע שישיות מגובהו מן האדמה כעין מאמר חז"ל אדם עולם קטן. ירושלים היא לב העולם הרוחני, היא לא מרכז עולם החומר, כמו שכדור הארץ אינו במרכז מערכת השמש, וכמו שמערכת השמש שבה כדור הארץ אינה במרכז החומר של הגלקסיה הנקראת שביל החלב וכמו שמערכת שביל החלב אינה במרכז חומר היקום. יש כאן נקודת ביטול / התבטלות יסודית כלפי הבורא, הבורא עשה עמנו חסד שקבענו בצד ולא במרכז החומר הנברא כי לא היינו יכולים להתקיים במרכז מערכת השמש ובמרכז היקום בגלל הכוחות העצומים של החומר הפועלים במרכזים. אפשר שכך יש להבין המאמר שחכמי ישראל הסכימו לדעת חכמי אומות העולם שהארץ סובב לשמש. כי לענין החומר אין (כדור) הארץ במרכז, אבל חזרו ואמרו להם שמבחינה רוחנית כדור הארץ במרכז כי הקב"ה איווה לו מושב בתחתונים ומושב זה הוא המרכז ממנו יוצאת תורה לבריאה והוא בית המקדש בירושלים שעברו הקב"ה תכנן וברא את העולם.

פרקי אבות פ"ג מכ"ג רבי אלעזר בן חסמא אומר: קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות, תקופות וגימטריאות פרפראות לחכמה. לאור החישובים כאן מאמר זה משמעו שלחישוב תקופות יש לחשב גימטריאות בחכמת התורה תוך פרפורים (שינויים) קלים כדי להגיע לתוצאות מדויקות.

2.2 שמות בא יג,ג – ה - חדש האביב בפר' קדש לי כל בכור

שמות בא יג,ג - ה

[ג] וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם זָכוֹר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִמִּצְרָיִם מִבְּיַת עֲבָדִים כִּי בָתְּזוֹק יָד הוֹצִיא ה' אֶתְכֶם מִזֶּה וְלֹא יֵאָכֵל חֶמֶץ:

[ד] הַיּוֹם אַתֶּם יֹצְאִים בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב:

[ה] וַתֵּנה כִּי-יֵבֵאֲנָה ה' אֶל-אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וַתַּחֲלִי וְהָאֲמֹרִי וַתַּחֲנִי וַתִּיבֹסֵנִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְתַתּ לָךְ אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב וַרְבֵּשׁ וְעֵבֶרְתָּ אֶת-הָעֵבֶרְהָ הַזֹּאת בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה:

שמות בא יג,ה

והיה כי-יביאך ה' - מונח מונח פזר אל-ארץ הכנעני – מונח תלישא-גדולה ... ארץ זבת חלב ודבש - תביר מרכא טפחא אתנח אל-ארץ הכנעני – מונח תלישא-גדולה, שני ענינים של שיעור והם מושפעים ו/או משפיעים על והיה כי-יביאך ה' - מונח מונח פזר, כעין שלוש פזר שענינו דרוש למקום אחר ואם צריך גם למקומו אל-ארץ-הכנעני – מונח תלישא-גדולה, שני ענינים של שיעור, מלפניו ומאחריו.

מלפניו ע"פ תורה שלמה (מה) מהפסוקים (יג,ג – ד) לומדים על עבור השנה שיהיה הפסח בחדש האביב (טט - של ארץ-הכנעני) כי אכילת חמץ אסורה אחרי יום תקופת האביב, כסף משנה הלכות קידוש החודש פרק ד אם היתה השנה ראויה להתעבר מפני אביב שלא הגיע או מפני התקופה שלא יהא אביב בתקופה חדשה שהם עיקר זמני העיבור מן התורה מאחרי ע"פ תורה שלמה ארץ חמישה עממים הנמנים בפסוק היא ארץ זבת חלב ודבש, וארץ הפריזי והגרגשי הלא מוזכרים בפסוק היא פחותה מארץ המוזכרים אבל ביחס לשאר הארצות גם היא ארץ זבת חלב ודבש.

הרחבת ענין עיבור השנה:

מסכתות ראש השנה וסנהדרין מונות קבוצת סיבות לעיבור שנה וקבוצת סיבות שלא לעבר שנה אף כי היא צריכה. אפשר כי הקבוצה הראשונה שייכת לתלישא-גדולה, ענין שיעור עיבור בגלל חלות חודש האביב ותקופת האביב וכתוצאה מכך תלישה-עקירה של חדשים ומועדות ממקומם ללא העיבור. קבוצה זאת היא הגמרא בבלי סנהדרין יא,ב תנו רבנן: על שלשה דברים מעברין את השנה: על האביב, ועל פירות האילן, ועל התקופה. על שנים מהן - מעברין, ועל אחד מהן - אין מעברין.

ואילו קבוצת הסיבות האחרות לעיבור שנה מבוטאת ע"י והיה כי-יביאך ה' - מונח מונח פזר, כעין שלוש פזר שענינו דרוש למקום אחר ואם צריך גם למקומו.

למקומו שלושה ענינים:

בבלי סנהדרין יא,ב תנו רבנן: על שלשה ארצות מעברין את השנה: יהודה, ועבר הירדן, והגליל. על שתיים מהן - מעברין, ועל אחת מהן - אין מעברין.

בבלי סנהדרין יא,א תנו רבנן: אין מעברין את השנה אלא אם כן היתה צריכה מפני הדרכים, ומפני הגשרים, ומפני תנורי פסחים, ומפני גליות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו. ויש עוד סיבות המסייעות להחלטה לעבר שנה.

בבלי סנהדרין יב,א נתנה תורה רשות לבית-דין לא לעבר בשני רעבון אף-על-פי שהיא צריכה להתעבר וכיוצא בזה. למקום אחר: ה' – פזר, מה' נתנה התורה רשות לבית-דין לעקור דברים מסוימים מהתורה, כגון הפקר בית-דין הפקר.

- התבנית תלישא ... תביר מרמזת על אפשרות לחישוב חשבוני. כאן מובא חישוב זווית מיצהר. יש עוד חישוב של ארץ זבת חלב ודבש שלא שייך לענינינו.
- יחס בין הכנעני – גי' 205 ובין ארץ גי' 291 מחושב כך: $291 \setminus 205 = 0.704467$ השווה לטנגס הזווית 35.1634 הקרוב לזווית המצהר הנמדדת בירושלים בתקופת טבת השווה 34.7942^0 . תקופה ממוצעת של 91.25 יום מאפשרת לקבוע מנקודת מיצהר טבת את נקודת תקופת ניסן – תקופת האביב ולהחליט חדשים אחדים קודם ניסן האם לעבר השנה או חדשים עד אדר.
- היחס $291 \setminus 205 = 1.4195$ השווה לטנגס הזווית 54.8365^0 לעומת הזווית הנמדדת הבאה:
- $31.7666 + 23.4392 = 55.08^0$ הזווית בין ירושלים ובין חוג הסרטן בתקופת טבת
- זווית המיצהר בירושלים בתקופות תשרי ניסן שווה $31.7666 - 90 = 58.2334$
- (אין סינוס ישיר לערך 1.4195 אלא אחרי מעגל שלם) לכן סינוס 0.4195 הוא של זווית 24.1037 הקרוב לקו הרוחב 23.4392^0 של חוג הגדי של כדור הארץ.

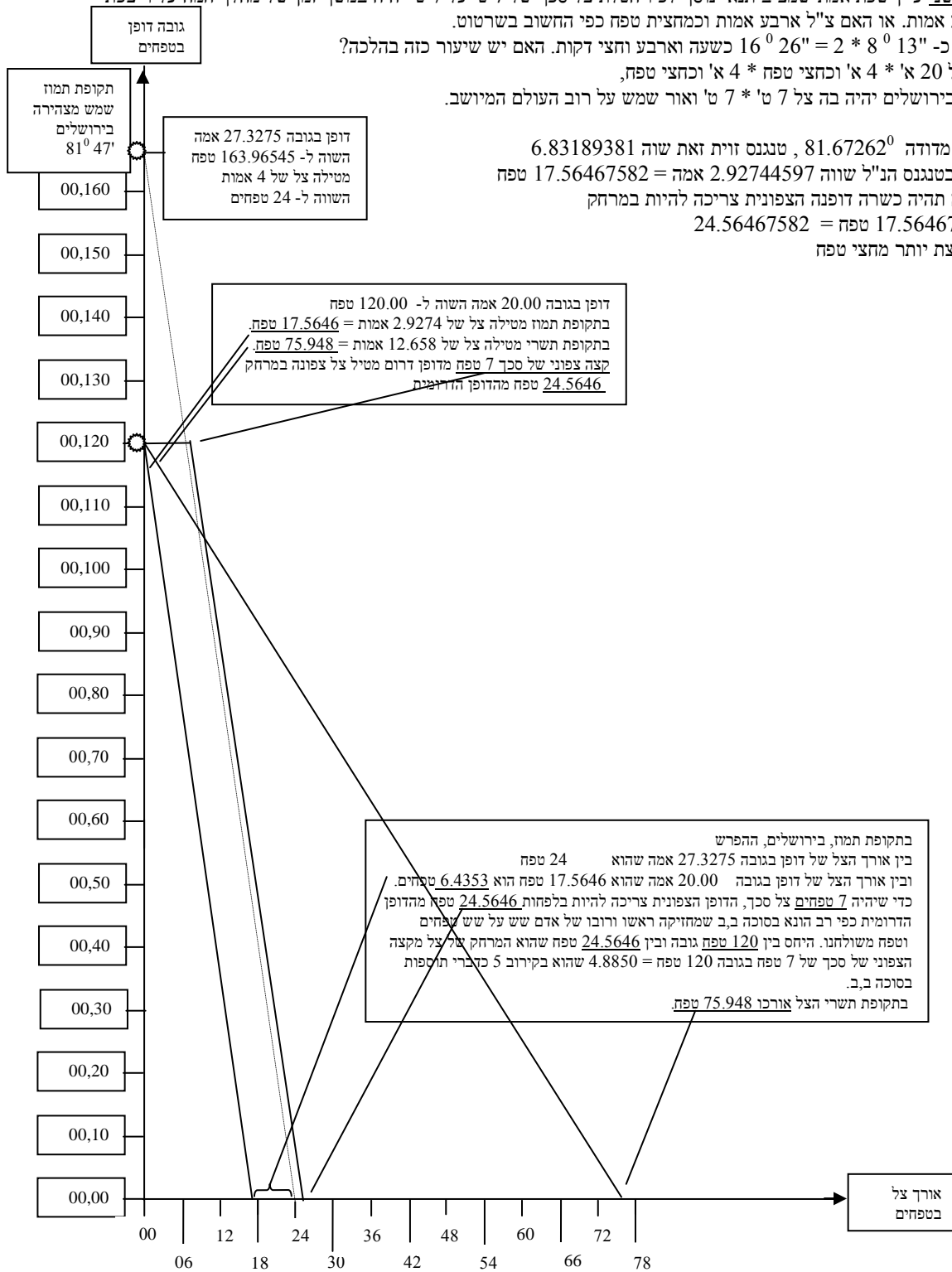
2.3 ישעיהו ד,ה – ו חישוב צל סוכה בתקופת תמוז

סוכה ב,ב אמר רב הונא מחלוקת בסוכה שמחזקת ד' אמות על ד' אמות, אבל מחזקת יותר מד' על ד' אמות דברי הכל כשרה. כמאן כרבי זירא. ועיין תוס' בתירוצי קמא שבחשבון של גובה עשרים אמה ויותר מארבע על ארבע יש צל סכך של יותר מראשו ורובו ושולחנו, היינו מה ששיערו חכמים שבעה על שבעה טפחים.

ועל תוס' תירוצי שני עיין שפת אמת שמציב תנאי נוסף לפיו הטלת צל סכך של 7 ט' על 7 ט' יהיה במשך זמן של מהלך חמה על ריצפת הסוכה של ארבע אמות. או האם צ"ל ארבע אמות וכמחצית טפח כפי החשוב בשרטוט.

משך זמן זה הוא כ- $13'' 8^0 26^0 = 16^0 26''$ כשעה וארבע וחצי דקות. האם יש שיעור כזה בהלכה? התנאי לסוכה של 20 א' * 4 א' וכחצי טפח * 4 א' וכחצי טפח, שבתקופת תמוז בירושלים יהיה בה צל 7 ט' * 7 ט' ואור שמש על רוב העולם המיושב.

זוית מצהר תמוז מודדה 81.67262^0 , טנגנס זוית זאת שוה 6.83189381 , 20 אמה מחולק בטנגנס הנ"ל שווה 2.92744597 אמה = 17.56467582 טפח לכן כדי שהסוכה תהיה כשרה דופנה הצפונית צריכה להיות במרחק 17.56467582 טפח + 7 טפח = 24.56467582 היינו 4 אמות וקצת יותר מחצי טפח

סוכה כשרה הקטנה ביותר גובהה 10 טפח, ארכה ורחבה 7 טפח על 7 טפח. החישוב הבא מראה על מ-7 טפח סכך בתוך הסוכה הקטנה. נחלק הגובה 12 / 12 טפח = סוכה שגובהה 10 טפח, 12 / 24.5 טפח = 2.04 טפח עומק, מ-7 טפח סכך כ-5 טפח יצלו בסוכה קטנה. נחלק 75.9 / 12 טפח = 6.325 טפח עומק, מ-7 טפח סכך כ-0.675 טפח יצלו בסוכה קטנה בתקופת תשרי. אפשר כי מעט הצל הזה מאפשר לומר כי בסוכה יש 7 טפח צל סכך שהרי בקרבה זאת העין שולטת בו היטב.

הלכה למשה מסיני (הלמ"ס) שסוכה צריכה להיות לפחות שבע על שבע טפחים כדי להחזיק ראשו ורובו של אדם. אפשר כי הלמ"ס זאת מעוגנת בנבואת ישעיהו ד,ה – ו:

[ה] וּבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנָן | יוֹמָם וְעֶשֶׂן וַיִּנְגַח אֶשׁ לְהִבָּה לְלִילָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חֲפָה: [ו] וְסִפְּהָ תִהְיֶה לְצַל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחֲסֵה וּלְמִסְתָּוֵר מִזָּרֵם וּמִמָּטָר: פ

בבלי בבא בתרא עה,א ואמר רבה א"ר יוחנן: עתיד הקב"ה לעשות שבע חופות לכל צדיק וצדיק, שנאמר: (ישעיהו ד,ה) **וּבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנָן | יוֹמָם וְעֶשֶׂן וַיִּנְגַח אֶשׁ לְהִבָּה לְלִילָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חֲפָה**: מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקדוש ברוך הוא חופה לפי כבודו.

רשב"ם ענן יומם - אחד ועשן ב' ונוגה ג' אש ד' להבה ה' כי על כל כבוד ו' חופה ז' ול"נ כי על כל כבוד אינו מן החשבון אבל (יש' ד' ו) **וְסִפְּהָ תִהְיֶה לְצַל-יוֹמָם** דסמך ליה לסיפיה דהאי קרא הוה השביעי והאי על כל כבוד לכדמפרשי' בסמוך אתא. מהרש"א **חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עה עמוד א**

והשאר כו' ועושיין בו סחורה בשוקי ירושלים כו'. דקדק לומר בשוקי ירושלים כו' כי לא יהיו אוכלין בשרו רק במקום קדוש תוך חומות ירושלים כשאר קדשים קלים ורוב הקונים שם בשוקי ירושלים דבר מאכל הוא ממעות מעשר שני שהוא קודש שא"א להוציא רק בדבר מאכל תוך חומות ירושלים ואמר שאף עורו לא יבא רק לשימוש מצוה דהיינו לסוכה ואמר **זכה כו'** לפי שיש בענין לימוד ועשיית המצות ד' מעלות יש העושה לשמה ויש עושה שלא לשמה רק לשם גמול מאתו ית' ויש שלא לשמה רק גמול מאדם ויש העושה כדי שיהיה נקרא רב וחשוב וכדי לקנות כמ"ש כל זה בחידושינו בסוף נדרים ולזה אמר זכה **שעושה לשמה** ועושיין לו סוכה שהוא מצות **סוכה לשמה** לא זכה רק לשלם גמול מאתו ית' אין עושיין לו רק לצל להגן על ראשו מיום הדין שלעתיד ולא סוכה לשמה וגו' מהרש"א **חידושי אגדות מסכת בבא בתרא דף עה עמוד א**

עתיד הקב"ה לעשות ז' חופות כו'. דהחופות יהיו בזכות מצות סוכה שקיימו בעוה"ז כמ"ש במדרשות ובפ"ק דע"ז וע"כ יהיו ז' שמצות סוכה כל שבעה וגו' המהרש"א מלמד על שבע סוכות כנגד שבעה ימי סוכה. עורו של ליתן לצל סוכה, מי שזכה זוכה לסוכה ברחבות, מי שלא עשה לשמה זוכה לסוכה עבור ראשו ורובו להגן עליו ביום הדין.

אפשר שהנביא ישעיהו רמז בשבע חופות – סוכות להלכה למשה מסיני של שיעור סוכה הקטן ביותר להיות שבעה על שבעה טפחים. ששה טפחים להחזיק ראשו ורובו של אדם וטפח משולחננו, כל שם סוכה הוא כנגד טפח אחד. וכדי שישב תחת כל שמות הסוכות בודאות, נעשה פעמיים שבע רצועות של טפח על שבעה טפחים, וניתנם לאורך ולרוחב זה על זה נקבל ארבעים ותשע ריבועי טפח על טפח שבכל אחד שני שמות סוכה ואדם זוכה לשבת ראשו ורובו תחת כל שמות החופות.

לתמיכה כי ראשו של אדם יכול להיות טפח נמצא בפסוקים: **שמות תרומה כה,כ**: ו- **שמות ויקהל לז,ט**: שהם בעלי אותו תוכן ואותם טעמים **וְהָיוּ הַכְּרֹבִים פְּרָשִׁי כְנָפָיִם לְמַעַלָּה סִכְכִּים בְּכַנְפֵיהֶם עַל-הַכַּפְּפֹת וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל-אָחִיו אֶל-הַכַּפְּפֹת וְהָיוּ פְּנֵי הַכְּרֹבִים**: מפסוק זה נדרש כי פני הכרובים היו טפח וזאת הלכה למשה מסיני (הלמ"ס). כרובים הם אנשים צעירים, אם הפנים טפח אז גם אורך ורוחב ראשם טפח.

התבנית **על- תלישא-קטנה ... וַיִּנְגַח** – תביר, מרמזת על אפשרות לחישוב חשבונני. כאן מובאים בעיקר חישובי זויות מיצהר בימי תקופה שונים ממילות הקרא (ישעיהו ד,ה) **וּבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַר-צִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עֲנָן | יוֹמָם וְעֶשֶׂן וַיִּנְגַח אֶשׁ לְהִבָּה לְלִילָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חֲפָה**:

קו הרוחב – חוג הגדי במדידה מקו המשוה או במדידה מקוטב הצפוני	23.4392 ⁰ טנגס זוית זו 0.4335 = משלים 66.5608 ⁰ טנגס זוית זו = 2.3065			
קירוב קרוב מאד לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	= 2.29 = 100 \ 229 טנגס זוית 66.4100	וּבָרָא ה' 229 = 26 + 203		וּבָרָא 209
קירוב קרוב לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	= 2.35 = 100 \ 235 טנגס זוית 66.948 ⁰	וּבָרָא ה' 235 = 26 + 209		ה' 26
				עַל 100
קירוב קרוב מאד לחוג ירושלים	31.07 ⁰ = 58.93 ⁰ - 90 קירוב לקו רוחב ירושלים	= 1.66 = 100 \ 166 טנגס זוית 58.93 ⁰		כָּל-מְכוֹן 166
		= 2 = 50 \ 100 זוית 63.43 ⁰		כָּל 50
		= 1.16 = 100 \ 116 טנגס זוית 49.23 ⁰		מְכוֹן 116
		= 3.61 = 100 \ 361 טנגס זוית 74.51 ⁰		הַר-צִיּוֹן 361
קירוב קרוב מאד לחוג הגדי מהקוטב הצפוני	= 2.31 = 100 \ 231 טנגס זוית 66.59219 ⁰	הצירוף הַר ה' 231 = 26 + 205		הַר 205
				צִיּוֹן 156
	= 4.46 = 100 \ 446 טנגס זוית 77.36 ⁰	וְעַל-מִקְרָאָהּ 440		וְעַל-מִקְרָאָהּ 446
		וְעַל 100		וְעַל 106
				מִקְרָאָהּ 346
				עֲנָן 170

				יומם 96
			רעשן 420	רעשן 426
מיצוה ירושלים בתקופת תשרי – ניסן לכאורה המשלים צ"ל קו רוחב י"ם, אך מתקבל קירוב = 32.33^0	על \ ונגה = $58 \setminus 100$ טנגס זיית = $1.7241 = 59.88^0$	ונגה 58	על \ ונגה = $64 \setminus 100$ טנגס זיית = $1.5625 = 57.380$ לזיית מיצוה ירושלים בתשרי - ניסן	ונגה - 64
				אש 301
	$= 0.42 = 100 \setminus 42$ טנגס זיית 22.7824^0 קירוב לזיית חוג הגדי			להבה 42
				לילה 75
		$= 73.3007^0$ טנגס זיית ומשלים 16.6993^0	על \ כי = $= 3.333 = 30 \setminus 100$	כי 30
				על-פל-קבור 182
				על-פל 150
				על 100
				פל 50
				קבור 32
				חפה 93
32.33^0 הזיית המשלימה לזיית המיצוה	57.67^0 זיית המיצוה בי"ם תקופות ניסן תשרי			
טנגס 32.33^0 = 0.6329 לכן לכל 10 יחידות גובה יהיה צל של 6.329 יח' על הקרקע	טנגס $57.67^0 = 1.58$			

הפסוק בישע' (ד,ו) מובא בבבלי סוכה ב, כהסבר למצוות עשית סוכה. בהסבר זה מצות הסוכה היא הזכרה לבני ישראל שבזכות קיומה, ישיבה בצל הסכך שלה, היא תגן על בני ישראל ביום הדין לעתיד לבוא שנמשל לעת חום רב. האומות שהוצע להן לקיים מצות סוכה (בבלי ע"ז ג), בועטות בה בשעת חום ולכן לא תהיה להן הגנה ביום הדין.

בפסוק (ו,ה) מופיעה תבנית טעמים תלישא-קטנה (תרסא) ... תביר, שבאחד מתפקידיה מרמזת לאפשרות עשית הישוב, הקשור באופן כלשהו לענין המדובר בו, כאן הסוכה.

התוצאות הבולטות בחישובים שונים בפסוק הן:

- (שעיהו ד,ה) **פל-מלון** קירוב לקו הרוחב של ירושלים,
- היחס בין "להבה" ובין "על" נותן קירוב של כשלשת רבעי מעלה לחוג הגדי.
- היחס הגמטרי בין **וּבְרָא הוּ, וּבְרָא הוּ, הָרָ הוּ** ובין מלת **על** – מניב קירוב קרוב ביותר לקו הרוחב של חוג הגדי כפי שנמדד מהקוטב הצפוני, אליו מגיעה השמש בתקופת תמוז (באופן הנצפה מכדור הארץ) ויוצרת את זיית המצוה הגבוהה ביותר בירושלים. זהו הסבר אפשרי לדברי רב הונא (בבלי סוכה ב,ב) כי סוכה הגבוהה 20 עשרים אמה ורוחב ארבע פסולה כי אין בה צל סכך של שבעה טפחים הנדרשים מ-**(שעיהו ד,ה - 1)**. רוחבה של סוכה זאת בין דופן דרום לדופן צפון צריכה להיות לפחות ארבע אמות וחצי טפה כפי שמודגם בשרטוט.
- חישוב זה מבוסס על מקומה של ירושלים בקו הרוחב צפונה מקו המשווה של כדור הארץ, או קו הרוחב דרומה מהקוטב הצפוני ומיצוה השמש בירושלים בתקופת תמוז. תקופת תמוז, עת השמש מאירה על רוב העולם המיושב הנמצא בין החוג האנטרקטי ובין הקוטב הצפוני, מייצגת את יום הדין החם, לכל אומות העולם שלא רצו לקיים מצוות סוכה. רק ביום זה יהיה צל שבעה טפחים בגובה עשרים אמה בתוך סוכה של ארבע אמות וחצי טפה בירושלים, ואור שמש על רוב העולם המיושב. הסוכה הירושלמית עשויה להגן על כולם אם ישובו לשם. בתקופת תשרי כבר צריך לכל 10 אמות גובה לפחות כ-6.329 אמות רוחב ועוד שבעה טפחים כדי שיפול צל הסכך בסוכה. המקום סוכה בתקופת תשרי, צפונה מהחוג הארקטי לא יזכה לאור שמש עליה וצל סכך כלשהו, אלא אם תקופת תשרי תחול עד שני ימים בסוכות רק אז יהיה לו שני ימים של אור שמש על הסכך. אפשר שזה הסבר נוסף לענין חישוב תקופת תמוז לגבי הסוכה בגובה 20 אמה.
- חז"ל נתנו כאן כלי מדידה לקביעת תקופת תמוז. אפשר שזה היה אחד מאופני קביעת ימי תקופות (תמוז, טבת, ניסן ותשרי) ע"י הסנהדרין הגדולה אשר ישיבה בלשכת הגזית הצמודה לעזרת המקדש ושעסקה גם בקביעת תקופות ועיבורים. ידיעת תקופת תמוז ותקופת טבת כפי העולה מהפסוקים **בראשית נח ת, כב ער פל-ימי הארץ וגו' ו- שמות בא יג, ד - ה** פ'ר' קדש לי כל בכור ... [ד] **בחדש האביב: [ה] ... אל-ארץ הפנועי**, מאפשר הערכות לעיבור שנה וחדשים ע"פ החשבון כאשר ידועים הפרשים בין חדשי השנה ע"פ הלבנה וימי השנה ע"פ החמה. כי כדי לעבר שנה צריך להיות ערוך לכך לפני חדש אדר.
- מלת "נגה" היא קירוב לזיית המצוה בירושלים בתקופת תשרי, ניסן
- היחס בין "על" ובין "ונגה" - קירוב קרוב ביותר לזיית המצוה בירושלים בתקופת תשרי, ניסן,
- חג הסוכות זמנו "לתקופת השנה" היינו תקופת תשרי אשר צריכה ליפול לכל המאוחר ביום השני של סוכות (וי"א ביום השביעי של סוכות). אפשר כי היחס בין "על" ל-"כל" מרמז לשני ימים בסוכות לנפילת תקופת תשרי המאוחרת ביותר ביחס ללוח החדשים הירחי. נפילה מאוחרת מכך מחייבת עיבור שנה לפני-כן או לפחות עיבורי חדשים.

בפסוק (שעיהו ז,ה) טעם תלישא – לעצמה בתפקיד שיעור, הפסוק (שעיהו ז,ד) המוזכר ב-[בבלי סוכה ב,ב] הוא המשך לענין הנפתח ב- (שעיהו ז,ה) ובו שש או שבע שמות לסכך סוכה, המייצגים שבע חופות כל אחד בן לפחות טפה, שכל אחד עשוי לייצג טפה באורך ורוחב סוכה קטנה. ולהלכה סוכה קטנה גודלה לפחות שבע טפחים על שבע טפחים.

2.4 הרחבה בנושא כלי מדידה לקביעת תקופת תמוז.

י' מנחם-אב התשע"ו, יב טבת התשע"ז בעקבות תגובת הרב יגאל שנדורפי הי"ו על העלאת הנושא. [קניות לתשעה באב, ע"פ שם טוב בן יוסף מחכמי הראשונים באשכנז, קינה לז" ציון קחי", מיוחסת לרבי יהודה הלוי, או לרבי אברהם החוזה (בספר "פאר הדור - ג" כהן שלמה ע" שמו) (אוצר החכמה)]

בך התקופה עלי קו האמת נשקלה. יום התקופה נמדד (א) בקו הצל צפונה מגובה של למשל 20 אמה, למשל מקיר שעמד מזרח-מערב מדויק, בהר הבית סמוך לקה"ק, ועל הרצפה היו קווי שנתות לימות תמוז.

תוכן שנות דור ודור בשני אדריך: בתקופת תמוז קו צל האמת היה במרחק 17.5646 טפה צפונה ממקום הטלת הצל או פס אור צר דרך נקב (ממעט את ערבול האור והצל). וכך חישבו מראש הצורך בעיבור שנה באדר שני.

(ב) בחקירה של הרב א"מ פרל שער ניקנור נקרא ב-[ירושלמי עירובין פ"ה,ה"א] שער חריסית, משמע שער שמש ובכל יום בוריהה חדרו קרני השמש בזוית המתאימה לאותו יום, והיה ידוע קו האמת ליום תקופת תמוז ותקופת טבת, שאלה ימי שנוי מגמה צפונה או דרומה.

מולד לבנה כפי ארכך והמחזה שומה לרחבך. קביעת מולד לבנה ביחס למיקום הר הבית בכדור הארץ ובה הראית סתריך:

נראה בתמוז כסיל בך יעלה. קבוצת כוכבי כסיל הייתה נראית בחצות לילות טבת במיצהר א"י (הדבר השתנה בלפחות 30 מעלות עם הנקיפה שארעה מאז חורבן המקדש, ראה ספר דבר בעיתו לרב גנוט).

כי שאר כל החדשים לבד זה (חדש תמוז) בחדריך: בתקופת תמוז קבוצת כסיל הייתה במיצהר ביום ולא נראתה. אפשר שהפיוט אומר שבתקופת תמוז מיצהר החמה הוא כמעט אנכי ואינו חודר בעד חלונות אנכיים. בחדשים אחרים גם במיצהר שמש, קרני החמה חודרים בעד חלונות החדרים שסביב לקודש ולקה"ק.

(בר' וישלח לגיח) **וַיָּבֹא יַעֲקֹב שָׁלֹם עִיר שְׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֵאֵר מִפְתֵּי אֲרָם וַיִּחַן אֶת-פְּנֵי הָעִיר:**

וַיָּבֹא – תלישא-קטנה, בתפקיד שיעור לתחומין ושיעור לזמן דמדומי חמה. מהו הזמן בין תחילת שקיעה כאשר דיסק השמש נוגע באופק ובין סוף שקיעה כאשר עיגול השמש נעלם? הקב"ה קבע בבריאה שעיגול השמש יהיה במרחק כזה שיראה לנו כתופס כ-0.52 מעלות מקשת כפת השמים (הירח 0.54 מעלות)⁶. בימי התקופות ניסן ותשרי השמש עוברת מנין לשקיעה 180 מעלות ב-12 שעות זמניות השוות ל-12 שעות של שעונינו. לכן בשעה ביום תקופה השמש מהלכת (12 : 180) = 15 מעלות. לכן היא עוברת כל מעלה ב-(15 : 60) = 4 דקות. ב-4 דקות יש 240 שניות של שעונינו, אז הכפל של קשת זוית השמש במספר השניות ב-4 דקות מניב 240 * 0.52 = 124.8 שניות שהוא אורך הזמן שבו השמש נעה 0.52 מעלות בשמים. בקו המשווה, זה למשל יהיה אורך הזמן המחושב מרגע שהשמש נגעה באופק ועד שנעלמה (לא הזמן הנראה שמתארך בגלל שבירת קרני אור השמש). שעה של שעונינו בת 3600 שניות, שעה של תורה בת 1080 חלקים, כל חלק בשעונינו שווה (3600 : 1080) = 3.3333 שניות. נחשב זמן שקיעה מנגיעת השמש באופק ועד היעלמותה בחלקים של תורה (3.3333 : 124.8) = 37.44 חלקים. אם נעגל זאת ל-38 תתקבל התוצאה של פעמיים הגימטריה של **וַיָּבֹא** – 19 שהוא אורך זמן שקיעת חצי עיגול השמש מתחת לאופק!!!

[משנה ברורה הלכות הנץ, סימן נח סעיף א סק"ט וביאור הגר"א] כתב צריך "שליש עישור שעה" עישור שעה זה 6 דקות, שלישי זה 2 דקות, שזה ערך מעוגל של שתי פעמים **וַיָּבֹא** – 19 היינו כ-38 חלקים שהם 124.8 שניות שהם כ-2 דקות.

⁶ מקור <http://www.mathopenref.com/subtend.html> The Moon & The Sun Subtended Angle
מספרים מספר דבר בעתו – הרב מ' גנוט, חצי זוית הצפיה של השמש מכדה"א = טנגנס⁻¹ (רדיוס השמש 696000 ק"מ מחולק במרחק ממוצע לשמש 149598023 ק"מ) = 0.266564851

240 sec : 0.26656... = 63.97556442 sec : 3.33333 sec per one part of 1080 = 19.19266952 parts of 1080

zzzf@bezeqint.net 972-3-6486221

19-Oct-18

ב"ה-תשרי-התשע"ז-ט

2.5 עוד מקור לתקופת תמוז.

ט"ז תשרי התשע"ט

[המחזור המפורש סוכות, הרב יעקב וינגרטון, התשמ"ט, ע' שעט – שפ] פיוט בסדר אתב"ש, אפשר של ר' אלעזר הקליר,
... חרבוני קיץ ילהטם לשסף ... **[פירוש מחזור לעמברג, סוכות, התרס"ז, ע' 98 (אוצר החכמה)]** חמימות החמה כשהיא בתקופת
תמוז כ"כ חמימות ילהטם וישרפם. לשסף לבקוע אותם.
[המחזור המפורש סוכות, הרב יעקב וינגרטון] אך בחום השמש כמות שהיא באמצע הקיץ, ילהטם ויחממם ה' (-שיוציא חמה
מנרתיקה) כדי להכריתם³. 3. – ע"פ מה שאמרו חז"ל במסכת ע"ז (ג,א) שלעתיד לבוא יבואו הגוים ויחפצו לקבל שכר על מה שעשו
... יתן להם הקב"ה מצוה קלה ... וכל אחד עושה סוכה בראש גגו, והקב"ה מוציא עליהם חמה מנרתיקה כמו בתקופת תמוז ומקדירה
עליהם (עיי' פירש"י שם),

[בבלי עבודה זרה ג, א]

אמרו לפניו: רבש"ע, תנה לנו מראש ונעשנה, אמר להן הקדוש ברוך הוא שוטים שבעולם, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, מי
שלא טרח בערב שבת מהיכן יאכל בשבת? אלא אף על פי כן, מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה. ומי מצית אמרת הכי?
והא אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב: אשר אנכי מצוך היום? היום לעשותם - ולא למחר לעשותם, היום לעשותם - ולא היום
ליטול שכר! אלא, שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי עם בריותיו. ואמאי קרי ליה מצוה קלה? משום דלית ביה חסרון כ"ס. מיד כל
אחד [ואחד] נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו
ויוצא,

[רש"י מסכת עבודה זרה דף ג עמוד א]

בתקופת תמוז - שנוהגת ומושכת עד שלשה חדשים עד יום תקופת תשרי היא תקופת תמוז. (רש"י מפרש על סוף תקופת תמוז)

3 בבלי סוכה

3.1 בבלי סוכה ב,ב

משנה סוכה (היינו סכך הסוכה) שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה (כמבואר בגמרא שסוכה כשרה רק כשהיא דירת עראי, וכדי שבמנה שלמעלה מעשרים אמה יוכל לעמוד עליו להיות מבנה קבע. ונקטו הפוסקים טעם דירת עראי).
ורבי יהודה מכשיר.

ושאינה **גבוהה** עשרה טפחים ושאיין לה שלוש דפנות ושחמתה מרובה מצלתה פסולה.
רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ד ה"א גבוהה שיעור הסוכה גבהה אין פחות מעשרה טפחים ולא יתר על עשרים אמה, ורחבה אין פחות [א] משבעה טפחים על שבעה טפחים, ויש לו להוסיף ברחבה אפילו כמה מילין, היתה פחותה מעשרה או משבעה על שבעה או גבוהה מעשרים אמה כל שהוא הרי זו פסולה.
[א] **הגהות מיימוניות הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ד ה"א** אמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב הלכה שהיא מחזקת ראשו ורובו ושולחנו והיינו שבעה טפחים כדמוכח בגמרא וזהו כב"ש לגבי ב"ה דלא בעו שולחנו ודלא כר' דבעי ארבע אמות על ארבע אמות, ע"כ:

• טט - מדיון הגמרא עולה שכל הפסולים הללו הם הלכה למשה מסיני.
גמרא .. סוכה דאורייתא. (מתרצת הגמרא שדוקא לגבי סוכה שהפסול בסכך למעלה מעשרים אמה הוא מדאורייתא, ונאמר בסיני לפני ששנו החכמים את המשנה) תני פסולה (שלא עשה כתורה והלכה, מה שאין כן לגבי) מבוי (שהאיסור לטלטל בו הוא מ) דרבנן (לכן) תני תקנתא (שנה כי אפשר לתקנו לטלטל בו גם מדרבנן).
(אחר שאמרה הגמרא שפסול סוכה למעלה מעשרים אמה הוא מדאורייתא שואלת הגמרא) מנא הני מילי (היכן מקור דין זה בתורה).

(וי' אמר בגמ' [מן] למען ידעו דרתיכם
כי בספות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים
אני יהוה אלהיכם:

אמר רבה דאמר קרא **(וי' אמר בגמ' [מן] למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול, על תוכן של ידיעה מרמזים לענין תוספת ידיעה, על סיכוך ומחיצות של קדושת מחנה ישראל (ראה קשר אפשרי ל-**בבלי ערכין לב,ב** על נחמיה ח,ז)
כי בספות - מונח רביע - מלמד על לפחות ארבע ענינים, וכאן מרמז לשבעה ענני כבוד, ארבעה מארבע רוחות, אחד למטה מתחת רגליהם שלא ילכו יתף (תורה שלמה בהעלותך) אחד מעל ראשיהם, אחד מלפניהם מיישר דרכם.
הושבתי - פשטא

את בני ישראל - מונח זקף-קטן

פשוט ש-עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא (מעל עשרים אמה העין לא שולטת - לא מבחינה בסכך ישירות אלא ע"י נשיאת עיניו למעלה).

הגמרא בדיון הבא **בבלי סוכה ב,ב**, אומרת: כולהו (רבי זירא ורבא) כרבה לא אמרי (לא סברו, טעם הפסול מעל עשרים אמה, כרבה שלמד זאת מהקרא **(וי' אמר בגמ' [מן] למען ידעו דרתיכם** שצריך היושב בסוכה לידע שיושב בצל סוכה, כי הם סברו שאין כוונת הפסוק לידיעה הנצרכת ליושב בסוכה, אלא כוונת הקרא) ההוא (ב)ידיעה לדורות היא (ופירש) **רש"י** לאו בידיעה דישיבת סוכה קא אמר, אלא בידיעות דורות הבאין היקף סוכות ענני כבוד הנעשה לאבות.

טט – אפשר כי הקרא של רבה **(וי' אמר בגמ' [מן] למען ידעו דרתיכם** ע"פ טעמי מרמו לאחד את הדרשות (א) סכך מעל עשרים אמה פסול ו-(ב) שאין יושבים בצך סכך מעל עשרים אמה. הקרא עוסק בסיבה לסוכה והסיבה מכילה את ההלכה לפסול סוכה מעל עשרים אמה. בסכך מעל עשרים אמה חסרה שלישית העין הישירה ולוקה הידיעה על מגורים בסוכה ובצילה. ולפי ההסבר ע"פ בבלי ערכין לב,ב חסר בידיעה של קדושת ענני הכבוד אף שלא נראים ומכך קדושת מחנה ישראל.

למען ידעו דרתיכם - זרקא מונח סגול, מצד אחד זרקא סגול בתפקיד הוספה בידיעה לדורות על נסי המדבר בצל ענני כבוד (רב זירא ורבא), מצד אחר זרקא סגול בתפקיד גריעה שאם הסכך מעל עשרים אמה זה מחסיר בידיעה של ישיבה בצל סכך, (רבה)

רבה - הפסוק מלמד על צל (של סוכה)

רב זירא ורבא - הפסוק מלמד על צל ע"י שבעה ענני הכבוד, ואפשר שהענן העליון היה בגובה עשרים אמה.

כאשר מעל עשרים אמה ויש לקשר זאת לדעת רב הונא (סוכה ב,ב). אם ההנמקה היא **תשבו משום תדורו** או דירה הקטנה היא ארבע אמות. מאז חורבן הבית אין לקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה, ויש הסבר ארבע אמות - ארבע יסודות - דפוסים של הלכה. אם ענן כבוד עליון בגובה 20 אמה זאת דירה בגובה 20 אמה, כדי שבדירה של 20 אמה גובה ו-4 על 4 אמה יהיה צל סוכה של 7 טפחים, הסוכה צריכה להיות קצת יותר מארבע אמות. בבית המקדש בירושלים רק ביום תקופת תמוז יוטל צל סכך של שבעה טפחים בגובה עשרים אמה בתוך ארבע אמות וכחצי טפה. צל סכך 7 טפחים בגובה 19.5 אמה יוטל בתוך ארבע אמות בדיוק.

רב הונא - טט אם ההנמקה היא **תשבו משום תדורו** או דירה הקטנה היא ארבע אמות. מאז חורבן הבית אין לקב"ה אלא ארבע אמות של הלכה, ויש הסבר ארבע אמות - ארבע יסודות - דפוסים של הלכה. אם ענן כבוד עליון בגובה 20 אמה זאת דירה בגובה 20 אמה, כדי שבדירה של 20 אמה גובה ו-4 על 4 אמה יהיה צל סוכה של 7 טפחים, הסוכה צריכה להיות קצת יותר מארבע אמות. בבית המקדש בירושלים רק ביום תקופת תמוז יוטל צל סכך של שבעה טפחים בגובה עשרים אמה בתוך ארבע אמות וכחצי טפה. צל סכך 7 טפחים בגובה 19.5 אמה יוטל בתוך ארבע אמות בדיוק.

רק ביום תקופת תמוז אור השמש מכסה את רוב כדור הארץ המאוכלס, מהחוג האנטרקטי בקו רוחב כ-66.5 מעלות דרום עד הקוטב הצפוני. זהו רמז ל-70 אומות העולם שישאל מקריבים קרבנות פרי מוסף לזכותם בשבעה ימי הסוכות. אם אומות העולם יקיימו שבעת מצוות בני נח הרי הם תומכים בישראל ונידונים לזכות ביום הדין בכל שנה וביום הדין הגדול והנורא באחרית הימים, אבל אם הם לא מקיימים שבעת מצוות בני נח והם שונאים את ישראל אזי ביום הדין הגדול והנורא יוציא הקב"ה חמה מגרתיקה והיא תאיר על כל העולם המאוכלס ביום אחד כמו בכל שנה ביום תקופת תמוז וכמו במדבר שישאל שכנו בצל מהימנותא - ענני הכבוד, ומי מהם שחטא ענן הכבוד פנה מעליו והאירה עליו השמש המדברית היוקדת להצביע עליו להאיר על חטאו ואף לענשו בחום, כך אומות העולם השמש היוקדת תאיר על כולם ביום אחד והם נידונים לפי מעשיהם ביום הדין הגדול והנורא באחרית הימים, ואפשר שבכל שנה זה קורה ביום תקופת תמוז וביום תקופת טבת ששניהם קשורים לתענית צבור, י' טבת יום הטלת המצור על ירושלים ע"י נבוכדנאצר, יום יז תמוז החל משבירת לוחות ראשונים ועד פריצת חומות ירושלים ע"י נבוכדנאצר.

נענין בבלי עירובין:

(א) בבלי עירובין ג' דאמר רבה כתיב (וי' אמר נבג) **למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול

כי בספנות הושבתו - מונח רביע פשטא

עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא.

אלמא: גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי וכו' (מכאן שגם בסוכה (כמו בקורת מבוי) חולקים לגבי היכר)

ב- בבלי עירובין ג', א

שמות תרומה כז, טו: וְלַפְתָּח הַשְּׁנִיית חֲמֵשׁ עָשָׂרָה קְלָעִים עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

שמות תרומה כז, יח: אַרְבֵּי הַחֲצֵר מֵאָה כְּאֵמֶה וְנֶחְבּו חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים וְקִמָּה חֲמֵשׁ אֲמוֹת שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר

וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת:

שמות ויקהל לח, יד: קְלָעִים חֲמֵשׁ עָשָׂרָה אָמָה אֶל-הַפְתָּח עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

שמות ויקהל לח, טו: וְלַפְתָּח הַשְּׁנִיית מִזָּה וּמִזָּה לְשַׁעַר הַחֲצֵר קְלָעִים חֲמֵשׁ עָשָׂרָה אָמָה

עֲמוּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה:

ואיבעית אימא כי כתיב **שמות תרומה כז, יד** וחמש עשרה אמה קלעים לכתף (ג"א (**שמות ויקהל לח, יד**) **קְלָעִים חֲמֵשׁ עָשָׂרָה אָמָה אֶל-**

הַפְתָּח בגובהה הוא דכתיב. גובהה? והא כתיב (**שמות תרומה כז, יח**) **וְקִמָּה חֲמֵשׁ אֲמוֹת**. ההוא משפת מזבח ולמעלה (גרסת רש"י הוא

משפת קלעים ולמטה). לר' יהודה גובה מזבח כפשט הכתוב שלוש אמות, לר' יוסי עשר אמות, כשם שמזבח הזהב גובהו שתי אמות כפול

מאורכו ורוחבו שהיו כל אחד אמה אחת, כך המזבח החיצון גובהו עשר אמות, כפול מארכו ורוחבו שבפשט היו חמש אמות כל אחד. לכן

גובה הקלעים לפחות חמש אמות מעל עשר אמות גובה המזבח. הדרשה שהגובה נלמד מהאורך דומה לדרשה המלמדת שרוחב כל קלע היה

חמש אמות הנלמד מהפשט של הכתוב **וְקִמָּה חֲמֵשׁ אֲמוֹת**.

רש"י משפת קלעים ולמטה. למטה מאותן חמש עשרה שנעדרפו מזה ומזה לפתח, היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים, ועליהן

נתוספו חמש עשרה בגובה משני עברי הפתח דהו להו עשרים **לישנא אחרניא**: בגובהה הוא דכתיב - דגובה כל קלעי החצר סביב

חמש עשרה אמה וגו'... ושתייהן שמעתי, וזה עיקר (**טט - רש"י** אומר שההסבר השני הוא העיקר, היינו הקלעים במזרח עשרים אמה,

בשאר הצדדים חמש עשרה אמה).

טט -

טעמי הקרא **למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול על תוכן של ידיעה מרמזים לענין תוספת ידיעה (ואח"כ נראה גם גריעה אפשרית

בגודל הדופן השלישית). צירוף זה דומה לפסוקי תורה ונביאים אחרים בהן מופיעה תבנית טעמים זאת בקשר לשרש ידע.

לענ"ד תוספת ידיעה זאת היא שכל עניני ה- **משנה סוכה פ"א מ"א** הם הלכה למשה מסיני כפי שמבררת זאת הגמרא. כמו כן יש בטעם

הסגול רמז לענין שמחוץ לקצוב, חוץ לשכל, חוץ לטבע. אכן ענני הכבוד הם חוץ לדרך הטבע.

הבירור הראשון הוא גובה סוכה (סכך) כשרה. על בסיס הגמרא בעירובין לגבי קלעי החצר אפשר שתחתית ענן הכבוד העליון היה בגובה

קצת פחות מעשרים אמה ונגע בראשי עמודי הקלעים המזרחיים. יש לכך קצת דמיון למדרש ב-**בבלי סוכה ה"א** ואמר רבי תנחום מלמד

שפירש שדי מזיו שכניתו ועננו עליו למטה מעשרה (טפחים מהשמים) ... ואישתרכובי אישתרכב ליה כסא (נמשך הכסא) עד (למטה

מ) מעשרה (טפחים מהשמים) ונקט ביה ומשה רבנו אחז בו במצוות ה' נגד הפרעת המלאכים. ענן הכבוד העליון נגע בקלעים כדוגמת כסא

הכבוד שירד מעט מתחת לעשרה טפחים מהשמים.

יתכן, שאם הענן היה בגובה מעל עשרים אמה כבר לא היה היכר ברור שיש ענן וצל, אבל בפחות מעשרים הוכר הייטב, כי השמש נראתה

ככוכב גדול ואורו חלש (מפרשים בספר במדבר?). לכן גם צ"ל שצילתה של הסוכה מרובה מחמתה, כמו בענן הכבוד העליון שהטיל צל

של ממש כאשר הוא בפחות מעשרים אמה.

עד כאן הדיון בקרא של רבה. הערת ר' זלמן פלוימדורף, כולל אור משה, אם בקיר מבוי יש קישוט גם מעל עשרים אמה או הדבר ניכר

והוא משמש כסימן לקורה. אבל בסוכה קישוט לא מועיל, כי הסיבה היא הקשר להיכר ענני כבוד.

בבלי סוכה ב

למען ידעו דרתיכם – זרקא מונה סגול, טט - ע"פ תבנית טעמים מוסיף בידיעה שענני כבוד הצלו משמש ולכן מעל עשרים אמה לא ניכר הענן העליון, כי במדבר ראו השמש ככוכב מאיר ולא השתמשו לאורה, השמש מאירה על אדם להצביע שחטא, "הוקיעם כנגד השמש" אפשר שזה מכוון לדברי **ש"ע אר"ח סימן תרכה סעיף א**
בפסכת תשבו שבעת ימים וגו' הם ענני כבוד שהקיפם בהם **לבל יכם שרב ושמש**. לכאורה משמע במחבר שצריך צלתה מרובה מחמתה כדי להיות כדוגמת ענני כבוד,
ש"ע הרב (מביא הפסוק במלואו ... **למען ידעו דרתיכם** וגו') ודוגמא לזה צוה לנו לעשות סוכות עשויות לצל שנזכור נפלאותיו וגו' בסוכה מדובלת שאין צלתה מרובה מחמתה יש דיון (ראה **מ"ב**) ולהלכה כשירה

ויקרא אמר כג,מב

[מב] **בפסכת תשבו שבעת ימים**
פל-האזרח בישאל וישבו בפסכת:

רבה אמר **ויקרא אמר כג,מב בפסכת תשבו** – מרכא טפחא, יתור לרבות **שבעת ימים** – מונה אתנח, רבוי והגבלה (כאן רבוי הגבלים).
• יתור לרבות מיני סוכות שמתאפשרת בהם דירה אפילו ע"י הדחק בסוכה של שבעה על שבעה טפחים, **שבעת ימים** – מונה אתנח, לרבות ההגבלים, כמסקנת רבא, להגביל – למעט סוכה מעל עשרים אמה שהוא מבנה קבע, ולמעט סוכה הפחותה מעשרה טפחים. ובסוכה ב,ב נדרש גם הגבלה על סוכה בגובה עשרים אמה שיהיה בה רוחב של לפחות ארבע אמות וקצת (בין דופן דרום ובין דופן צפון).
לדעת רבא סוכה היא דווקא באופן שיש אפשרות לעשותה סוכת עראי, אפילו שעושים אותה במבנה של סוכת קבע, כי עד עשרים אמה אדם עושה דירתו עראי, היינו שיעור מבנה עראי כמו סוכה, עד עשרים אמה, מעל עשרים אמה בד"כ אדם עושה (מחויב לעשות) דירתו עראי קבע, כי בשביל גובה כזה צריך דפנות קבועות וחזקות, ואפילו יבנה סוכה גבוהה בדפנות עראיות לא יצא.

על בסיס עמודי קלעי החצר שהיו מצופי נחושת, ואדניהם נחושת, אפשר אולי להבין קושיית אביי לרבא.
בבלי סוכה ב,א אמר ליה אביי לרבא אלא מעתה, עשה (לסוכתו) מחיצות ברזל וסיכך על גבן, הכי נמי דלא הוי סוכה (מחיצות חזקות בגובה של פחות מעשרים אמה יוצרות דירת קבע, וכי לא תהיה סוכה?)
- אמר ליה (רבא לאביי), הכי קאמינא לך (הכוונה בדרך כלל עושה סוכה) : עד עשרים אמה, דאדם עושה דירתו עראי, כי עביד ליה דירת קבע - נמי נפיק (שבמהותו יהיה המבנה ארעי אף שנראה חזק, ומדוע אין רבא מסביר הפסוק כפשוטו ותהיה סוכה שמחיצותיה מתכת אסורה? כי יש משניות שמותרות מחיצות מכל סוג). למעלה מעשרים אמה, דאדם עושה דירתו עראי, כי עביד ליה דירת עראי - נמי לא נפיק.

הוכחת רבא על מבנה ארעי היא מהמקרא **בפסכת תשבו שבעת ימים** סוכה הראויה לשבעה ימים, אף שעשויה מחמרים חזקים כהיתר במשנה.
לפחות עמודי הנחשת של הקלעים של צד מזרח בחצר המשכן התנשאו לגובה עשרים אמה. מכאן שענן הכבוד העליון היה לא פחות מגובה עשרים אמה.
הגמרא במקום אחר דנה האם המשכן היה אהל עראי או מבנה קבע. אפשר ששילוב גמרות סוכה ועירובין מצביע על הקלעים ועמודיהם ממתכת נחשת כמבנה ארעי ממתכת עד גובה עשרים אמה ומכאן ההיתר במשנה למחיצות מסוגים שונים כולל מתכת.
הארעיות של הקלעי החצר ועמודי החצר מצופי הנחושת על אף היותו ממתכת מתבטאה בכך שהם צריכים למיתרים ויתדות להעמידם בכלל ובפרט ברוח מצויה.
באופן של משל עמודי החצר, עץ מצופה נחשת ועומד בשליבות בתוך אדני נחושת, והקלעים מקשרים בין שמים וארץ.

3.2 סוכה בבבלי ערכין לבב,

בבלי ערכין לבב, איבעית אימא: תרי תנאי ואליאב דר' ישמעאל. ואיבעית אימא: חד מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה; דתניא, ר"א בר יוסי אומי: **אשר לוא חומה (אשר לא לו חמה) - אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן.**

ויקרא בהר כהל: ואם לא יצאל עד-מלאת לו שנה תמימה וקם הפית אשר-בעיר אשר-לא לו חמה לצמיתת לקנה אתו לדרתיו לא יצא ביבל:

מאי טעמא דמ"ד (ר' ישמעאל בר' יוסי): קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא? דכתיב: **(עזרא ג'ט) ויעשו בני-הגולה (נחמיה ח"ג) השבים מן-השבי וספוט וישבו בספוט כי לא-עשו מימי (בגמרא יהושע) ישוע בן-נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד**; אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא? אלא מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע, מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה, אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה; **נחמיה ח"ז:**

ויעשו כל-הקהל השבים מן-השבי וספוט וישבו בספוט כי לא-עשו מימי ישוע בן-נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד:

תניא, ר' ישמעאל בר' יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשו, אבל ראשונות בטלו משבטלה קדושת הארץ. קסבר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא.

ויעשו כל-הקהל – מונח תלשא, כעין שני תפקידי תלשא וזה יכול להיות אלפניו ולאחריו (ארבע תפקידים), תפקיד אחד לאחריו מרמז כעין מחיצה על ענין בעל בחינה נעלה והוא קדושת ארץ-ישראל **השבים מן-השבי וספוט וישבו בספוט** – קדמא מרכא פסק זרקא מונח סגול, כעין תבנית לכתחילה ובפועל. שקדושה שקידש יהושע את ארץ-ישראל לכתחילה הייתה צריכה להיות לתמיד, ועליה הוסיפו דוד ושלמה את קדושת ירושלים, אבל כפי המתברר מהמשך הפסוק, מפני שיהושע לא עקר יצר הרע לעבודה זרה פסק(ה) קדושת ארץ-ישראל בתלישת – בחורבן בית ראשון, פרט לקדושת ירושלים ((רמב"ם הלכות בית הבחירה פ"ו, ה"ד – ה"ז) קדושת ירושלים לא בטלה), וכאשר שבו שבי ציון, עזרא ואנשי כנסת הגדולה חידשו את קדושת ארץ-ישראל בפועל ע"י **ספוט וישבו בספוט** – זרקא מונח סגול (בתפקיד בהוספה מהענין על הענין) הוספת קדושה על הקדושה שנשארה היא קדושת ירושלים.

בבלי ערכין לבב, תניא, ר' ישמעאל בר' יוסי: למה מנו חכמים את אלו? שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשו, אפשר כי הנלמד מ-**נחמיה ח"ז**, שמדובר על קידוש מחנה ישראל הוא המשך לקדושת מחנה ישראל במדבר שהיה מוקף בענני הכבוד **אור גנוז, ב' מוסקוביץ, סוכות ע' לו**, ... (**בבלי סוכה י"א**) כרבי אליעזר (במסעות במדבר) בענני הכבוד הקיפם שהוא ענין קדושת הסוכה, שנהיה מוקפים בכל גופנו מהמצוה המעולה וגו'. כלומר קדושת סוכה משמעותה ענני הכבוד, קדושת סוכה זאת תוספת על גוף הסוכה ותוספת זאת מרומזת בתבנית טעמים זהה בפסוקים המזכירים את סוכות. כלומר סוכות הולך ביחד עם ענני הכבוד ועם קדושת מחנה ישראל. **זמן שמחתינו, כהן דוד מאמר ה'ע' נט** ... הארת חג הסוכות היא הארת ענני הכבוד, וזה מתחדש בכל שנה בחג הסוכות וגו', ומשמעו כי גם עתה זוכים להארת ענני כבוד בלי לראותם. **שמן ראש, כץ אשר מפתחות** ענני הכבוד היה בהם (בחינת) (קדושת) ארץ-ישראל (ע' מו), **נתיבי חיים, אלעזרי חיים ע' רפח** ... כשיושבים בסוכה, על קדושת הארץ ישנה עוד הוספת קדושת הסוכה שהיא במקום ענני הכבוד.

(נחמיה ח"ג) ספוט וישבו בספוט – זרקא מונח סגול, תוספת קדושת סוכה על גוף הסוכה ומשמעותה ענני הכבוד המקיפים ומקדשים את מחנה ישראל. **אסופת מערכות - ו [דברים, מפתחות], גולדויכט, ח"י, וזאת הברכה, חמה ולבונה** וכך גם כן בהשראת קדושת ארץ ישראל, לא תוכל לעולם להשיג את תוקף בהירות אורם של ענני הכבוד שבמדבר.

אפשר כי זה הרעיון המסתתר בדיון על גובה סכך סוכה כשרה בין 10 טפח ועד 20 אמה ב-**בבלי סוכה ב,א** על הפסוק (**וי אמר כגמג**) **למען ידעו דרתיכם כי בספוט הושבתי את-בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם:** אמר רבה דאמר קרא (**וי אמר כגמג**) **למען ידעו דרתיכם** - זרקא מונח סגול, תוספת בידיעה שמצות סוכה אינה רק גוף הסוכה אלא תוספת קדושת סוכה משמעותה ענני הכבוד, המרומזים בקרא וטעמיו **כי בספוט** - מונח רביע - מלמד על לפחות ארבע ענינים, וכאן מרמז לשבעה ענני כבוד, ארבעה מארבע רוחות, אחד למטה מתחת רגליהם שלא ילכו יהף (**תורה שלמה בהעלותך**) אחד מעל ראשיהם, אחד מלפניהם מיישר דרכם.

וב-**זהר פר' אחרי מות** דורש על קשר בין העלאת ענן הקטורת בקדש הקדשים ע"י כהן גדול והידמותו לשבעה ענני הכבוד וכך כהן גדול וענני הקטורת מכפרים על עם ישראל ומקדשים אותו. בבית ראשון גובה קדש הקדשים היה עשרים אמה (האם פנימי או חיצוני?) וענן הקטורת היתמר עד לכל היותר עשרים אמה, שוב קשר לגובה מירבי של סוכה שסככה ודפנותיה כעין ענני כבוד המכפרים, מקדשים ומגינים על עם ישראל.

ויעשו כל-הקהל – מונח תלשא, תפקיד אלפניו אפשר שילמד על הפסוק שלפניו [טז] **ויצאו העם ויביאו ויעשו להם ספוט איש על-גלו ובהצרתיהם ובהצרות בית האלהים ובהרחוב שער המים ובהרחוב שער אפרים: ס**

למחיצות סוכות ברשות הרבים, וסוכות מפולשות, שיעורי לחי וקורה **אבן השם ש"ע הלכות סוכה סימן תרל** סוכה העשויה כמבוי צריך שיביא פס טפח ומשהו (ע"פ ר' יהודה **סוכה ז"א**), ורבי סימון ואיתימא רבי יהושע בן לוי אמר שצריך לעשות פס ארבעה ומשהו ולהעמידו פחות מג' טפחים סמוך לאחד משני הדפנות, וכן פסק **הרמב"ם בהלכות סוכה פ"ד, ה"ג** וכ"כ ב-**טור ובש"ע סעיף ג'**. (אפשר שמכאן לימוד ללחי וקורה במבוי לעירוב הצירות ומבאות שהוא מדרבנן)

[טז] **ויעשו** – תרסא, בתפקיד שיעור אפשר לשיעור גובה סוכה עד 20 אמה כגובה קדש הקדשים **בית האלהים** בבית ראשון שכן חידשו אותו שבי ציון בבית שני ומה שלומדים שבבית שני גובה קדש הקדשים היה שלושים אמה הוא בבית הרודוס

ואומר: **(דב' נעניבם לה)** וְהִבְיָאֵךְ הַיְ אֶלְהִיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ יִרְשָׁתָהּ, מקיש ירושתך לירושת אבותיך, מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו, אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו.
מילת **יִרְשָׁתָהּ** עשויה להיות במובן ירושה ועשויה להיות במובן הורשה – גירוש הכנענים
וְהִבְיָאֵךְ הַיְ אֶלְהִיךָ - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל כולו. אפשר כי כאן מקיש ביאה שניה לארץ לביאה ראשונה ללמד מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו, אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו.

ואידך (ב' אלעזר בר' יוסף)? דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה, ואגין זכותא עליהו כי סוכה.
מן-השָׂבִי וְסִפּוֹת וְיִשְׁבּוּ בְּסִפּוֹת – מרכא פסק זרקא, אפשר כי בקריאה ללא פסק המשמעות כפשוט הכתוב, השייך לפסוקים שלפניהן בהם מדובר על איסוף עצים להקמת סוכות.
נחמיה ח, יד - טז: [יד] וַיִּמְצְאוּ כְּתוּבָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּסִפּוֹת בְּהַגְדֵי הַשְּׂבִיעִי: [טז] וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וְיַעֲבִירוּ קוֹל בְּכָל-עִרְיָהֶם וּבִירוּשָׁלַם לֵאמֹר צִוָּה ה' וְהִבְיָאוּ עָלֵינוּ וְעַל-זֵוֹת וְעַל-עַץ שִׁמֹן וְעַל-הַרְס וְעַל-הַמְרִים וְעַל-עַץ עֵבֶת לַעֲשֵׂת סִפּוֹת כְּכַתוּב: ס [טז] וַיִּצְאוּ הָעָם וַיְבִיאוּ וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם סִפּוֹת אִישׁ עַל-גֻּזְלוֹ וּבַחֲצֵרֵיהֶם וּבַחֲצֵרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים וּבַרְחוֹב שְׁעַר הַמַּיִם וּבַרְחוֹב שְׁעַר אֶפְרָיִם: ס

בקריאה עם פסק ידרש שהגינה זכות עזרא על שבי ציון כמו סוכה וכעין הנאמר **(ישעיה ד, ו)** וְסִפּוֹת תַּתִּיחַ לְצַל-יוֹמָם מִחֶרֶב וּלְמַחֲסֵה וּלְמַסְתֹּר מִזֶּרֶם וּמִמְטָר: פ

והיינו דקא קפיד קרא עילויה דיהושע [ישוע], דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא כתיב **(נחמיה ח, יז)** יְשׁוּעָה, בשלמא משה לא בעא רחמי, דלא הוה זכותא דארץ ישראל, אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל, אמאי לא ליבעי רחמי. והא כתיב: **(דב' נעניבם לה)** אֲשֶׁר-יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ יִרְשָׁתָהּ! הכי קאמר: כיון דירשו אבותיך ירשת את.

ישוע בן-נון בן בני ישראל – קדמא מרכא פשטא זקף-קטן בתפקיד כעין לכתחילה ובפועל, כדרשת הגמרא, שלכתחילה יהושע היה צריך לבטל את יצר הרע של עבודה זרה מישראל וכיוון שלא בטל, כתוב שמו כאן ישוע חסר אות ה"ה (אפשר שכך שמו מכיל י' ה' מידת הגבורה ענין של יראת ה', וחסר אות ה"ה חסר כי לא ביטל יצר הרע) ובפועל בוטל יצר הרע ע"י עזרא ונחמיה ואנשי כנסת הגדולה.
אות ה"ה (שתי פעמים חמש) היינו החסיר עשר קדושות הכתוב במשנה "עשר קדושות הן. ארץ-ישראל מקודשת מכל הארצות וגו'"

4 נקודת ציון בהר הבית מהכתוב בתורה.

חישוב נקודת ציון בהר הבית מהכתוב בתורה. החישוב מבוסס על גימטריאות תוכן ליחידות אורך "מטר" וקו אורך לפי מיקום גריניטש 0° ומלמד שהתורה רמזה על התפתחויות מדידה ביחידות אלו.

דברים ראה יב,ה:

כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לְשׂוּם אֶת-שְׁמוֹ שָׁם לְשַׁכְּנוֹ תִּדְרָשׁוּ וְכֵן שָׁמָּה:

דברים ראה טז,ו:

כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיךָ לְשַׁכְּנוֹ שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת-הַפֶּסַח פְּעֻרָב כִּבְיַא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֹאֲתָהּ מִמִּצְרָיִם:

התוכן **כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם** הנאמר פעמיים הוא כעין שני כתובים הבאים כאחד ולכן אין מלמדין אותו דבר, ומוצע שבנוסף לדרשות ההילכתיות הנלמדות מהם, אחד בא ללמד על קו רוחב של מקום מרכזי במקדש, ואחד בא ללמד על קו אורך של אותו מקום מרכזי במקדש. התעוררו לדרישה זרת מתוך לימוד ב-**שפת אמת דברים פרשת ראה שנה תרמח** וזה לשונו" בפסוק (**דב' ראה יב,ה**) **לְשַׁכְּנוֹ**

תִּדְרָשׁוּ אחז"ל דרוש ע"פ נביא דרוש ותמצא ואח"כ יאמר לך נביא כמ"ש בדהע"ה **עד אמצא מקום לה'** כו' ע"ש בספרי. דהנה כתיב (**דב' ראה יב,ה**) **אֲשֶׁר-יִבְחַר ה'** ולא גילה להם המקום מיד רק שיהיה בכח דרישת בני ישראל כי ארץ-ישראל ובית המקדש תלויים

בעבודת בני ישראל וזהו שדרשו חכמינו ז"ל דבעיה (שצ"ד) דרישה. וגו'

מתוך עיונינו בתפקידי תבניות טעמי המקרא סברנו כי טעם מלת **כִּי** – תלשא, מרמז לתפקיד שיעור הנלמד מהכתוב אחריו, וטעמי המקף בכתוב **אִם-אֶל-הַמָּקוֹם** – מרמזים לתפקיד של ענין בעל מספר חלקים. וגם לפחות מלת **אִם** ואפשר שגם **כִּי** ו- **אֶל** נראות כיתירות.

מספר דבר בעיתו של הרב מ' גנוט ידענו כי קו הרוחב מקו המשווה, העובר ירושלים הוא **46' 31**, מעלות ו-46 דקות צפון. תוך קריאת התורה שמנו לב כי גימטריית מלת **אֶל** עולה 31, וגימטריית מלת **אִם** עולה 41 ובהוספת גימטריית האות **ה'** (ממילת המקום)

מתקבל בסה"כ 46. היינו מתקבל קו רוחב מקו המשווה העובר ירושלים והוא **46' 31**, מעלות ו-46 דקות צפון. בשלב הבא חישבנו חלק השניות של קו הרוחב. משולב המידע כי בין שתי דקות בקווי רוחב המרחק הוא כ-1852 מטר, והמרחק בין שתי שניות הוא כ-30.8666 מטר. אם מלת **כִּי** גי' 30 תהיה הבסיס לשניות, אזי מגי' התכנים הבאים מתקבלות שניות מעל הערך 30.

התוכן	גי' התוכן = מרחק במטר	מרחק בשניות קו רוחב המחושב כך: גי' התוכן / 30.8666	קו הרוחב במע' דק' שני' מרחק במטר דרומית מנ"צ של פרופ' ר' מיכלסון	קו הרוחב במס' עשרוני מיקום קו הרוחב
מָקוֹם	186	6.026 שניות	31° 46' 36.0260" N 110.168	31.776674° N בערך כניסה לאולמות בצפון רחבת הכותל
הַמָּקוֹם	191	6.1879	31° 46' 36.1879" N 105.168	31.77671886° N באולמות
אֶל-הַמָּקוֹם	222	7.1922	31° 46' 37.1922" N 74.168	31.77699784° N צפונית לאולמות
אִם-אֶל-הַמָּקוֹם	263	8.5205	31° 46' 38.5205" N 33.168	31.77736681° N דרומית לכפת הסלע
כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם	293	9.4924406	31° 46' 39.4924" N 3.168	31.77763679° N בתוך כפת הסלע
			קו רוחב קו אורך	31.7776653° N 35.2346072° E
קוי הרוחב הנ"ל הם בין נקודת ציון של מסגד אל-אקצא		של המסגדים		
קו רוחב		קו רוחב	31° 46' 34" N	31.77617 N
קו אורך		קו אורך	35° 14' 09" E	35.23583 E
הר הבית נמצאת בקצה הדרומי של רחבת מסגד כפת הסלע		קו רוחב	31° 46' 39.288" N	31.777580 N
		קו אורך	35° 14' 8.829" E	35.235786 E

נשתמש ב- (**דב' ראה טז,ו**) **כִּי אִם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר** לחישוב קו האורך לפי מיקום גריניטש 0°

מלת **כִּי** – גי' 30 בסיס למעלות, ונוסיף עליה גי' אות **ה'** (ממילת **הַמָּקוֹם**) בסה"כ 35 מעלות

ההפרש בין גי' מלת **אִם** – 41 ובין גי' מלת **אֶל** – 31 הוא רמז ל-10 דקות, ההפרש בין גי' אות **ה'** (ממילת **הַמָּקוֹם**) ובין גי' אות **א'** (ממלת **אֶל** או מלת **אֲשֶׁר**) הוא רמז לעוד 4 דקות, סה"כ $10 + 4 = 14$ דקות

בחישוב מדויק בקו הרוחב $31^{\circ} 46' 36.026" N$ ($31.776674 =$) מתקבל המרחק 26.2401 מטר בין שתי שניות סמוכות של קווי אורך. הפרש המרחק בין שניות אורך במעלות הרוחב האחרות המוצגות לעיל הוא זעיר.

ההנחה היא שגי' מלת **מָקוֹם** העולה 186, מבטאה מרחק במטרים של שניות מעלות אורך. $186 / 26.2401 = 7.08838$ שניות. קו האורך המתקבל הוא בקירוב $35^{\circ} 14' 7.08838" E$ ($35.23530 =$).

התוכן	ג' התוכן = מרחק במטר	מרחק בשניות קו אורך המחושב כך: 26.2401 / ג' התוכן	קו האורך במע' דק' שני' מרחק במטר מזרחית מנ"צ של פרופ' ר' מיכלסון	קו האורך במס' עשרוני הפרש במעלות אורך מיקום קו האורך מהכולל
מָקוֹם	186	" 7.08838 שניות	E 7.08838" 14' 35 ⁰	E 35.235302 ⁰ 0.0007 כ-170 מ' בכפת הסלע כ-150 מ'ב-N ⁰ 31.776674
המָקוֹם	191	" 7.27893	E 7.27893" 14' 35 ⁰ , 70.64 מ'	E 35.235355 ⁰ 0.0007478 כ-174 מ', 155 מ'
אָל-המָקוֹם	222	8.46033	E 8.46033" 14' 35 ⁰ , 101.62 מ'	E 35.235683 ⁰ 0.0010758 כ-205 מ', 185 מ'
אָם-אָל-המָקוֹם	263	10.02282	E 10.02282" 14' 35 ⁰	
		קו רוחב קו אורך		N 31.7776653 ⁰ E 35.2346072 ⁰

הפרש בקווי רוחב בין כפת הסלע של פרופ' ר' מיכלסון ובין אל אקצה N 31.776653 - 31.777617 = 0.00149 מעלות כפול 111.12 ק"מ למעלה אחת שווה 0.16556 ק"מ או 165.56 מטר

הפרש בקווי רוחב בין כפת הסלע של פרופ' ר' מיכלסון ובין חישוב ממלת **מָקוֹם** N 31.776674 - 31.7776653 = 0.0009913 מעלות, כפול 111.12 ק"מ למעלה אחת שווה 0.110153 ק"מ או 110.15 מטר, שני שלישי המרחק בין נ"צ הסלע ובין נ"צ אל-אקצה. קו הרוחב הזה הוא בערך בכניסה לאולמות שבצפון רחבת הכולל המערבי.

הפרש בקווי אורך בין כפת הסלע של פרופ' ר' מיכלסון ובין חישוב ממלת **מָקוֹם** E 35.2346072 - 35.23530 = 0.0007 מעלות, כפול 94464.36 מטר למעלה אחת בקו הרוחב הנ"ל שווה 66.12 מטר מזרחית לקו האורך של פרופ' ר' מיכלסון. לפי הנספח של הספר הבית השלישי של הרב שטיינברג, כפת הסלע במרחק של 104 מטר מהמשך הכולל המערבי צפונה. נניח שמדובר במרכז הכפה. אז קו האורך של נקודת הציון נמצא כ- 104 + 66 = 170 מטר מזרחית מן מצד המערבי של הכולל המערבי.

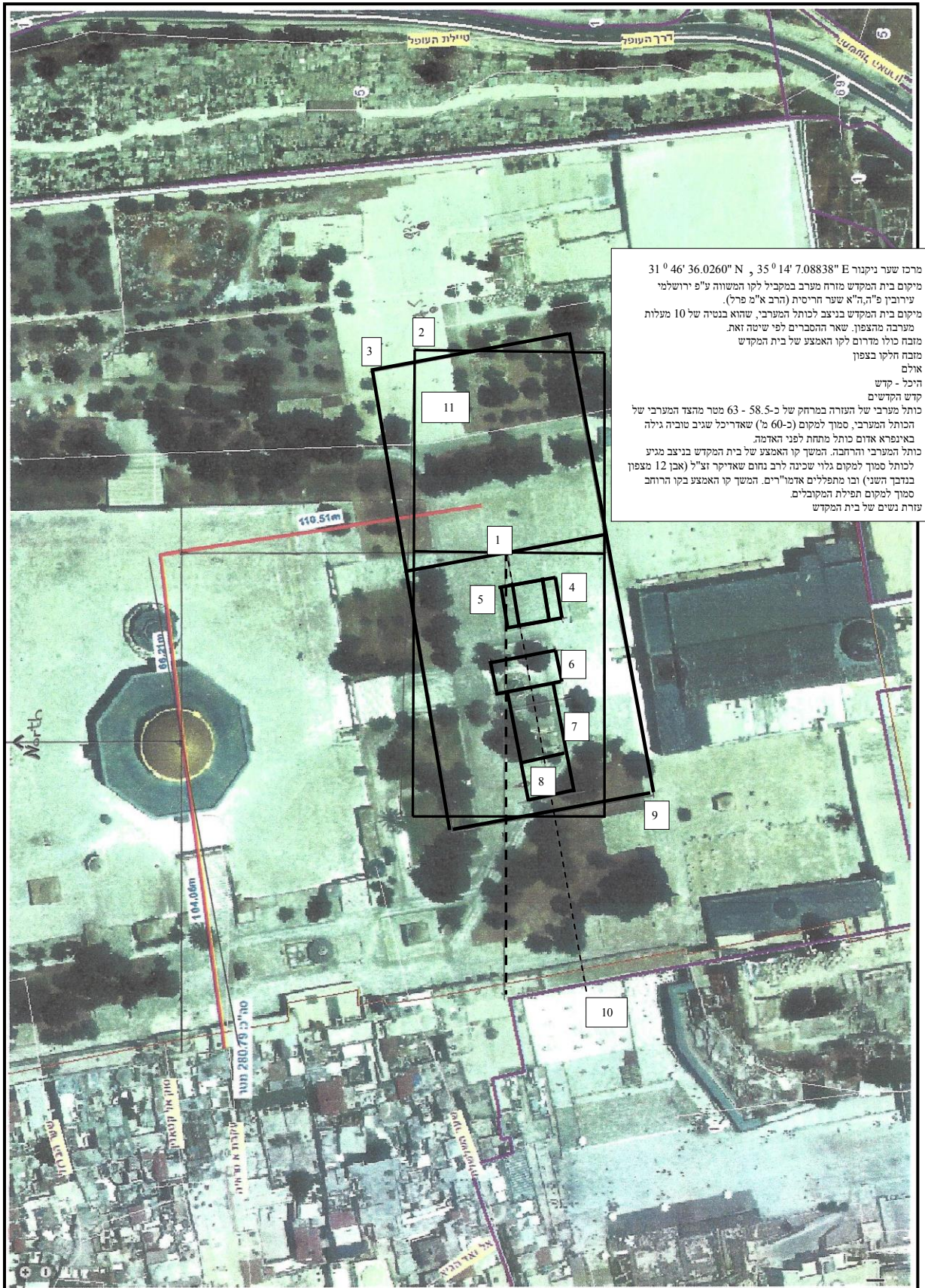
בקו הרוחב המחושב ממלת **מָקוֹם** N 31.776680 זה בערך בהמשך לשביל היוצא דרומה מהשער המזרחי של הרחבה של כפת הסלע, ברחבה המרוצפת מזרחית לחורשה שמאחורי הכולל המערבי. לפי שרטוט אחד משלושה בנספח של הספר "הבית השלישי" של הרב שטיינברג זה עשוי להיות מקום שער ניקנור בין עזרת נשים ועזרת ישראל. מזה יעלה כי הכולל המערבי אינו קיר העזרה המערבי אלא קיר המקיף להר הבית.

היות והכולל נוטה כ- 10⁰ מהצפון אז בקו הרוחב המחושב ממלת **מָקוֹם** היינו N 31.776674 המרחק בין נ"צ ובין הכולל הוא $170 \text{ m} - (\tan(10^0) * 110.15 \text{ m}) = 150.58 \text{ m}$

ע"פ **משנה מסכת מידות פ"ב מ"ו** העזרה ארכה 187 אמה ללא הקירות סביבה. באמה של 0.48 מטר זה 89.76 מטר. נניח שעובי הקיר המערבי של העזרה כ-5 אמה שווה 2.4 מטר, $89.76 + 2.40 = 92.16$ מטר. המקום הזה נמצא בקו הרוחב N 36.026" 46' 31⁰ $150.58 - 92.16 = 58.42$ מטר לצד המערבי של כותל המערבי של היום. בקו האורך המחושב ממלת **המָקוֹם** המרחק הוא $174.64 - 19.42 = 155.22$ מ', $155.22 - 92.16 = 63.06$ מ'. לפי ארכיטקט שגיב, במרחק של כ-60 מטר מהכותל המערבי של היום נמצאת חומה בתוך האדמה שהוא מציע שהיא הכולל המערבי של בית המקדש. החישובים סמוכים למדידותיו. המשך קו האמצע של בית המקדש בניצב לכותל המערבי מגיע סמוך למקום גלוי שכונה לרב נחום שאדיקר זצ"ל (לפי נינו הרב ישראל גולדברג אבן 12 דרומה מקשת וילסון בנדבך האבנים השני) ובו מתפללים אדמו"רים חסידיים. המשך קו האמצע בקו הרוחב מגיע סמוך למקום תפילת המקובלים.

חישוב נקודת ציון בהר הבית ביחידות אורך "מטר" וקו אורך לפי מיקום גריניטש 0⁰ ומלמד שהתורה רמוזה על התפתחויות מדידה ביחידות אלו.
דברים ראה יב,ה: כִּי אֶם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-שְׁבִטֵיכֶם לְשׂוֹם אֶת-שְׁמוֹ שֵׁם לְשִׁכְנֹו תִּדְרָשׁוּ וְבָאתָ שָׁמָּה:
דברים ראה טז,ו: כִּי אֶם-אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-יִבְחַר ה' אֱלֹהֵיךָ לְשִׁכְנֹו שְׁמוֹ שֵׁם תִּזְבַּח אֶת-הַפֶּסַח כְּעֶרְב כִּבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צִאתְךָ מִמִּצְרָיִם:
 התוכן **כִּי אֶם-אֶל-הַמָּקוֹם** הנאמר פעמיים הוא כעין שני כתובים הבאים כאחד ולכן אין מלמדיו אותו דבר, ומוצע שבנוסף לדרשות ההילכתיות הנלמדות מהם, אחד בא ללמד על קו רוחב של מקום מרכזי במקדש, ואחד בא ללמד על קו אורך של אותו מקום מרכזי במקדש. התעוררנו לדרישה זאת מתוך לימוד ב-**שפת אמת דברים פרישת ראה שנה תרמה על (ה' ראה יב,ה) לְשִׁכְנֹו תִּדְרָשׁוּ** אחז"ל דרוש ע"פ נביא דרוש ותמצא ... שיהיה בכח דרישת בני ישראל

- (1) מרכז שער ניקנור $31^{\circ} 46' 36.0260'' N$, $35^{\circ} 14' 7.08838'' E$
- (2) מיקום בית המקדש מזרח מערב במקביל לקו המשווה ע"פ ירושלמי עירובין פ"ה,ה"א שער חריסית (הרב א"מ פרל).
- (3) מיקום בית המקדש בניצב לכותל המערבי, שהוא בנטיה של 10 מעלות מערבה מהצפון. שאר ההסברים לפי שיטה זאת.
- (4) מזבח כולו מדרום לקו האמצע של בית המקדש
- (5) מזבח חלקו בצפון
- (6) אולם
- (7) היכל - קדש
- (8) קדש הקדשים
- (9) כותל מערבי של העזרה במרחק של כ-58.5 - 63 מטר מהצד המערבי של הכותל המערבי, סמוך למקום (כ-60 מ') שאדריכל שגיב טוביה גילה באינפרא אודום כותל מתחת לפני האדמה.
- (10) כותל המערבי והרוחבה. המשך קו האמצע של בית המקדש בניצב מגיע לכותל סמוך למקום גלוי שכונה לרב נחום שאדיקר זצ"ל (אבן 12 מצפון בגובה השני) ובו מתפללים אדמו"רים. המשך קו האמצע בקו הרוחב סמוך למקום תפילת המקובלים.
- (11) עזרת נשים של בית המקדש

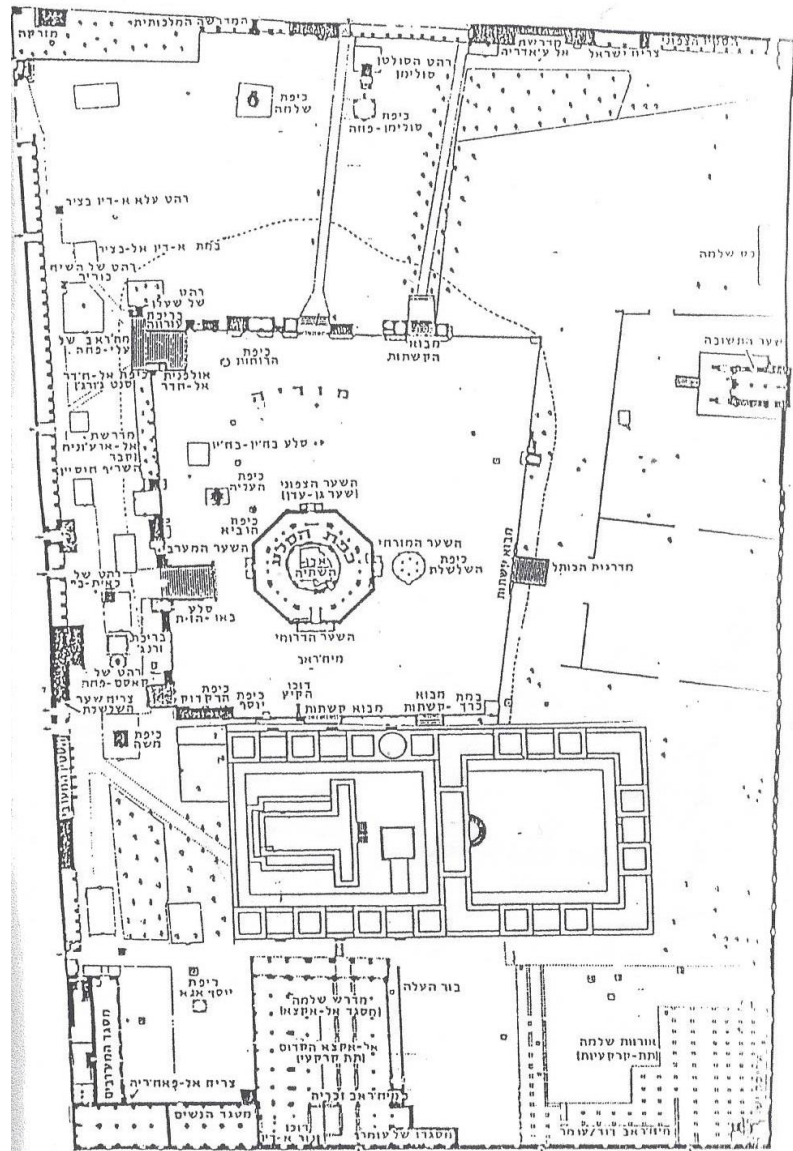
5 נספח בספר "הבית השלישי". רב שטיינברג, מיקום בית המקדש בהר הבית

דביר המוצנע. [זוהר כרך ב (שמות) פרשת פקודי (המתחיל בדף רכ עמוד א)] וכל אינון יסודי ביתא קדישא כלהו אתגניזו ולא אתאבידו מנייהו אפילו חד וכד יהדר קודשא בריך הוא ויוקים לה לירושלם על אתריה אינון יסודי אבנין קדמאי יהדרון לאתרייהו ולא ישליט בהו עינא אחרא בהגהות ניצוצי הזהר על הזהר שם העיר שמכאן מוכח שהאבן שתחת

כיפת הסלע אינה האבן השתיה. כמו"כ מובא בס' עמק המלך (בהקדמה פ"ט) בשם רבי משה ויטל בזה"ל: "יסודו בכתבי האר"י ז"ל וגם למה המקום קדוש פנוי בלא בנין, ואמר ע"ז דברים שאין להעלותם על הכתב". הרי עדות ברורה מאחד מגדולי תלמידי האר"י ז"ל שחי בארץ ישראל, כאלף שנה אחרי שבנו את כיפת הסלע, שמקום המקדש פנוי בלא בנין.

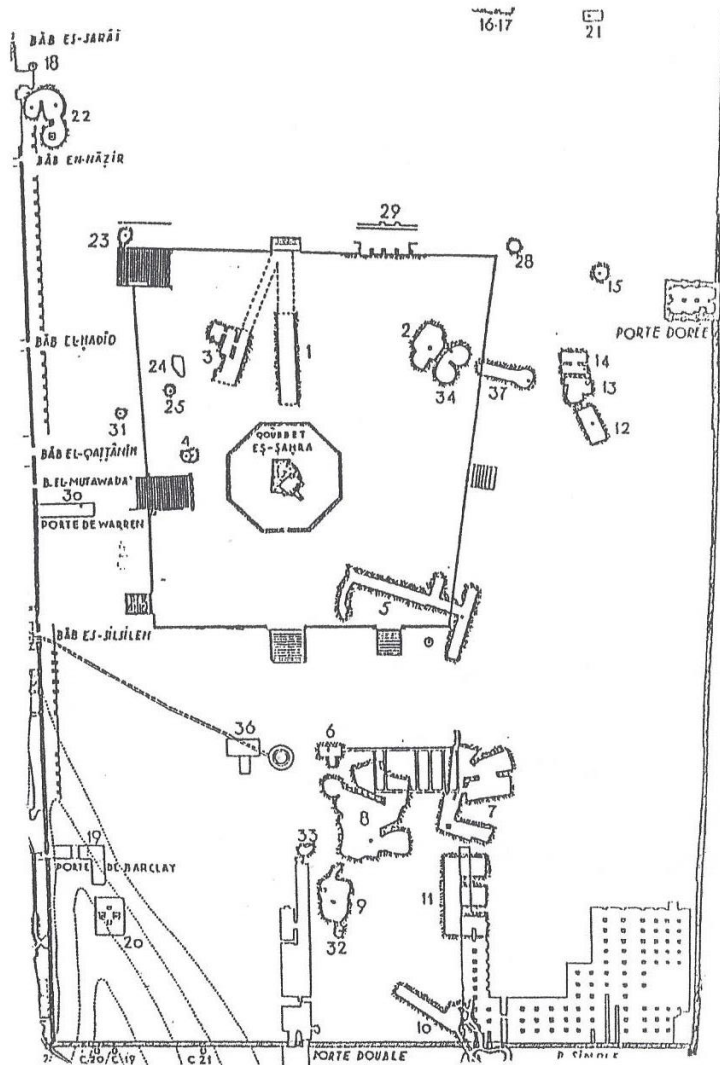
שיטה זו הסוברת שאבן השתיה נמצאת תחת כיפת הסלע היא בשו"ת הרדב"ז (ח"ב תרמ"ח ותרכ"א). שעליה הסתמכו הרבה מגדולי הדורות. ויש לה סמוכין גם מדברי התייר הגדול ר' בנימין מטודילה, שבקר בארץ ישראל בשנת ד' אלפים תתקכ"ח, וכתב: ושם טמפלו דומינו והוא היה מקום המקדש ובנה עליו עמר אבן אל כטאב כיפה גדולה ויפה עד מאוד. כמו כן היא מובאת בס' דרכי ציון לרבינו עובדיה מברטנורה: "וגם חקרתי על אבן שתיה ששם הארון היה מונח, ורבים אומרים כי היא תחת כיפה אחת גבוהה ויפה אשר בנו הישמעלים במקדש".

על שיטה זו יצאו עוררין, שדחו אותה, בכמה אופנים, לפי מקורות חז"ל, ולפי מדידות ארכיולוגיות ואדריכליות שנעשו בשטח ועדויות שונות. והגיעו למסקנות אחרות. בס' 'המקדש בירושלים' שנדפס לפני כמאה שנה משער שהאבן הזאת אינה אבן השתיה, אלא אבן יסוד המזבח

למי שיטה ג'

לפני כשנתיים נערכו בדיקות אלקטרו-מגנטיות ע"י האדריכל הנ"ל לאורך חומת הר הבית. כמו כן נערכו ע"י בשנה שעברה בדיקות אינפרא-אדום, בדיקות הללו הם שיטות בדיקה חדשניים המזהים חללים בעמקי האדמה. ותוצאות הבדיקות הוכיחו גם שיש חללים ריקים רבים מתחת למפלס הר הבית, המחזקות את ההשערה שאלו הם חורבות המקדש והעזרות, שע"י הריסת המקדש והעזרות נוצרו החללים הללו. כמו כן יתכן שאלו הם החללים המתוארים במשנה (פרה ג ג): "הר הבית והעזרות תחתיהם חלול מפני קבר התהום".

מפת 30 הבורות שבהר הבית

שים לב לבורות מס' 7 8 11

שמות בא יב, מב:

לִיל שְׁמֵרִים הוּא לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא הַלִּילָה הַזֶּה לְהוֹצִיאֵם לְדֶרְתָּם: פ
הפסוק שמות בשלח טו, א: אִזְ יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם: הוא מקור אפשרי לאמירת הלל בכלל, והפסוק שמות בא יב, מב: לִיל שְׁמֵרִים הוּא לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם ר"ת ה"ל"ל של"ם כמקור אפשרי לאמירת הלל שלם בשעת הקרבת קרבן פסח, בשעת עשיית מצה בערב פסח, אחרי תפילת ערבית של ליל פסח, הלל המשולב בהגדה של פסח.

הזאת ליהנה ויאמרו לאמר – ר"ת ה – ל – ו – ל = "הללו" (בשם בתי שרה ברכה תחי')

צירופי המלים הבאים בפסוק מגלים תכלית הבריא הודאת הנבראים לה' מביאה ליחוד עם הבורא:
יִשְׂרָאֵל ... הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר – ר"ת י – ה – ה – ל – ו – ל = הללויה, אִזְ יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ... אֶת – גי'
ר"ת א – י – מ – ו – א עולה אִז"ן – (ראה שער ההקדמות לרבי חיים ויטל), עולה נג"ה. בעזרת הרב אי"מ אייזן: תחילת התהליך הנקרא "שבירת הכלים" והסתר הא-לקות בעולם שנברא כאשר מצירוף ס"ג של שם הוי"ה יצאה אות ה"א אחרונה ונותר צירוף הנקרא אִז"ן (שער ההקדמות) ומוצע שנותר הצירוף נג"ה.

מוסבר כי עלה במחשבה של השם שיהיו ישראל ותורה, וכדי שיצאו מן המחשבה אל הפועל הקב"ה פתח שני מסלולים. מוצע לומר שהגימטריות אִז"ן נג"ה מרמזות לשני המסלולים. נג"ה – מסלול הצמצום המביא לבריא החמר שבו יפעלו ישראל ע"פ התורה, אִז"ן – מסלול ההשתלשלות הרוחנית (הצמצום הרוחני) המחיה את העולמות עד ועד בכלל לעולם החומר. חיות עולם החומר מגיעה דרך קליפת נג"ה – גי' נ"ה, כמספר הפסוקים בתורה בהם מופיעה תבנית הטעמים "דרגא מונח רביע" (באחד מהם פעמיים). תבנית שבין תפקידיה תיקון לשבירת הכלים, היינו בירור (גלוי) הא-לקות בחומר ותיקון חטא אדם הראשון (שבו היה התחממות האדם לרצון – צווי ה'), נ"ה מצבים שבהם יש דקות בין בחירת הטוב שמקרב אל היחוד ובין בחירת הרע שבו יש הרחקה מהיחוד וחיות ל3 הקליפות שנשארו בינתיים ללא בירור, לא נכנסו לחומר שבסופו של דבר יתעלה ליחוד עם הבורא ע"י עבודת ישראל בתורה.

כתב באר מים, הרב פסחוביץ אברהם (חסיד הבית ישראל) ע' קד קה (אוצר החכמה) בשמות רכה בשלח "הה"ד נכון כסאך מאז ... וכוונת חז"ל (ר' ברכיה בשם ר' אבהו) במדרש עד שלא בראת עולמך היית אתה, משבראת אותו, אתה הוא, אלא כביכול עומד, פ"י שלא היה לעולם חזקת קיום, כי עוד לא קבלו ישראל את התורה. אבל משעמדת ביים, ואמרנו שירה לפניך באז ישיר (ובה מרומז ההלל) נתישבה מלכותך (של ה'), וכסאך נכון, כי מאז התחיל הארת קבלת התורה ונתבסס העולם כמ"ש חז"ל אנכי תקנתי עמודיה סלה". עד קבלת התורה עד לגלוי תרי"ג מצוות התורה שהם הכלים שיצאו מן האורות של אִז"ן העולם כביכול עמד, שירת הים ושירת ההלל המרומזת בה הם תחילת תהליך יהוד קוב"ה ושכינתיה, כעין אור חוזר מביצוע ישראל בכלים (במצוות) שזהו התיקון גלוי הא-לקות בעולם באמצעות ביצוע המצוות (הכלים).

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי-נָאָה נָאָה סוֹס וְרִכְבּוֹ רָמָה בָּיָם – שילוב ר"ת וגי' א"ל (ג + ג + ס = ה"ה הו"ה יהי"ה, ב"ן דו"ד ע"פ אוצר הגי' של הרב ר"ר פאלוך זצ"ל) כ – ו – ר – ב, בסיכום: א"ל ברו"ך ה"ה הו"ה יהי"ה, א"ל ברו"ך ב"ן דו"ד (מחבר תהלים ובהן ההלוקות)

ליהנה – זקף-קטן, שתי דרגות: סתים וגליא.

זהר פרשת אחרי מות (ח"ג דף ע"ג ע"א), תנינן תלת דרגין אינון מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישראל. וכל חד דרגא על דרגא סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא סתים וגליא, אורייתא הכי נמי סתים וגליא, ישראל הכי נמי דרגא על דרגא, הדא הוא דכתיב (תהלים קמו, יט) 'מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל', תרינ דרגין אינון, יעקב ישראל, חד גליא וחד סתים כו'.

מאמרי אדמ"ר האמצעי-א (בראשית): האדמ"ר שניאורי דב (אוצר החכמה ע' שנח (363)) ... קוב"ה סתים בבחינת סדכ"ס (סתים דכל סתימתי?) בעצמותו אא"ס (אור אין סוף) שלפני הצמצום ... (טט – שלפני הצמצום מרומז ב-שם) בשלח טו, א) אִזְ יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ... אֶת – גי' ר"ת ח"ן, אִז"ן – (ראה שער ההקדמות לרבי חיים ויטל)

[זוהר כרך ב (שמות) פרשת בשלח דף נב, ב] ... שריאו צווחין לקודשא בריך הוא כדין כתיב ויאמר יי' אל משה מה תצעק אלי, ותאנא בספרא דצניעותא אלי (כ"א א') דייקא בעתיקא תליא כלא, ביה שעתא אתגלי עתיקא קדישא ואשתכח רעוא בכלהו עלמין עלאין כדין נהירו דכלא אתנהיר, אמר רבי יצחק כדין כד אתנהיר כלא כחדא ועבד ימא נימוסין עלאין ואתמסרו בידוי עלאין ותתאין, ובגיני כך קשיא קמי קודשא בריך הוא כלא כקריעת ים סוף וכלא הכי אוקמוה, מאי טעמא בגין דקריעת ים (בראשית ר"ס א') סוף בעתיקא תליא,

[ריקאנטי שמות טו] עוד אמרו שם [ח"ג רפ"ט ע"א] בלשון הזה, שמא קדישא סתים וגליא, ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא סתימא דכלא, ההוא דאיתגליא בגיניה ההוא דאיתגליא דתליא בזעיר אפין, ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגליא (בכל ברכה שמברכים צריך לכיין סתום וגלוי). בלשון הזה כתב ה"ר אלעזר מורומשא ז"ל, לכך תיקנו בחתימת כל ברכה ברוך אתה ה' לשכינה, וכל שלא ידע זאת החכמה המופלאה אל יהי מהרהר למי מתכוין רק לאביו שבשמים, וכן ראיתי בכתב ר' יהודה החסיד ששלח לבנו, עכ"ל ז"ל.

אחר שהתהוו י' עגולים דנפש וי' קוים דיושר דרוח. בתוך י' קוים דיושר דרוח מתהוים צמצומים עד שמתהוו מהות הנקרא אדם הקדמון וזהו עולם התהוו. בתורת חב"ד נאמר כי בעולם התהוו האורות מרובים והכלים מועטים. אפשר שרוצה לומר ידע אלקי בלתי בעל גבול ושם ה' בצירופים מופשטים אחדים. בלי פירוט כי אין בריות שישתמשו בידע האלקי ויממשו את הרצון האלקי.

[דבר מלכות נצבים ויך התשע"ז, ע' ע"א – ילקוט לוי יצחק על התורה] בתורת הסוד מבואר, שיש עולמות רוחניים שקדמו לבריאית העולם הזה הגשמי, ובכללות הם ארבעה עולמות "אצילות", בריאה, יצירה, עשייה" עולמות אלו נקראים "סדר ההשתלשלות" הנמשכים אחד מהשני בסדר והדרגה, ממדריגה למדריגה. וגילה לנו האריז"ל ש"סדר ההשתלשלות" זה במיוחד העולם הראשון, עולם האצילות, נקרא "עולם התיקון". אך למעלה מכל העולמות הללו יש עולם רוחני אחר המכונה "עולם התהוו" – לפי שבועולם זה שורר "חורבן"

המונה "שבירת הכלים" ונרמז בכתוב (בר' א, ב) "והארץ היתה תהו וגו'" ואח"כ "יהי אור" – תיקון. (ונרמז במאמר רו"ל (בראשית רבה פ"ג, ז. קהלת רבה פי"ג, א), שהקב"ה היה בונה עולמות ומחריבן, שלפי פירוש האריז"ל אין כוונת רו"ל לעולמות גשמיים (שנחרבו וכבר אינם במציאות) אלא לעולם רוחני גבוה מאד (שלמעלה מכל סדר ההשתלשלות ו"קדם" אליו) שתכונת העולם היא – חורבן ושבירה. ... הסיבה ל"שבירת הכלים" בעולם התהו היא לפי ששם יש "אורות מרובים וכלים מועטים", היינו שב "עולם התהו" האורות והגילויים של הקב"ה הם גדולים ועצומים מאד ואין "הכלים" שבעולם התהו מסוגלים לקבל ולהכיל את האורות המרובים שבה, ולכן הכלים דעולם זה הם בבחינת "שבירה" (כמו דרך משל בכלים גשמיים, שאשר הכלים נשברים אזי אין שבירי הכלים שנשארו יכולים להחזיק כלום).

רעיון כללי המתואר התבנית הטעמים "דרגא מונח רביע" הוא שיש שורש ממנו מתגלים חמשה כלים, העליון שבהם הוא בבחינת נעלם והתחתון שבהם הוא שרש ממנו מתגלים חמשה כלים שבהם האלקות מוסתרת יותר (צמצום אלקות) אבל הרצון האלקי מפורט יותר, וחזרות אחדות כאלו מסתירות את האלקות לגמרי אבל הרצון האלקי מתגלה במצוות התורה שבכתב ושבעל פה. בעולם תהו שם ס"ג יוצא ממנו ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) המקושרים למקור והם מהווים בצירופיהם את הכלים הראשונים (כעין **מ"א ה"ב**) **ויהי שירו חמשה נאלף**: חמש קבוצות טעמי המקרא (פסק ומקף – טעמים נעלמים), כעין חמשה מוצאות הפה מנצפ"ך (כאשר הגרוני בבחינת נעלם), כעין נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה (שהיא נעלמה)). מהכלי התחתון מתהווה מסך ולכן הוא נקרא "אין" ביחס לחמשה אורות היוצאים ממנו והמקושרים אליו. אפשר שכאן מתחילים שני מסלולים, מסלול הצמצום המביא לבריאת העולם החמרי שבו יבצעו את רצון ה' הן מצוות ה' (אלו הכלים המפורטים) ומסלול סדר ההשתלשלות הרוחנית שמחיה את העולם הנברא דרך הכלים המפורטים. מהמסך והלאה זהו עולם התיקון ובו עולם אצילות, עולם בריאה, עולם יצירה, עולם עשייה.

מסלול הצמצום המביא לבריאת העולם החמרי (משם ס"ג --- ל- נ"ה --- חומר)

מוסבר כי עלה במחשבה של השם שיהיו ישראל ותורה, וכדי שיצאו מן המחשבה אל הפועל הקב"ה פתח שני מסלולים. מוצע לומר שהגיטריות און נ"ה מרמזות לשני המסלולים. נ"ה – מסלול הצמצום המביא לבריאת החמר שבו יפעלו ישראל ע"פ התורה, און – מסלול ההשתלשלות הרוחנית (הצמצום הרוחני) המחיה את העולמות עד ועד בכלל לעולם החומר. חיות עולם החומר מגיעה דרך קליפת נ"ה – ג' נ"ח, כמספר הפסוקים בתורה בהם מופיעה תבנית הטעמים "דרגא מונח רביע" (באחד מהם פעמיים). תבנית שבין תפקידיה תיקון לשבירת הכלים, היינו בירור (גלוי) האלקות בחומר ותיקון חטא אדם הראשון (שבו היה התחכמות האדם לרצון – צווי ה'), נ"ח מצבים שבהם יש דקות בין בחירת הטוב שמקרב אל היחוד ובין בחירת הרע שבו יש הרחקה מהיחוד וחיות ל-3 הקליפות שנשארו בינתיים ללא בירור, לא נכנסו לחומר שבסופו של דבר יתעלה ליחוד עם הבורא ע"י עבודת ישראל בתורה.

מסלול סדר ההשתלשלות הרוחנית (צמצום רוחני) (משם ס"ג --- ל- און --- אבי"ע --- חיות ל- נ"ה --- חיות לחומר)

בעולם אצילות ובו שם ... מ"אין" יוצא ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) הממשיכים קשרם למקור והם מהווים בצירופיהם חמשה כלים הם החמשה פרצופים דאצילות. הפרצופים הם קבוצות ספירות ומדות אלקיות. בכל עולם יש עשר ספירות ומדות.

בעולם הבריאה ובו שם ... מ"אין" יוצא ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) הממשיכים קשרם למקור והם מהווים בצירופיהם חמשה כלים הם החמשה פרצופים דבריאה. בעולם היצירה ובו שם ... מ"אין" יוצא ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) הממשיכים קשרם למקור והם מהווים בצירופיהם חמשה כלים הם החמשה פרצופים דיצירה. בעולם העשייה ובו שם ... מ"אין" יוצא ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) הממשיכים קשרם למקור והם מהווים בצירופיהם חמשה כלים הם החמשה פרצופים דעשייה.

בשלב התיקון יוצאים ויורדים 6 גבולין שהן בעצם 12 גבולין מההיום את התקע"ו ניצוצות ואת הרפ"ח ניצוצות.

ישראל את-השירה הזאת – ר"ת יאה"ה צירוף שם אה"ה לחדש כסלו שלשם הוי"ה שלו הפסוק הוא ו'ירא יושב הארץ הכנעני (בר' ויחי נ"א) ו'ירא יושב הארץ הכנעני ובשירת הים (שם' בשלח טו, טז) ... נמגו כל ישרי כנענו:

במלכות (ספירה או מדה תחתונה) דעשייה נוצר מסך יוצא ממנו ויורד ממנו (טעם דרגא בתפקיד קשר ותפקיד ירידה) חמשה אורות (מונח רביע בתפקיד אחד ועוד ארבע) הממשיכים קשרם למקור והם מהווים בצירופיהם את הכלים של העולם שנברא וארבע קליפות, נוגה המחיה את העולם הנברא, שלוש קליפות טמאות.

לימוד התורה (הידע והרצון האלקי) וביצוע המצוות (רצון ה') הוא בבחינת אור חוזר המבטא הנחת רוח האלקי על "שאמרתי ונעשה רצוני" וזה מביא ליחוד העולמות שנבראו עם הבורא, יחוד קוב"ה ושכינתיה.

הבריאה כמבוססת על פסוקי התורה ול"ב נתיבות חכמה.

קו הרוחב של מרכז בית המקדש חושב בפר' ראה להיות " 36' 46" 31 ועוד קצת . המשלים של מספר זה ל- 90 במעלות ודקות הוא 58' 13" ועוד קצת , או קצת פחות מ' 58' 14" . מספר פסוקי התורה הוא 5845 או 5846 נכתוב את המספר הזה בתבנית דקות 45 ומעלות 58' 45' או 58' 46' עכשיו נכתוב זוית המצהר של השמש בירושלים כיום התקופה של ניסן או תשרי במעלות ודקות 58' 13" ועוד קצת או אם נכתוב 58' 46" ומצהר קצת פחות מ- 58' 14" (קו הרוחב של מרכז בית המקדש חושב בפר' ראה להיות " 36' 46" 31) שני זוגות המספרים שלעיל משלימים זה את זה ל- 90' ההפרש בשני המצבים (32 = 45 – 13) (32 = 46 – 14) כעין ל"ב נתיבות חכמה. כאילו הבורא ית"ש הציב את הבריאה על פסוקי התורה ול"ב נתיבות חכמה.

תבנית הטעמים דרגא מונח רביע מופיעה ב-58 פסוקים בתורה ויש לה 59 מופעים (פסוק אחד עם שני מופעים).

מרכז שער ניקנור? ומרכז בית המקדש נמצא בקו הרוחב "36' 46' 31⁰. בקו רוחב זה בתקופת תשרי ותקופת ניסן השמש צוהרת בזוית של "24' 13' 58⁰. היינו היא נראית בין 58 ל-59 מעלות. כבבריאת העולם - מצב איזון (אז"ן). אפשר כי כל גרמי השמיים נבראו כדי לשמר איזון" זה במהלך שנתי ורב שנתי. וכנגדם 58 – 59 איזונים שהאדם אמור לקיים כדי לשמר רוחנית את האיזון"ן החמרי.

(הצעת הרב אברהם צבי קלוגר הי"ו הרב יהושע ישראלי הי"ו) האיזון מתקיים כאשר הסדר הוא "ח ש נ", אות "ח" ואות "נ" הם 58 האיזונים. אות "ש" מייצג השתלשלות החיות וצמצומה מלמעלה כלפי מטה מה"כתר" בשלושה קווי הספירות, קו ימין חכמה חסד נצח, קו שמאל בינה גבורה הוד, קו אמצע שהוא המיזוג בין ימין ושמאל כתר מעל המיזוג, דעת תפארת (רחמים) יסוד, ושלושה הקווים מתכנסים לספירת מלכות.

כתר
חכמה בינה
דעת
חסד גבורה
תפארת (רחמים)
נצח הוד
יסוד
מלכות

האיזון אינו מתקיים כאשר הסדר הוא "נ ח ש", אות "ש" אינו מוקף והספירות כעין מסודרות זו מעל זו בקו יחיד. טט - התיקון ל-"נ ח ש" הוא "ח ש נ" שהוא בגי' "מ ש י ח"

7 עמוד כריכה סוגר

נאמר ב-(**דברים ואתחנן ד,ב**) **לֹא תִסְפּוּ ... וְלֹא תִתְרַעְוּ** ופי' **רש"י** (ע"פ **ספרי פר' ד פב**) כגון חמש פרשיות בתפילין (במקום הדרשה של ארבע, שב-**מכילתא דרבי ישמעאל בא – מסכתא דפסחא פרשה יח**), חמשת מינין בלולב (במקום הכתוב על ארבע מינין (**וי אמר כגמ**)) **וְלֹא תִתְרַעְוּ לָכֵם בְּיָמֵי הָרְאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר פֶּתַת תְּמָרִים וְעֵנַף עֵץ-עֵבֶת וְעֵרְבֵי-נָחַל**), וחמש ציציות (במקום הכתוב (**דב' תצא כב,ב**)) **עַל-אַרְבַּע פְּנֵפוֹת פְּסוּתָהּ** ומזה נדרש ב-**בבלי זבחים יח,ב** ארבע ולא (תגרעו לעשות על) שלוש כנפות, ולא (תוסיפו לעשות על) חמש כנפות).

לעומת הכתובים ודרשות התורה שבעל פה על **לֹא תִסְפּוּ ... וְלֹא תִתְרַעְוּ** לעיל, במצוות מילה נאמר (**בדאשית לך-לך יז,ב**) **וְכֵן-שְׁמַנְתָּ יָמִים יָמוּל** והתורה שבעל פה ב-**משנה שבת פ"ט מ"ה** (מוסיפה זמן) קטן נימול לשמונה לתשעה לעשרה לאחד עשר לשנים עשר לא פחות ולא יותר .

לחז"ל היו מסורות של תורה שבעל פה איך לדרוש את הכתוב, וביניהן הלכה למשה מסיני, ומידות שהתורה נדרשת בהם, שבאמצעותם קבעו את ההלכה. הספר הזה מציע **השערה**, שאחד מתפקידי טעמי המקרא הוא **הדרכה** איך לדרוש את הכתוב באופנים שונים העוזרים להבנת דרשות התורה שבעל פה, וביניהן המיעוטים והרבוים בדוגמאות לעיל.

ועוד, אפשר כי תבניות טעמי המקרא הם גם בין המקורות של כללים תורניים שונים. כגון כאשר מתעורר ספק האם לבצע מצוה שהיא מן התורה דוחים ביצוע המצוה. דוגמא לספק היא להיכן שייך זמן בין השמשות, האם ליום, שאורו מסתיים או ליום שמתחיל לילו. בגלל ספק זה נדחית מצות מילת קטן, שגולד בזמן בין השמשות מהיום השמיני ללידתו ליום אחר, כנאמר ב-**משנה שבת פ"ט מ"ה** קטן נימול לשמונה לתשעה לעשרה לאחד עשר לשנים עשר לא פחות ולא יותר. אפשר כי תבנית טעמי המקרא של **וְכֵן-שְׁמַנְתָּ יָמִים** המרמזת על הרחבת משמעות היום השמיני לכלול ימים נוספים למילה בגלל ספק יום, משמשת גם כאחד ממקורותיו של הכלל התורני שבמצב ספק נדחה החיוב של ביצוע מצוה.

מהרש"א חידושי אגדות בבלי עירובין כא,ב מבאר שמה שאמר רב המנונא כי שלמה אמר על כל דבר ודבר של סופרים (**מלכים א' ה,ב**) **חֲמִשָּׁה וְאַלְף טַעְמִים**, דפי' **מלת טעמים** לאו היינו טעם הענין אלא **פיסוק טעמים** כגון **זָרַק וּסְגוּל כו'** שיש לנו היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים והיינו דכינה אותן **שִׁירָו דְּפִיּוּסוֹק טַעְמִים** לפי התנועות של הפיסוק הוא ממש שיר וב(בבלי) **נדרים** (לז,ב) מוכח שהן מן התורה מדכתיב (**נחמיה ח,ח**) **וַיְבִינּוּ בַּמִּקְרָא** וגו' ודקאמר נמי בסמוך (האמורא רבא) **דְּאִגְמַרְיָה בְּסִימְנֵי טַעְמִים** היינו נמי ע"י פיסוק טעמים ונקט ליה הכא (כדברי האמורא רב המנונא) גבי דברי סופרים לרבנותא (לחזושו) דאפילו בד"ס (בדברי סופרים) היה לו פיסוק טעמים וכ"ש בד"ת (וכל שכן בדברי תורה) ודו"ק:

טעמי המקרא - ירושלים
מרכזיותה בבריאה

I SBN 978-965-91868-2-2

9 789659 186822

הוצא לאור ע"י הכותב, תשרי התשע"ז-ט
הדף היומי 5 ד' 13 תל-אביב ת"ו 6944027,
ת"ד 43246 ת"א 6143201